Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

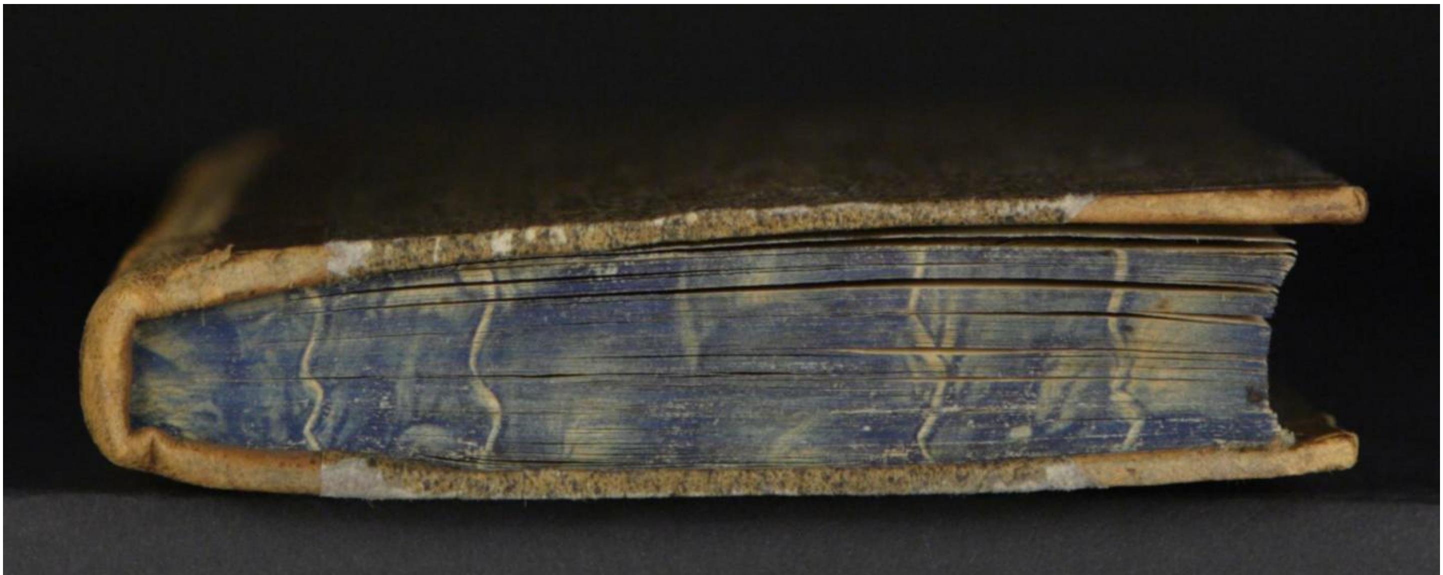

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

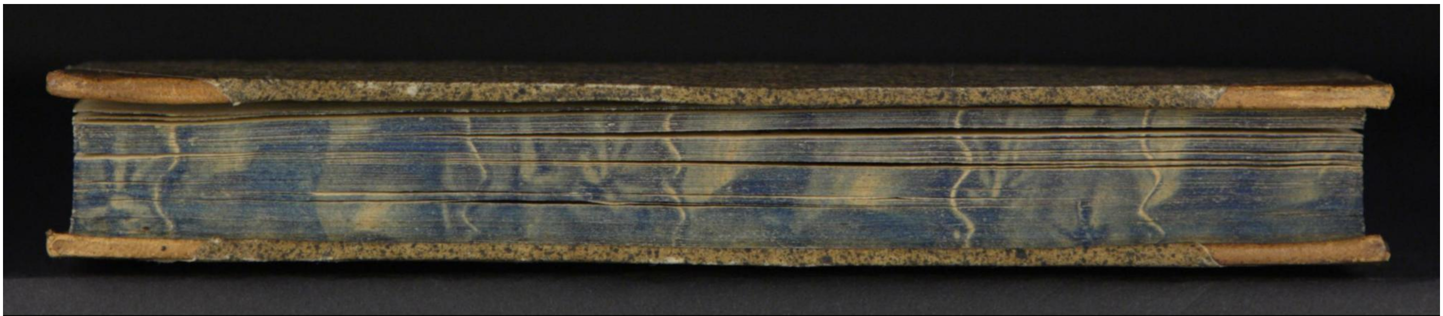
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

1,-117 DA S-Rum

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 1 8°

1 1 01 0 8 02127 9

+REX

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

1215

TRIAS MEDITATIONUM SACRARUM

in Pſalmum XXIII Regis & Prophetæ Davidis.

Authore

CHRISTIANO MATTHIA SS. Theologiæ D. & Superintendente Auſtralis Dithmarſiæ.

Lege & Judica.

HAMBURGI,
Impenſis MICHAELIS HERINGII.
ANNO M. DC. XXIX.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

VIRIS

ADMODUM REVERENDIS

CLARISSIMIS EXCELLENTISSIMIS & DOCTRINAE
veritate & Vitæ integritate fulgentiſſimis, Dominis Paſtoribus
in Inclyta Civitate Hamburgenſi, de Eccleſia Chriſtiana
præclarè meritis, amicis ac Fratribus meis in
Chriſto conjunctiſſimis.

DN. M. MARTINO VVILLICHIO

Paſtori ad D. Catharinæ, & Rev. Miniſterii Seniori.

DN. M. NICOLAO HARTKOPFIO

Paſtori ad D. Nicolai.

DN. M. SEVERINO SLUTERO

Paſtori Jacobæo.

DN. JOHANNI MOLLERO, SS.

Theologiæ Licentiato & Paſtori ad D. Petri.

DN. GERHARDO GRAVIO,

SS. Theologiæ Licentiato & Paſtori Eccleſiæ Cathedralis atq; Lectori SS. Theologiæ ſecundario.

IN AMICITIÆ MONUMENTUM.
IN PANHARMONIÆ IN DOCTRIN
cœleſti DOCUMENTUM.
Inq; AFFECTUS VERI & SINCERI TESTIMONIUM
Offert & conſecrat

CHRISTIANUS MATTHIAS SS. Theol. D. & Eccleſiarum in Auſtrali Dithmarſia Superintenden

154

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

TRIAS MEDITATIONUM SACRARUM IN PSALMUM XXIII.

TEXTUS HEBRÆUS.

מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָֹה רֹעִי לֹא אֶחְסָר׃

בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל־מֵי מְנֻחוֹת
יְנַהֲלֵנִי׃

נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב יַנְחֵנִי בְמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן
שְׁמוֹ׃

גַּם כִּי־אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא־אִירָא רָע
כִּי־אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה
יְנַחֲמֻנִי׃

תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ
בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסִי רְוָיָה׃

אַךְ טוֹב וָחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל־יְמֵי חַיָּי
וְשַׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוָֹה לְאֹרֶךְ יָמִים

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Verſio Greca.

Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Κύριος ποιμαίνει με, καὶ οὐδέν με ὑστερήσει, εἰς τόπον χλόης ἐκεῖ με κατεσκήνωσεν.

Ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως ἐξέθρεψέ με, τὴν ψυχὴν ἐπέστρεψεν.

Ὡδήγησέ με ἐπὶ τρίβους δικαιοσύνης, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

Ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ᾽ ἐμοῦ εἶ.

Ἡ ῥάβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου, αὗται με παρεκάλεσαν.

Ἡτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν, ἐξεναντίας τῶν θλιβόντων με.

Ἐλίπανας ἐν ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου, καὶ τὸ ποτήριον σου μεθύσκον με ὡσεὶ κράτιστον.

Καὶ

Verſio Latina.

v. 1. DOminus (Jehovah eſt) paſtor meus; nihil mihi deerit.

v. 2. In paſcuis herbæ viridis me facit accubare, ad aquas quietudinum ducit me.

v. 3. Animam meam convertit (reducit, recreat) deducit me in viis juſtitiæ propter nomen ſuum.

v. 4. Etiamſi ambulavero in valle umbræ mortis, non timebo malum: quia tu mecũ (es) virga & baculus tuus, ipſa me conſolantur.

v. 5. Diſpoſuiſti in conſpectu meo menſam è regione hoſtium meorum: inunxiſti oleo caput meum & calix meus exuberans (eſt.)

v. 6. Quin

Καὶ τὸ ἔλεός σου καταδιώξει με πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου.

Καὶ τὸ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ κυρίου, εἰς μακρότητα ἡμερῶν.

v. 6. Quin etiam bonũ & miſericordia ſubſequentur me cunctis diebus vitæ meæ: Et habitabo in domo Jehovæ in longitudinem dierum.

MEDITATIO PRIMA.

TEXTUS.

DOminus Paſtor meus,
nihil mihi deerit.
v. 2. In paſcuis herbæ
viridis me facit accu-
bare, ad aquas quietudinum du-
cit me.
v. 3. Animam meam converti
(reducit, recreat) deducit me in
viis juſtitiæ propter nomen ſu-
um.
v. 4. Etiamſi ambulavero in val-
le umbræ mortis, non timebo
malum: quia tu mecum (es) vir-
ga & baculus tuus ipſa me conſo-
lantur.

v. 5. Diſpoſuiſti in conſpectu meo menſam è regione hoſtium meorum: inunxiſti oleo caput meum, & calix meus exuberans (eſt.)

v. 6. Quin etiam bonum & miſericordia ſubſequentur me cũctis diebus vitæ meæ: Et habitabo in domo Jehovæ in longitudinem dierum.

EXORDIUM.

Hic *Pſalmus verbis quidem brevis, ſed ſenſu eſt longus. Continet enim rudimentum totius Chriſtianismi noſtri.* Nam hic *Pſalmus* eſt.

I. *Didacticus.* Deſcribit namque ſub duplici imagine eaque venuſtiſſima Chriſti Paſtoris noſtri officium atque multiplex erga nos beneficium. *Prima* eſt deſumta à *Paſtore & Ovicula Secunda* à *convivio opiparo. In prima* intro-

troducit Chriſtum ut Paſtorem, ſe verò ut ovem, quæ à bono illo animarũ Epiſcopo & Paſtore, ſaluberrimo cæleſtis doctrinæ pabulo alatur & limpidiſsimis verbi divini rivulis potetur, v. 2. & refocilletur, v. 3. quæ ab eodem in viam, ſi quando aberraverit, reducatur, v. 3. quæq; in omnibus periculis, afflictionibus, & morte ipſa, adverſus omnes hoſtes ſpirituales & corporales ipſius præſidio tuta ſit. v. 4. 5.

In altera verò introducit DEum ut Convivatorem: ſe verò ut Convivam, qui lautiſsimis panis illius cæleſtis epulis alatur: quæ vino illo Legis divinæ pectorum vulneribus infuſo emendetur: qui Evangelij & Spiritus ſancti oleo iisdem inſtillato ſanetur, qui deniq; omnibus tam præſentis, quam æternæ vitæ commodis & gaudiis abundè cumuletur.

II Paracleticus. Quia David in eo ſeipſum conſolatur contra metum egeſtatis & omnis generis calamitatis atq; adverſitatis. Quoniã Chriſtus Paſtor noſter cæleſtis pios ſuos lautè paſcat, paternè regat ac potenter adver-

ſus

ſus omnia mala ingruentia defendat, atq; ut Convivator benigniſſimus, eos, in hac valle lacrymarum Pſal. 84. oberrantes, humaniter excipiat, liberaliter tractet & ſuaviter recreet, ut cæptum pietatis curſum, ipſo annuente, feliciter poſſint abſolvere. Et hoc ipſum exemplo ſuo edoctum David ingenuè in hoc Pſalmo profitetur, & hac conſideratione ſeipſū omnesq́; fideles vult erigere & conſolari.

III. Euchariſticus. Quia David Chriſto DEO & Paſtori animarum ſummo, gratias agit pro omnibus beneficiis, ſpiritualibus & corporalibus, proq; ea felicitate, in qua per ipſum collocatus eſt, ut alios ſuo exemplo ad perpetuam tantorum beneficiorum ἀνάμνησιν & recordationem & lætam gratiarum actionem exhortetur.

PARTITIO.

I. De fideli animarum Paſtore.

II. De liberali Convivatore.

PARS PRIMA DE FIDELI animarum Paſtore.

v. 1. Dominus Paſtor meus, ni-
hil mihi deerit.

In Propoſitione notãda ſunt duo Antecedens & Conſequens.

In hiſce verbis continetur Propo-
ſitio hujus Pſalmi. Dominus paſto[r]
meus.

1. Antecedens. *Continet ſubjectũ, tum Prædicatum.* 1. Subjectum.

I. *Anteced.*
1. *Subjectũ, Jehovah*

γενικῶς notat Deu[m]
um verum & ſub[...]
ſtantialẽ qui eſt à ſe [...]
ſeipſo, & à quo [...]
ſunt omnia Act[...]
17. Rom 11. εἰδι[...]
κῶς notat h. l. [...]
Meſſiã promiſ[...]
ſum, ſive Chriſtũ [...]
DEI Filium, qui [...]
ſecundum Dei[...]
tatem eſt verus [...]
& æternus Deus [...]

Nam Chriſtus paſſim in ſcriptura[...]
Paſtor noſter appellatur.

In V. T. Pſal. 80. Eſa. 40, Jerem. 23.
& 31. Ezech. 34. & 37. Zach. 13. Quod
dictum ad Chriſtum in hiſtoria Paſ-
ſionis accommodatur Matth. 26 &
Marc. 14.

In N. T. Joh. 10. Chriſtus ſeipſum
bonũ Paſtorem appellat. A.A

— Petro Apoſtolo vocatur ἀρχι-
ποιμὴν paſtorum princeps Ertzhirte
1 Pet. 5, 4. Item ποιμὴν & Epiſcopus
animarum noſtrarum 1. Epiſt. c. 2.
ỷ. 25. Hebr. 13. v. 20 vocatur Paſtor
ovium magnus ὁ μέγας.

2. *Prædicatum* — Eſt *Paſtor meus.* 2. *Prædicatum.*

1. *Vox Paſtoris* eſt valdè emphatica. Quando enim ſpiritus S. omnem pietatis, charitatis, ſuavitatis atq; ſolicitudinis affectum vult exprimere, nomine Paſtoris hæc omnia ſignificare ſolet. Nã hac voce plus denotatur, quam ſi vel Pater, vel Cuſtos, vel Dux appellaretur. Etenim Paſtor non tantum alimentandi, ducendi, regendi, ſervandi & ſanandi curam gerit, ſed etiam quodammodo Pater eſt. Hinc *Paſtores* dicuntur Eccleſiæ *miniſtri* Act. 20, 28. Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos ſpiritus S. poſuit Epiſcopos ad paſcendam Eccleſiam DEI, quam redemit ſuo ſanguine. Et *Magiſtratus Politici* 2 Sam. 5, 2. Paſces populum meum Iſrael & tu eris dux ſuper illum. 2 Sam. 7. 7. Judicibus præcepi paſcere populum meum Iſrael. Quare ſicut Paſtores curare ſo-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

lent oves ſuas : Ita quoque Chriſtus Paſtor ille bonus fideliter oves ſuas curat.

2. Vox MEUS etiam eſt Emphatica. Jehova eſt Paſtor Meus inquit David.

Pronomen MEUS additum h. l. voci PASTORIS

Fidei ſalvificæ deſcribit qualitatē: Objectū enim fidei ſalvificæ eſt duplex *Generale & ſpeciale. Generale* eſt De⁹ indeterminatè conſideratus, in quem juxta ſymbolum Apoſtolorum fideles credunt. *Objectum ſpeciale* eſt DEUS determinatè conſideratus, vel quod idem eſt, Chriſtus Mediator & Redemtor per fidelem apprehenſionem noſter factus. Non enim ſufficit ſcire eſſe Deum & credere in Deum, niſi & Pronomen poſſeſſivum MEUS & NOSTER addatur. In *hiſce enim Pronominibus conſiſtit ſalutaris applicatio & gratioſa* DEI *poſſeßio, qui totus noſter eſt eſſe debet.* Elegans *eſt locus* in Pſal. 140, 7. ubi David inquit ad Deum : Dixi Domino DEUS MEUS es tu, exaudi vocē deprecationis meę, quaſi dicat ſe ſymboli lo-

in omnibus ſuis precibꝰ illud uſur-
pare & DEO que ante oculos ponere:
Deus MEUS es tu & certo ſtatuere,
quod omni tantum ſit DEus Abraham,
Iſaac & Jacob, ſed etiam ſuus DEUS.
Huc pertinet *axioma theologicum: Fides Chriſtianorum non debet eſſe tantum generalis, ſed etiam ſpecialis vel individualis, qua quæ omnibus Chriſtianis tribuũtur in genere, nobis appropriemus & applicemus in Specie.* Sic Zach. 13, 9. DEus verus ita loquens introducitur: Ipſe vocabit nomen meum & ego exaudiam eum & dicam: Tu es populus MEus, & ipſe dicet: Dominus DEus MEus es.
Quibus verbis intima conjunctio & arctiſſima DEI cum electis confœderatio deſcribitur, quos amplexus eſt, ut ſponſus ſponſam ſuam, ſicut ipſe DEus conceptis verbis Hoſ. 2, 19 & 24 loquitur: ſponſabo te mihi in ſempiternum, & ſponſabo te mihi in juſtitia & judicio, & in miſericordia & in miſerationibus, Et ſponſabo te mihi in fide, & dicam non populo meo: Populus MEus es tu, & ipſe dicet: DEus MEus es tu.

II. Conſequens.

II. *Conſequens Nihil mihi deerit.* Argumentatio Davidis eſt talis. Chriſtus verus Deus & omnipotens Dominus eſt Paſtor meus. E. nihil mihi deerit.

Senſus: Ego, inquit, David, ſum miſera, infirma & errans ovis, ſed potẽtem habeo defenſorem, nempe Chriſtum verum & æternũ DEum, qui me paſcit, ducit, regit & adverſus omnes hoſtes ac pericula potenti ſua dextera defendit. Huic confido, in hũc ſpero, Idcirco nihil mihi deerit, Ego nulla re indigebo, ſed verè beatꝰ ero, qui omnia habentem habeo, ut Auguſtinus inquit.

Doctrina de Chriſti Paſtoris Officio.

Doctrina de Chriſti Paſtoris officio.

Titulus hic Paſtoris officium Chriſti ejusque amicum & verè paternum erga nos affectum graphicè depingit. Quia ex eo effulget ejus erga nos 1 *Charitas.* 2. *Humilitas.* 3. *Humanitas.* 4. *Liberalitas* & 5. *Fidelitas.*

I. Chriſti Paſtoris erga Oves ſuas Charitas.

I. CHARITAS.

Quia Chriſtus Paſtor ille bonus incredibili & ineffabili nos oves ſuas complectitur amore, eũq; variis modis erga nos oſtendit.

Car-

quam 6. modis o-ſtendit. 1. Carnem noſtram aſumendo

Carnē noſtram aſſumendo. Quia Incar-
natio Filij DEI eſt ſum̄um erga nos ho-
mines amoris & favoris argumentum.
Nam noſtram carnem in ſuam perſo-
nam aſſumere ſibique unire dignatus
atq; per Incarnationem Frater noſter
Pſal. 22. Ioh. 20. Hebr. 2. factus eſt, at-
que adeò eſt os ex oſsib⁹ noſtris & ca-
ro ex carne noſtra. At quis carnem ſu-
am unquam odio habuit? inquit
Apoſtolus Eph. 5. Verbū caro factum
eſt & ἐσκήνωσε habitavit inter nos, ut
homo vulgaris, qui tamen erat Deus
& unigenitus DEI Filius in cælis Joh. 1.
Unde Chriſto nato Angeli jubilando
cantant: Gloria in excelſis DEO: Pax in
terris, & in homnibus εὐδοκία hoc eſt
bona voluntas Luc. 2. Quia DEI dile-
xit nos in dilecto Eph. 1. Et ex ipſius ple-
nitudine nos omnes accepimus grati-
am pro gratia Joh. 1. Et ſymbolum Ni
cenum ait: Propter nos & noſtram ſa-
lutem de cælo deſcendit, & homo fa-
ctus eſt. Nulla enim veniendi cauſa fu-
it, niſi peccatores ſalvos facere. Tolle
morbos, tolle vulnera, & nulla eſt me-
dicinæ cauſa. Hugo lib. de Sacramen-

tis. Vos eramꝰ omnes velut oves erran-
tes, At Chriſtꝰ Paſtor noſter ideò in de-
ſertũ mundi venit, ut nos quærere, &
quod perierat, ſalvaret. Luc. 19. v. 10.

2. Toti Legi divinæ ſe ſubjiciendo.

2. *Toti legi divinæ ſe ſubjiciendo.* Qui
ex immenſa charitate legi divinæ ſe
ſubjecit, & ut Apoſtolus loquitur, fa-
ctus eſt ſub legem (hoc eſt legis male-
dictionem in ſe recipiendo eiq; ple-
niſſimè ſatisfaciendo) qui ſub lege e-
ramus, à Lege redimeret Gal. 4.

3. Peccatum noſtrum & omnes peccatorum pœnas in ſe recipiendo.

3. *Peccatum noſtrum & omnes pecca-
torum pœnas in ſe recipiendo*, Quia eum
qui non novit peccatum, Deus pro
nobis fecit peccatum 2. Cor. 5.
Magna eſt Charitas, quando quis o-
nus graviſsimum, quod alteri impo-
ſitum eſt, difficile portatu imô im-
poſsibile, in humeros ſuos recipit, &
alterum onere iſto ſublevat. Quan-
ta igitur charitas eſt dicenda, quod
Dei Filius, qui ſine peccato erat, no-
ſtri tamen cauſa onus peccati graviſsi-
mũ à nobis tranſtulit & in ſe recepit

4. Paſſionem graviſſimam & mortẽ

4. *Paſsionem graviſsimam & mortem
crucis diriſsimam noſtri causâ ſuſtinendo.*
Quia nos omnes eramus velut ove-

cno

errantes, DEUS vero Pater omnium
noſtrum peccata in ipſum conjecit
(in paſſione) Eſa. 53. Sicut enim, pa-
ſtor bonus per ſaxa, per dumeta, per
montes & valles currit & cibi potusq́;
obliviſcitur, ut ovem perditam quæ-
rat & inveniat: Ita Chriſtus in paſsio-
ne amariſsima ſpinea ſe vulnerari paſ-
ſus eſt corona & præ ſiti ingenti in
cruce clamavit: ſitio. Joh. 19, v. 28.
mmo anima eius usque ad mortem la-
boravit Eſa. 53. Ut nos oves perditas
quæreret & in ovile ſuum adduceret
Joh. 10. Imò ad civitatem DEI, viventis
cæleſtem Hieruſalem, & ad congre-
gationem multorum millium Ange-
lorum &c. Hebr. 12. v. 22. En immen-
ſam Chriſti Paſtoris erga nos oves er-
rantes charitatem! D. Paulus ait Gal-
.. Chriſtius dilexit me & tradidit
ipſum propter me. Ad hunc amo-
rem oſtendendum, Cor Chriſti in
paſsione eſt vulneratum, voluit enim
tus ſuum aperiri, ut per aperturam
vulneris poſsimus intueri, ſecretum
cordis. Ardebat Chriſti cor erga nos

crucis acerbiſsimâ noſtri cauſâ ſuſtinendo.

amoris flammis: illæ igiur ex aper
Christi latere clarâ luce emicuerun

——— —Utinamq; oculos in pectore poſſes.
Inſerere & patrias intus deprendere curas, ait ille apud Pöetam.

Pulchra eſt & pathetica Hugon de amore Chriſti Paſtoris erga nos exclamatio in lib. de charitate. O charitas, inquit, magnam vim habes quæ DEUM de cœlo trahere potuiſti ad terram, & vincere, imò vincire invincibilem! O quam forte vinculum tuum, quo ligari potuit DEUS (Nam mille vincire DEUM ligatum ad columnam & affixum ad crucem non valuiſſent, niſi vinculum charitatis tenuiſſet) Neſcio quid majus in laude tua dicere poſſim, quam quo DEUM de cælo traxiſti in terram & hominem in cælo levaſti de terra? O ſancta charitas! Uni nos magis ac magis amantes cum amato.

5 Per paſſionem amariſſimã & mortẽ ignominioſiſſimam nos redimendo.

5. *Per paſſionem amariſſimam & mortem ignominioſiſſimam nos redimendo.* Sicut enim Paſtor oves acquirit pe

Emti

Emtionem : Ita Chriſtus nos oves errantes acquiſivit per redemtionem, quæ ipſa quoque Emtio appellatur 2 Cor. 6. Caro precio emti eſtis. 1. Pet. 2. Redemti eſtis non argento & auro, ſed precioſo ſanguine Chriſti velut agni immaculati. Act. 20. DEUS ſuo ſanguine acquiſivit Eccleſiam. Unde peculiari loquendi ratione Chriſtiani dicũtur λαὸς εἰς περιποίησιν hoc eſt Populus acquiſitionis vel poſſeſſionis 1 Pet. 2. v. 9. Eph. 2. 1 Theſ. 5. 2 Theſſ. 2. Hebr. 10. Quæ appellatio quatuor ſub ſe comprehendit 1. quod populus Chriſtianus à Chriſto per ſanguinem precioſum velut per λύτρον ſit emtus 1 Cor. 6. & ab hoſtibus & exitio redemtus 1. Pet. 1. v. 18, 19. 2. quod populus Chriſtianus in poſſeſſionem ei datam à Patre, quæ ſe extendit usq; ad fines terræ Pſal. 2. 3. quod eundem populum etiam quietè & ſuais perpetua hæreditate poſsidebit. 4. quod ita poſsideatur ut ſit λαὸς περιούσιος hoc eſt populus peculiaris ac veluti ſpecialis quidam theſaurus præ

omnibus poſſeſsionibus ac rebus poſ-
ſeſsis acceptus.

Pulchra de vocibus & περιού-σιος & סְגֻלָּה

[Vox περιούσιος eſt vox emphatica,
quæ à LXX Interpretibus eſt formata
ad exprimendam vocem hebræam
סְגֻלָּה Deut. 7. v. 6. De Significatione
hujus verbi inter in Interpretes non
convenit. Hieronymus præſtantiſ-
ſimus ille Doctor Eccleſiæ negat, ſe à
quopiam ſecularium perito lingua-
rum potuiſſe diſcere, quod eſſet
περιούσιος: verum ex Deuter. c. 7. v. 6.
collegiſſe, Unde Paulus videtur ſuum
locum deſumpſiſſe., Eraſmus Rote-
rod. in Notis ſuper N. T. locum Tit. 2.
14. ubi Eccleſia dicitur λαὸς περιούσιος
ita interpretatur: Populus acceptabilis
ſive peculiaris. Quæ ſententia non
eſt improbanda, ſed rectè explicanda.
Nam περιούσιος eſt peculiaris, præſtans,
excellens, precioſus. Derivatur enim
περιούσιος à περίειμι præſto, antecello.
Ιλιαδ. α.

Οἱ περὶ μὲν βουλῆ Δαναῶν περὶ δ'
ἐστὲ μάχεσθαι.

Qui quidem conſilio & periti
bellandi Danais antecellitis.

Hin

Hinc Græci Bibliorum Interpretes vocem περιούσιος formarunt ad exprimendam vocem hebræam סְגֻלָּה Deut. 7. v. 6. ὅτι λαὸς ἅγιος εἶ κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, καὶ σὲ προείλετο κύριος ὁ Θεὸς σου εἶναι αὐτῷ λαὸν περιούσιον Populus ſanctus es Domino DEO tuo, te elegit Dominus DEUS, ut ſis ei POPULUS PECULIARIS de cunctis populis ſuper terram. Targ. Dilectus. Nam Exod. 19. v. 5. legimus quod DEUS in promulgatione legis ad populum ex Ægypto eductum dixerit: ſi audieritis vocem meam & cuſtodieritis pactum meum, eritis mihi סְגֻלָּה PECULIUM præ cunctis populis terræ. Targ. Dilecti. Luth. mein Eigenthumb. Uſurpatur quoq; hæc vox Deut. 14, 2. & 26, 18. Malach. 3, 17.

Vox hebræa סְגֻלָּה ſignificat duo. 1. Peculium proprium ſingulare aut peculiare. 2. Theſaurum, rem precioſiſſimam & chariſsimam, aurum & argentum, quæ inter metalla, & margaritas quæ inter lapides precioſos excellunt Eccleſiaſt. 2, 8. וּסְגֻלַּת מְלָכִים Theſauri Regum 1 Par 29. nempe au-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

rum & argentum, quæ ibi dicuntur peculium ſeu res peculiaris, quæ rara eſt & cara, ut ſi quis habet ſingularem theſaurum præ aliis rebus carum, aut bullam ex collo ſuper pectore pendentem, ut reges ac principes ſua ſigilla habent & clenodia, & ſigna, quæ ſymbola vocant. Notandum etiam hoc loco quod Grammatici Hebræorum nomine סְגוֹל vocarunt unum ex punctis vocalibus a figura habet enim tria pũcta in triangulo cõſtituta, quod referunt bullam auream, qualem reges à collo pendentem geſtant, tribus gemmis aut unionibus triangulariter ornatum. Et videtur etiam non eſſe ſine myſterio Trinitatis in divinis quam clenódij vice in pectore noſtro geſtare oporteat.

Quomodo Eccleſia V. T. dicta ſit λαὸς περιούσιος.

Unde quando populus Iſraëliticus ſive Eccleſia V. T. dicitur λαὸς περιούσιος ſive populus peculiaris, tum ſenſus eſt, quod Dominus illũ ſibi acquiſiverit redimẽdo eum è manu Pharaonis & educendo ex Ægypto, cumq́ꝫ eo fædus ſuum erigendo & ſegregando ab omnibus aliis terræ populis.

Quis

Quia juſtitias (ſtatuta) & judicia ſua manifeſtavit illis. Non taliter fecit omni nationi: ſicut David ait Pſal. 147, 19, 20 Unde Judæi de 4 rebus gloriari ſolebant. I erat τόπος Locus hoc eſt Urbs Jeroſolyma, quæ dicebatur civitas ſancta Matth. 4. in qua erat mons ſanctus Pſal. 2. quam DEUS contra omnes hoſtes ſe defenſurum Exod 14. eiq́; murum igneum fore promiſerat Zach. 2. II erat νόμος hoc eſt LEX DEI ſancta, in qua DEUS ſanctam ſuam veritatem illis revelârat eamq́; digitis ſuis in tabulis lapideis ſcripſerat Exod. 32. Deut. 10. III erat ναὸς hoc eſt TEMPLUM ſanctum, quod erat domus DEI, in quo DEUS caminum ſuum habebat Eſa. 31. & in propitiatorio arcæ fœderis inſiſtente habitabat Exod. 25. Pſal. 91. De hoc Templo gloriabantur Judæi Jerem. 7, 4 Templum Domini, templum Domini templum Domini. IV λαὸς hoc eſt *populus ſanctus* erat populus Iſrael & DEI peculium Ezod. 19, 5. Deut. 7, 6. ſemen Abrahæ Joh. 8 ex quo Meſſias ſecundum carnem oriundus erat Rom. 9.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Quomodo Eccleſia N. T. dicatur λαὸς περιούσιος.

Ita *Eccleſia N.T.* dicitur λαὸς περιούσι-
ος ſive *Populus peculiaris* Tit. 2, 14. I
quintuplici reſpectu. 1. *reſpectu acqui-*
ſitionis. Quia à DEO ſanguine proprio
acquiſitus eſt Act. 20. 26. 2 *reſpectu*
revelationis. Quia DEUS verbum Evan-
gelij peculiariter illi revelavit, nempe
per filium ſuum incarnatũ, quod in V.
T. non eſt factum, ſicut Hebr. 1. v. 1. di-
citur: DEUS olim (in V.T.) πολυμερῶς
καὶ πολυτρόπως hoc eſt multifariam
multiſque modis locutus eſt Patri-
bus per Prophetas v. 2. Vltimis v. tem-
poribus hiſce locutus eſt nobis per Fi-
lium, qui eſt Paſtor noſter & Epiſco-
pus animarum 1. pet. 2. 3. *reſpectu con-*
fœderationis. Quia DEUS in baptiſ-
mo fœdus cum fidelibus in N. T. eri-
git, Etenim cum Miniſter Eccleſiæ in-
quit: Ego baptizo te in nomine Patris
Filij & Spiritus Sancti ſenſus horũ ver-
borum hic eſt: Ego miniſter Eccleſiæ
publicè teſtor & ſignifico hoc, quod
nunc adminiſtro, Baptiſmi lavacro
quod DEUS Pater te (N) in Filium
adoptet: quod DEUS Filius te veſte
juſticiæ & indumento ſalutis induat

quod ſpiritus Sanctus per hoc lavacrum te regeneret & renovet.

4. Reſpectu *poſſeſſionis*. Quia DEUS in Eccleſia tanquam in hæreditate & poſſeſſione Pſal. 2. præſentiâ gratiæ habitat Joh. 14. Matth. 18. Ubi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Matth. 28. Ego ſum vobiſcum usque ad finē ſeculi. Quia præſentia DEI gratioſa in Eccleſia non eſt οὐσιώδης (qualis eſt in Trinitate) nec ὑποστατική (qualis eſt in Chriſto) ſed παραστατική ſive περιουσιώδης: nam adeſt in medio Eccleſiæ & in circuitu eius, & omnia in omnibus implet Eph. 1. & 4. ſic Chriſtus dicitur Paulo in caſtris ἐπιστᾶναι hoc eſt aſtitiſſe Act. 23, 11. 5. reſpectu *defenſionis*. Quia DEUS eſt in circuitu Eccleſiæ & caſtra Angelorum circa eam metatus eſt Pſal 34, 8. & Zach. 2. 8. ait Dominus de Eccleſia: Ego murus igneus ero in circuitu eius, & gloria ejus in medio eius. Si a. DEus cum nobis & pro nobis, quis cōtra nos? ait Paulus Rom. 8. Hæc facta omnia & ſingula mirabiliter ſingularem & ſingulariter mirabilē Chri-

ſti Paſtoris noſtri amorem erga oves demonſtrant.

6. Nos in Filios recipiendo.

6. Chriſtus Paſtor ille bonus amorem ſuum erga nos ſuas oviculas oſtendit *in Filios nos recipiendo.* Quia Chriſtus voce humaniſſima nos ad ſe vocat : venite ad me omesn, qui làboratis &c. Matt. 11. Venite ad cænam, quia omnia ſunt parata Luc. 14. Venite ad nuptias, quia tauri & altilia mea mactata ſunt & omnia parata. Venite ad nuptias Matth. 22. Omnes a. venientes manibus expanſis amplectitur, non ſecus ac pueros ad ſe venientes in ulnas accepit, eosq; amplexus eſt. Marc. 9, 36. Quænam a. major charitas eſſe poteſt, quam quod Chriſtus nos paterno & materno amore amplectitur? Nam paterno amore nihil eſt conſtantius, & materno amore nihil eſt ardentius? At Chriſtus diligit nos ut Pater. Quia Patrem ſe appellat Joh 14. Non relinquam vos orphanos. Et Matri ſe comparat Luc. 15. Ergo diligit nos *ardenter* ut mater. Nam Eſa. 49. inquit : Nunquid obliviſcetur אִשָּׁה mulier (hoc eſt mater) lactentis (infantis)

ntis) ſui, ut non miſeratur Filij u-
teri ſui? Et ſi illa oblita fuerit, Ego ta-
men non obliviſcar tui: Ecce in ma-
nibus meis deſcripſi te. Et diligit
nos conſtanter & perſeveranter ut
Pater. Nam quemadmodum Pater
miſeretur Filiorum, ita ipſe miſeretur
timentium ſe Pſal. 103, 13. Ipſe eſt Fra-
ter noſter: quia eſt os ex oſſibus no-
ſtris & caro ex carne noſtra. Nam &
qui ſanctificat & qui ſanctificantur ex
uno omnes ſunt. Quam ob cauſam
non erubeſcit fratres illos vocare
Hebr. 2, 11. Ipſe eſt Pater noſter Eſa. 9.
Mater noſtra Eſa. 49. Quia nos ſu-
mus membra corporis ejus ex carne
ejus & ex oſſibus eius Eph. 5, 30. Quia
ex ipſo ſpiritualiter generamur Joh. 1.
ſanctificamur Hebr. 2, 11. O ineffabi-
lem Chriſti Paſtoris erga nos errantes
oviculas Charitatem!

II. HUMILITAS.

Humilitas quoq; Chriſti Paſtoris noſtri eſt admiranda. Sicut enim Paſtores in hoc mundo ſunt humiles & habentur viles: Ita quoque Chriſtus ex immen- *II. Humilitas.*

ſa

ſa erga nos charitate in eremum hu
jus mundi venit, noſtriq; cauſa paſto
ralem habitum aſſumſit, moleſtias
devoravit, ut nos errantes oves in vi
am reduceret. Unde apud tumidos ſa
cerdotes Hieroſolymitanos, Phariſæ
os & primores populi, adeò contem
tus fuit, ut olim Paſtores apud Ægyp
tios Gen. 47. Hinc in ingreſſu in Ur
bem Hieroſolymam regio non e
quo feroci ſed aſinæ inſidet: non
præ feruntur haſtæ belli ſigna, ſed pal
marum & olearum frondes pacis ſym
bola Matth. 21, 5. Hinc Matth. 11. 28
29. inquit: venite ad me omnes qu
laboratis & onerati eſtis, ego refocil
labo vos. Tollite jugum meum ſupe
vos & diſcite, quod mitis ſim & Hu
MILIS CORDE, & invenietis requi
em animabus veſtris.

III. HUMANITAS.

III. Humanitas. Quia Chriſtus habet.

Humaniſſimus etiam eſt Chriſtu
Paſtor ille bonus. Quia habet, *Cor bo*
militicum di dacticum, paracleticum & *
ſympatheticum.

I. hand.

I. habet COR HOMILITICUM Quia ita inquit Sapientia ipſa (hoc eſt DEI Filius) Proverb. 8,31. Delitiæ ſunt mihi cum filiis hominum. *Patet* hoc nuloſum. *1. ex primæva in Paradiſo pro Protoplaſtis noſtris lapſis facta interceſsione & reparationis humani generis promiſsione* Gen. 3 Semen mulieris contereret caput ſerpentis. 2. *Ex multiplici promiſsionis primævæ ſive Paradiſianæ repetitione*: quia quinquies eam diſtinctis vicibus tribus Patriarchis, Abrahamo, Iſaaco & Iacobo repetivit atque ad familiam eorum adſtrinxit Gen. 12, 3. Gen. 18, 18 Gen. 22, 18. Gen. 26. 4. Gen. 28, 14. 3. Ex *tranſitoria humanæ naturæ in V.T. facta aſſumtione*. Quod enim Filius DEI honorum ſocietate mirificè delectetur, ex eo etiam effulget, quod in forma viri vel Hominis ad tempus aſſumta ſæpe Patriarchis & ſanctis DEI viris apparuerit *Gen. 18. tres viri Abrahamo* apparuerunt, quorum Unus fuit Filius DEI duobus Angelis creatis comitatus. *Gen. 32.* luctatur cum *Jacobo* Patriarcha in forma viri. *Job. 5.* vidit virum *Joſua* dux populi Jſraelitici gladi-

I. Cor Homileticum

um

um nudum manu tenentem, qui ibi i-dem vocatur Dux exercitus DEI. *Ju-dic. 13. Manoah* videt Angelum, qui i-bidem DEUS appellatur: & Nomen ejus mirabile dicitur. *1 Par. 18.* inquit *David*: Domine tu aſpexiſti me in forma viri, qui es DEUS in excelſis. *Propheta Ezechiel* vidit virum qui veſtibus lineis erat indutus & atramentarium ſcriptoris in lumbis ſuis habebat *Eze.* 9. *Daniel Propheta* in nubibus videt quendam q. Filium hominis qui a Antiquo dierum (h. e. DEO Patre) accepit poteſtatem, gloriam & regnum æternum Dan. 7. *Zacharias Propheta* vidit virum equo rufo inſidentem inter myrteta, qui vir poſtea Jehova appellatur & deſcribitur ut Dux exercitus cæleſtis. Zach. 1.

4. *Ex humana naturæ aſſumtione, ejusq; perſonali cum divina natura unione.* In N. T. Filius DEI humanam naturam aſſumſit atq; ita ipſo facto teſtatus eſt quantopere converſatione honorum delectetur. Nam Verbum caro factum eſt & habitavit inter nos, quaſi homo

vulgaris

vulgaris eſſet, & gloriam ſuam divi-
nam nobis manifeſtavit Joh. 1. & Φι-
λανθρωπίαν & bonitatem ſuam er-
ga omnes homines oſtendit Tit. 2. Imo
[illegible]*led* hoc eſt parvulus naſci voluit, ut
oſtenderet, ſe cum omnibus famili-
ariter velle converſari, omnibus ſe
humanum & benignum exhibere in-
ſtar puerorum, qui arrident permiſ-
cuè divitibus & pauperibus.

III. Chriſtus Paſtor noſter habet
COR DIDACTICUM. Quia cum in- Cor Didacticum.
terris converſaretur per ſesquitrien
nium in Judæa & Galilæa & locis fini-
timis obambulans Evangelium DEI
ingenti hominibus prædicavit, illudq;
ſtupendis miraculis obſignavit, ſicut
Petrus Apoſtolus teſtatur Act. 10, 38.
Jeſum Nazarenum *unxit* DEUS Spiritu
Sancto & virtute, qui obambulavit
benefaciendo & ſanando omnes op-
preſſos à Diabolo. Quoniam DEUS
erat cum illo. Matth. 7, 28, 29. Legi-
mus cum Chriſtus prolixam concio-
nem in monte habuiſſet, tribus capi-
tibus à Matthæo nempe c. 5. 6. & 7. de-
ſcrip-

ſcriptam, quod populus obſtupuer
ſuper doctrina ejus, quoniam doce
bat ὡς ἐξουσίαν ἔχων hoc eſt velut auto
ritatem habens & non ſicut ſcrib
Imo etiamnum in ſtatu Exaltation
Eccleſiam docet: quia per miniſtro
& in miniſtris ſuis loquitur Rom. 11.
Qui enim vos audit, me audit, ait Chr
ſtus ipſe, Luc. 20.

III. Cor Paracleticum.

III. *Chriſtus Paſtor noſter* habet *Co*
PARACLETICUM. Etenim inqui
Eſa. 50, 4. Jehova dedit mihi linguam
eruditiſſimam, ut ſciam tempeſtiv
loqui defeſſo verbum. Luth. **De**
HERR hat mir gegeben eine ge
lärte Zunge/daß ich wiſſe mit dem
müden zur rechter Zeit zureden.
Et Pſal. 45, 3. Meſſias à mellea elo
quentia valdè commendatur, dum
Pſaltes inquit: Gratia diffuſa eſt in la
biis tuis. Nam neminem ego tam di
ſoluto animo eſſe arbitror, quin hæ
cum audiat: Venite ad me omnes, qu
laboratis & onerati eſtis, ego reficiam
vos Matth. 11. 28: ſic DEus dilex
mundum, ut &c. Joh. 3. fateatur ea

mell

melle & favo mellis dulciora eſſe. Nulla enim Mater blandioribus verbis unicam & chariſſimam filiam ad ſe vocare poteſt, quam Chriſtus peccatores ad ſe invitat. De hac mellea Chriſti eloquentia Joh. Baptiſta ait Joh. 3. 29. Qui habet ſponſam, ſponſus eſt, amicus autem ſponſi qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Unde congruenti nomen à Johañe appellatur λόγος hoc eſt VERBUM. quia gratia in labiis Chriſti diffuſa revera ſuadelum habet adjunctam. Nam etiam in diebus carnis docuit ὡς ἐξουσίαν ἔχων hoc eſt velut autoritatem habens Matth. 7. & Luc. 24. Chriſtus vocatur vir Propheta δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ hoc eſt potens in opere & ſermone.

IV. Cor Sympatheticum.

IV. Chriſtus Paſtor noſter habet COR SYMPATHETICUM ſive *commiſerans.* Quia ipſe eſt miſericors quà homo & quà DEUS. Quà homo miſericors eſt, nam ideo quia homo eſt, homini compatitur. Homo enim hominis miſeria tangitur & angitur. Quà DEUS miſericors eſt; quia DEO

proprium eſt miſereri ſemper & par-
cere, ait Gregorius. Imò Chriſtus
Pontifex noſter dicitur ἐλεήμων miſe-
ricors & fidelis Pontifex Hebr. 2, 17.
Nam ex hoc quod ipſi contigit tenta-
tum eſſe, poteſt & iis qui tentantur
ſuccurrere. In quam ſententiam pie
& venuſtè D. Auguſtinus inquit: Chri-
ſtus Diabolo ſe tentandum præbuit,
ut ad ſuperandas tentationes ejus Me-
diator eſſet non ſolum per adjuto-
rium ſed etiam per exemplum. Chri-
ſtus eſt *miſericors* quoad *affectum* &
quoad *effectum*. Quoad *affectum*: qui
affectum vere paternum erga no-
gerit, & cor ejus ardet, ut miſeriis no-
ſtris opituletur, ſicut dicit Hoſeæ 11, 8.
Converſum eſt cor meum in me, & ſi-
mul exarſerunt in me miſeratione
meæ. Quoad *effectum*: quia miſeri-
cordia ejus non eſt mortua ſed viva
ideoq; non in corde ejus otiosè deli-
teſcit, ſed foras quaſi prodit, & per o-
mnia Chriſti comiſerantis membr
ſeſe exerit. Unde dives miſericordi
eſſe dicitur Eph. 2, 3. Et univerſæ vi
ejus miſericordia ſunt & veritas Pſal.

25, 10.

10. Hinc I. *Oculi* Chriſti ſunt ſuper
juſtos Pſal. 34. eorumq́; miſeriam &
inopiam gratioſè reſpiciunt. Exem-
plum eſto Abel Gen. 4. cujus ſacrifi-
cium reſpexit. Hinc ad immenſam
miſericordiam declarandam oculi e-
jus largas lacrymarum guttas ſtilla-
runt. Etenim nunquam riſiſſe, ter
autem fleviſſe Salvator noſter legitur.
1. Mortuo Lazaro Joh. 11. 2. cum fle-
vit ſuper urbem Hieroſolymam 5 dies
ante paſſionem & mortem ſuam, cu-
jus excidium in ſpiritu prævidit Luc.
19. 3. Moriturus in cruce, in qua
preces & lacrymas DEO Patri obtulit
Hebr. 5. Quæ lacrymæ Chriſti miſe-
ricordiam erga noſtram miſeriam
abundè ſatis teſtantur. Nam verè di-
ctum à ſapientibus eſt: Lacryma bo-
ni cordis eſt nuncia. Et virorum ex-
cellentium lacrymæ ex συμπαθείᾳ
manant, & naturæ ingenuæ bonæ-
que ſunt τεκμήρια. II. *Nares* ejus odo-
rantur ſuffitum ſacrificii piorum,
tum corporalium, ut Nohæ, Gen. 8.
tum ſpiritualium, quæ ſunt ſacrificia
labiorum noſtrorum 1. Pet. 2. Apoc. 8.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

vide elegantem locum Eſa. 11, 3. III.
Aures ejus juſtorum preces audiunt ò
exaudiunt Pſal. 34. IV. *Os* ejus aper
tur ad dicendum: Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ
τὸν ὄχλον, Miſericordia tangor erga
turbam (ſcilicet inedia laborantem
quia jam triduo manet apud me, non
habet, quod edat Marc. 8,2. & ad be
nedicendum, nempe ut panes multi
plicentur, ut tantæ hominum multi
tudini cibandæ ſint pares, ſicut ibidem
legitur v. 6. & Joh. 6, 11. V. *Manus* eju
ſunt apertæ, ut impleant omne
animal cum benedictione Pſal. 145.
En Paſtorem noſtrum in omnibus
ſupra omnes humaniſſimum.

IV. Liberalitas.

IV. LIBERALITAS.

Sicut Paſtor bonus oves ſuas nutrit,
ad bona & pinguia paſcua, & in æſtu
daquatum ducit, omniaq; neceſſaria
illis procurat: Ita etiam Chriſtus paſtor
ille bonus nos ſaluberrimo doctrinæ
cæleſtis pabulo cibat, & limpidiſſimis
verbi divini rivulis potat a refocilla
Et quidem *oves ſuas paſcit tripliciter.*

Chriſtus liberaliter Oves ſuas paſcit: nempe. I. Corporaliter.

I. Corporaliter. Quia ipſe unà cum
Patre & Spiritu Sancto propter

ſen

ſapientiam & potentiam unam atq; in-
diviſam aperit manum ſuam & im-
plet omne animal cum benedictione
Pſal. 145. ipſe quotannis è terra pro-
ducit frumentum & panem ad uſum
hominum Pſal. 104. Hoſeæ 2,8. in-
quit : Ego dedit eis frumentum &
vinum & oleum. 2 *Spiritualiter* nos *2. Spiritualiter.*
paſcit cibando atq; potando. Quia ip-
ſe dat nobis panem vitæ ad eden-
dum, ſicut ipſe ait Joh. 6 51. Ego ſum
panis vivus, qui de cælo deſcendi ſi
quis ederit ex hoc pane, vivet in æter-
num. Et v. 55,56. Caro mea verè eſt ci-
bus (ſc. vivificus) & ſanguis meus ve-
rè eſt potus (ſc. vivificus) Qui edit me-
am carnem & bibit meum ſangui-
nem, in me manet & ego in illo. Et
Joh. 4,14. inquit ad mulierem Sama-
ritanam : Quisquis biberit ex aqua,
quam ego dabo ei, non ſitiet in æter-
num, ſed aqua, quam ego dabo ei, fi-
et in eo fons aquæ ſalientis in vitam
æternam. Et Joh. 7.37. Chriſtus ſtans
in templo Hieroſolymitano clama-
bat: Si quis ſitit, veniat ad me & bi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

bat. Qui credit in me (ſicut dixit ſcri-
tura) flumina de ejus ventre fluent
quæ vivæ. Joh. 10 inquit Chriſtus: Eg
ſum Paſtor ille bonus. Ego veni ἵν
ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσιν ut (oves me
3. *Sacramentaliter.* ſpeciales) vitã habeant & abundent.
Sacramentaliter cibat nos vero & ſu
ſtantiali corpore & ſanguine ſuo in
ſynaxi. Quæ eſt eſca animæ, non corp
ris impinguans mentem nõ ventre
(ut Hieronymus loquitur) Et hoc cib
quotquot fidelium paſcuntur Paſto
ſuo incorporantur Joh. 6, 56.

Ita Chriſtus Paſtor noſter eſt ſim
& Paſtor & paſcua: quia ipſe cibat
potat nos corpore & ſanguine ſuo: I
ſe cibat & nutrit nos ſicut Paſtor
ves ſuas, inquit Auguſtin. Serm. 50.
verbis Domini.

Reges *gentium* (qui etiam in ſac
& profanis Scriptoribus Paſtores a
pellantur Gen. 49, 24. Eſa. 44, 28. Je
12, 15) vocantur Evergetæ vel liberal
dicente ipſo Chriſto Luc. 22, 25. Et
ſancta lingua נָדִיב dicitur voluntari
liberalis, beneficus. Et per ſynecd
chen *ἐξοχικῶς* נָדִיב dicitur *Princep.*

que

decet liberalitas in alios & be-
neficentiæ nomine clarus eſt. vid. Pſal.
7, 10. Pſal. 113. Jobi 21, 28. Sic *Pto-*
lemæus Ægyptiorum Rex, qui Phila-
delpho ſucceſſit, à maximis ſuis in ci-
vitates Græcas meritis appellatus fuit
εὐεργέτης beneficus. Joſephus Patri-
archa ob beneficentiam erga popu-
lum dictus eſt Abrech hoc eſt ſalvator
populi Gen. 41, 45. *Cyrus* Rex Perſa-
rum ob *εὐεργεσίαν* dictus eſt Pater. Quia
mitis erat & omni ratione de ſubditis
bene mereri ſtudebat. *Auguſtus Imper*
ob defenſionem patriæ appellabatur
Romanis Pater patriæ. *Titus Veſpaſi-*
nus fuit liberaliſſimus. Nam ſcribunt
Hiſtorici ipſum conqueſtum eſſe veſ-
peri, ſi per diem nihil elargitus fuerit:
Amici, dixit, diem perdidi. Unde ip-
ſum delitias humani generis vocitâ-
runt. *Alexander Severus* iratus fuit, ſi
nemo quid ab ipſo peteret. Hinc cui-
dam ex miniſtris ſuis, quem nihil un-
quam rogaſſe ſcivit, dixiſſe fertur:
Quid eſt, cur nihil petis? an me tibi
nolis fieri debitorem? *Tiberius Imp.* ob
clementiam valdè commendatur.

Nam refert *Suetonius* in vita ejus, ili
lum Præſidibus onerandas tributo
provincias ſuadentibus, ita reſcripſit
ſe: Boni paſtoris eſt tondere pecus
non deglubere. *Idem* de *Alexandro M.*
narratur, qui in eadem cauſa Præſidi
bus ita reſpondit: κηπωρὸν μισῶ τὸν ἐκ
ῥιζῶν ἐκλέγοντα τὰ λάχανα: Odi olito
rem radicitus herbas evellentem. Hi
inquam, Principes omnes & ſinguli
titulum Euergetarum ſumma cum
laude geſſerunt. At ſi in unum com
jungantur omnes & cum Chriſto Pa
ſtore bono conferantur, omnia eo
rum beneficia in ſubditos collata, quæ
certè fuerunt ſplendida & præclara
non ſolum mutila ſunt & manca, ſed
etiam nihil, imò ſive liceat, ſive non li
ceat ita dicere, minus quam nihil ſunt.
Nam ex ipſius plenitudine nos omnes
accipimus gratiam pro gratia Joh. 1.
16. Hoc eſt, nos in gratia ſumus apud
Deum, quia Chriſtum Deus Pater
ſumma gratia complectitur. Deus e-
nim Pater Filium diligit, & omnia
dedit in manum Joh. 3, 35. & ſpiritum
S. ei dedit non ad menſuram v. 34.

non propter ipſum Filium. Quia ipſe ab æternitate omnia habuit, quæcunque Pater habet, ſicut ipſe ait Joh. 16. ſed propter nos. Unde omnia dedit illi in manum, non ut ſibi illa retineret, ſed ut nobis daret. Quia manus eſt organum donationis Matth. 6, 3. eſt organum organorum (ut inquit Ariſtotoles) Hinc Chriſtus dicitur fons vitæ Pſal. 36. Et dicitur τὰ πάντα qui eſt omnia 1. Col. 3, 11. Quia in ipſo habemus omnia 1. Cor. 3. 22, 23. & in futura vita erit omnia in omnibus futurus 1. Cor. 15, 28. Quis hîc non cum pſalte exclamet: Guſtate & videte quam ſuavis (& liberalis) eſt Dominus? *Pſal 34, 9.*

V. FIDELITAS.

V. Fidelitas. Chriſti Paſtoris erga Oves conſiſtit in Notitia & in Cura.

Fidelitas Paſtoris noſtri boni conſiſtit in duobus punctis. 1. in *Noticia.* 2. In *Cura.*

Primò in *Noticia.*

1. In Notitia.

Boni Paſtoris eſt accuratam ovium ſuarum noticiam habere, easq́; ab aliis ovibus diſtinguere & diſcernere poſſe. Quod ut facilius & commodius præſtare queat, ſignum aliquod viſi-

bile illis imprimit, vel in fronte, v
in latere, per quod ſtatim oves ſu
agnoſcit & ab aliis diſtinguit, ne p
errorem alias pro ſuis capiat, aut al
ſuas ſibi vendicent atq; uſurpent: I
etiam Chriſtus oves ſuas cognoſci
certamq́; Chriſtianitatis notam in B
ptiſmo iis imprimit. In Baptiſm
namq; Chriſtum induimus Rom.
Gal. 3. Et Chriſtus in nobis formatu
Gal. 4. Et hoc ſigno Oves Chriſti a
Hircis, qui ad ovile Chriſti non pert
nent, diſtinguuntur. In ſpecie auten
Chriſtus novit ſuos, QUI, QUALE
& QUANTI ſint. Novit QUI ſint, ſi
cut expreſsè D. Paulus ait 2 Tim. 2, 1
Novit Dominus QUI ſint ſui. Nov
QUALES ſint, hoc eſt utrum ſint ve
& ſinceri Chriſti cultores, an vero hy
pocritæ. Unde Joh. 10. inquit: Eg
cognoſco oves meas. Quæ cogniti
non eſt à poſteriori, qualem nos habe
mus, ſed à priori. Quia ipſe eſt καρ
διογνώςης 1 Reg. 8. Pſal. 7. & novit qui
ſit in homine Joh. 2. Deniq; novi
QUANTI ſint. Quia omnes capillo
capitis noſtri numeravit Matth. 10, 30

Quo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Quod ſi igitur capillos capitis noſtri
numeravit, utiq; etiam nos omnes,
quotquot oves ejus ſumus, in nume-
rato habet. Quia nomina noſtra in
cælo ſcripta ſunt Luc.10. & in Chriſto
tanquam in libro vitæ conſignata ſunt
Apoc. 13, 8. Apoc.21, 27. Imo ipſe nos
in manibus ſuis deſcripſit Eſa. 49. vel
ut ipſe Chriſtus verbis clariſſimis ait
Joh. 20. Ego cognoſco oves meas,
nempe omnes & ſingulas. Elegans
hujus rei *Typus* fuit *Aaron* ſumus V.T.
ſacerdos, de quo legitur Exod. 28,29.
quod nomina filiorum Jſrael in pe-
ctorali portârit, quando ingreſſus eſt
ſanctuarium, memoriale coram Do-
mino in æternum. *Nomina autem Fili-
orum Jſrael* juxta 12 Patriarchas toti-
dem gemmis admirandi coloris in
pectorali inſculpta erant juxta Epi-
phanium. In Sardio nomen *Rubenis*:
in Topazio nomen *Simeonis*: in Chry-
ſolito nomen *Judæ*: in carbunculo no-
men *Danis* : in Adamante nomen
Gadi: in Lingurio nomen *Aſſeri*: in
Sapphyro nomen *Naphtali*: In Achate
nomen *Iſaſcbari*: in Amethiſto no-
men

Elegans Typus Chriſti.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

men *Zabulonis* : in Tharſi nomen E
phraimi : in Onychio *nomen Joſephi*:
in Jaſpide nomen *Benjamini*. Hic, ini
quam, pulcherrimus Chriſti Paſtor
typus fuit: ſicut enim Aaron ſanctua
rium ingreſſurus nomina filiorum Iſ
rael in pectorali portabat in conſpe
ctum DEI, & pro illis ſacra preces
faciebat, DEOſq; quaſi in memoriam
revocabat promiſsiones Patribus fa
ctas. Ita etiam Chriſtus ſanctuarium
hoc eſt Hieroſolymam ad paſsionem
ingrediens Matth. 21. & ſacrificium
ſeſe DEO Patri æterno pro peccatis
noſtris ſiſtens, ſignata habuit nomina
Electorum in pectore ſuo juxta illi
lud: Ne metuas, Ego redemi te & vo
cavi te NOMINE TUO. Meus es tu
Eſa. 43, 1. Quæ verba cap. 45, 3. repe
tuntur. Et Eſa. 62, 2. de Chriſtianis in
N. T. DEUS per Prophetam prædicit
vocabitur tibi NOVUM NOMEN
quod OS DOMINI nominabit. Et
Joh. 10, 3. dicitur de Chriſto Paſtore
Oves vocem ejus audiunt, καὶ τὰ ἴδια
πρόβατα καλεῖ κατ᾽ ὄνομα, Et propria
oves vocat NOMINATIM & educit

cas

as. Unde fidelitas Chriſti Paſtoris er-
ga oves ſuas eluceſcit, quod earum
u populi ſui hæreditarii nomina tã-
quam סְגֻלָּה hoc eſt clinodium & mar-
garitam raram atc caram in pectore
ono geſtat, atq; ea in conſpectum Pa-
tris portat, proq; illis orat Joh. 17. imò
n manibus ſuis illa conſignat, ne il-
larum unquam obliviſcatur Eſa. 49.
Commendant Hiſtoriarum ſcripto-
res Monarchas & Reges ſui ſeculi po-
tentiſſimos vel eo nomine ſingulari-
ter, quod militum ac ſubditorum no-
mina complexi memoriâ fuerint atq;
ono unumquemq; nomine nomina-
re potuerint. *De Cyro* Perſarum Rege
ſcribit Xenophon lib. 5. Cyropædias,
quod cum Babylona verſus contende-
ret, nominatim cuiq; quod voluit,
imperârit, adeò ut milites divinam e-
jus memoriam obſtupuerint. De *Mi-
thridate* Rege Ponti Galenus & Plinius
ſcribunt, quod ille duabus & viginti
diverſis nationibus, quibus impera-
bat, ſuâ cuiq; linguâ jus dicere ſolitus
ſit & pro concione ſingulos ſine inter-
prete affari quiverit. *Cyneas* Regis
Pyrrhi

Pyrrhi Legatus poſtridie quam Romam venerat, Senatum & Equeſtrem ordinem proprio nomine ſalutavit. *Adrianus* Imperator tantâ viguit memoriâ, ut locos, negotia, milites abſentes quoq; nominibus ſuis recenſeret, ſicut Spartianus de eo ſcribit. Idem de *Alexandro Severo* refert Lampridius. De incredibili animi vigore, qui in *C. Julio Cæſare* Dictatore fuit, ita narrat Plinius lib. 7. c. 5 & 28. Cæſar Dictator ſcribere & legere uno tempore, dictare & audire ſolebat. Epiſtolas magni ponderis quaternas pariter dictabat, aut ſi non aliud ageret, ſeptenas. Es*dras* ſacerdos univerſas Hebræorum doctrinas habuit in memoria, Joſeph. lib. 11. Antiquit. Judic. c. 5. At hæc Magnatum Ducumq; & præſtantiſſimorum virorum noticia ſi cum Chriſti Paſtoris noſtri noticia comparatur, non ſolum mutila eſt & manca, ſed etiam nihil, imò plus quam nihil: ſicut Eſaias Propheta graphicè ſummam Chriſti noſtri tanquam DEI veri excellentiam deſcribit c. 40. v. 15. Ecce quaſi ſtilla ſi-

tula

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

ſtillæ & quaſi pulviſculus ſtateræ repu-
tatæ ſunt : ecce Inſulæ quaſi pulvis
exiguus v. 17. Omnes gentes quaſi ni-
hil, ſic ſunt coram eo, & minus quam
nihilum, & vacuum æſtimatæ ſunt ab
eo. Nam Chriſtus eſt LIBER VITÆ,
in quo omnia ovium hoc eſt electorum,
qui à prima creſcentis origine mundi
vixerunt, nomina ſunt inſcripta Apoc.
13, 8. & 21,27. Per quam phraſin noti-
tia Chriſti accurata, adeoq; divina,
atq; invariabilis notatur, Sicut enim
eorum nomina, qui in libris Regum
& Principum conſignata, nun-
quam oblivioni traduntur: Ita quoq;
Chriſtus nunquam obliviſcitur eo-
rum, qui in ſe tanquam in LIBRO vi-
tæ ſunt inſcripti.

II. In Cura.

SECUNDO IN CURA.

Sicut Paſtor non tantum oves ſuas
novit, ſed eaſdem quoq; quanta po-
teſt, diligentia curat: ita etiam Chri-
ſtus Paſtor noſter bonus accuratam o-
vium ſuarum curam habet, & pater-
nè nobis proſpicit. Nam nos *diligit*,
nos *dirigit* & nos *protegit*. Primò nos
diligit; quia in filios ſuos nos recipit,
& Spi-

& ſpiritu S. qui eſt ſigillum DEI vi
Apoc. 7, 2. & arrhabo hæreditatis no
ſtræ Eph. 1. nos ſignat. Et ex hoc co
gnoſcimus nos in eo manere, & ipſum
in nobis, quia de ſpiritu ſuo dedit no
bis 1 Joh. 3, 24. & 1 Joh. 4, 13. imo ſu
ſanguine in ara crucis pro nobis effuſ
ſo ſignat nos Baptiſmo, in quo Chri
ſtum induimus Gal. 3. Ut, ſicut An
gelus vaſtator tranſivit ædes Iſraelit
rum in Ægypto ſanguine Agni Paſch
lis notatas Exod. 12, 13. Ita Diabolu
hoſtis ovium Chriſti infenſiſſimu
nullo nobis pacto nocere queat. Hin
1. Pet. 1, 2. Electi dicuntur ſanguine Je
ſu Chriſti aſſperſi. Confer Hebr. 10
22. Quò pertinet quod Eccleſia ca
nit: **Das Blut zeichnet vnſer**
Thür / das helt der Glaube der
Tode für / der Würger kan vn
nicht rühren. Deinde Chriſtus *no*
dirigit. Sicut enim Paſtor fidelis b
culo paſtorali oves ſuas regit, ne à p
ſcuis aberrent: ita quoq; Chriſtus P
ſtor ille bonus geminum baculum g
rit nempe formidabilem & amab
lem, quo utroq; nos dirigit & erra

s corrigit, inq́; viam veram nos re-
cit Zach. 11. ſicut in Meditatione
cunda pluribus dicturi ſumus. Ter-
nos protegit: quia adverſus omnia
ricula & tentationes atqui adverſus
mnes hoſtes tum ſpirituales tum
rporales nos defendit. Huc perti-
et dictum conſolatione pleniſſi-
mum Pſal. 121. v. 3, 4, 5. Non concedet,
vacillet pes tuus, non dormiet, qui
ſtodit te. Ecce non dormiet & non
dormiſcet Cuſtos Jſraëlis. Domi-
nus cuſtodiet te: Dminus eſt umbra-
lum tuum ſuper manu dextera tua.
m Eccleſia Chriſti in hiſce terris
rpetuum cum Diabolo, Mundo &
rne trigâ hoſtium potentiſſima bel-
m gerit, & Paſtores quidem Eccle-
tanquam Reges Exercituum Pſal.
. & προεστῶτες præfecti 1 Tim. 5, 17. &
ἡγούμενοι hoc eſt Præpoſiti, Antiſtites &
nteceſſores Hebr. 13, 7. ſtant in acie.
ius aut Dei ὁ ἀρχιποιμὴν noſter, hoc
Paſtorum Princeps in medio ejus
at & excubias agit, ne hoſtes in nos
uere nosq́; incautos opprimere

queant. Quomodo Joſuæ apparuit i
forma militis cataphracti & dixit: ſe
eſſe cuſtodem exercitus Dominici, u
Jos. 5. legitur. Hoc a. *Vigilantis Paſto-*
ris atq; Cuſtodis officium gemino exequi-
tur modo. 1 Mediate per ſanctos Ange-
los, ſicut habetur Pſal. 91, 11. Angelis
ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant t
in omnibus viis tuis. Et Pſal. 34. 7. C
ſtra metatur AngelusDomini circa ti
mentes eum & tuetur eos. Uti patet
ex hiſtoriis Abrahami Gen. 18. Jacob
Gen. 32. Lothi Gen. 29. Eliæ 1 Reg. 1
Eliſæi 2. Reg. 6. Danielis Dan. 6. Ag
Gen, 21. Ezechiæ Eſa. 37. *Apoſtolor*
Act. 5. Petri Apoſtoli Act. 12. Pauli
Silæ Act. 16. 2. *Immediatè.* Nam no
contentus Chriſtus Angelorum præ
ſidio agit ipſe cuſtodem defenſore
que noſtri ac rerum noſtrarum. Sicu
Jeremias c. 31. v. 10. vaticinatus eſt
ipſo: Congregabit & cuſtodiet eu
ſicut PASTOR gregem ſuum: red
mit enim Dominus Jacob & libera
eum de manu potentioris. Eſa. 40,
Sicut Paſtor gregem ſuum paſcet, i
brachio ſuo congregabit Agnos &

ſinu

num ſuum levabit, lactantes ducet
eque ſolum *procurat commoda*, ve-
m etiam (quod non eſt minima cu-
odiæ pars) *removet damna*, atque de-
xis ſemper oculis in eum, quem cu-
odit, reſpicit, omnium hoſtium
audulentiam ac violentiam repel-
. Nihil enim illo præſente deſidera-
, cuſtodiente vero nihil lædere
nquam potuit. Vid. de divin. Ocu
r. cuſtod. Clement. Alexandr. lib.
Pædagog. c. 8. Hoc oſtendit DE-
s in populo Iſraëlitico, quem
rti manu ex Ægypto eduxit & per
are rubrum deduxit, de quo dicitur
ſal. 77. ver. ult. Deduxiſti ſicut
ves populum tuum per manum Mo-
& Aaron. Et Pſal. 80, 1. Qui paſcis
rael intende, qui deducis velut o-
m Joſeph. O magnam Paſtoris no-
ri erga oves ſuas charitatem, humi-
tatem, humanitatem, liberalitatem
fidelitatem! Fert nos in utero Eſa.
6. in animo, in manibus Eſa. 49. in
culis, inq; humeris Luc. 15. imponit
os velut ſigillum cordi ſuo Cant. 8.
II. Aquæ intraverunt usq; ad ani-

mam ejus Pſal. 69. & tamen ardentiſ-
ſimus ejus amor ne ſic quidem extin-
gui potuit. E torrente in via bibit Pſa.
10. & nihilo tamen minus ſuos dilex-
usq; ad finem Joh. 13. Ποταπὴ ἀγάπη. O
quanta charitas! exclamat amabili-
& dilectus Chriſto diſcipulus 1 Joh.
3, 1, 2.

Usus. 1. Paracleticus.

Abinitio ponatur.

USUS.
I PARACLETICUS.

*Magna vis conſolationis latet in ho-
verſu, quæ effulget 1. ex titulo.* Davi-
Chriſtum vocat Paſtorem ſuum. Do-
minus, inquit, eſt PASTOR MEU.
Hæc verba ſunt verba 1 *Amoris ardent-*
quem vocibus iſtis vult exprimer-
cum inquit: Paſtor meus. Nam Pro-
nomina poſſeſſiva Meus, tuus, mag-
num amorem atq; poſſeſſionem no-
tant 2 *conſolationis efficacis*, quod Chri-
ſtus piis non ſit Judex terribilis, ſe-
Paſtor amabilis & fidelis, qui oves ſu-
as dextra benefica nutrit ac defendi-

3. Fidei juſtificantis. Nam fidei ver-
& ſinceræ natura eſt promiſſione-
Evangelii generales ſibi applicare &
appropriare: quod etiam & David ho-

loco

co facit. Non enim inquit in gene-
: Dominus eſt Paſtor iſt ein Hirte/
d ait in Specie: Eſt Paſtor MEUS iſt
mein Hirte.

II. *Ex Excercitio. Nihil mihi deerit.*

Quoniam enim Paſtor noſter eſt Do-
minus cæli & terræ, quomodo nobis
aliquid deeſſe poterit: Qui enim DE-
UM habet, ille omnia habẽtem habet,
ut Aſaph inquit Pſal. 73, 25. Quem
in cælo & in terra præter te deſidera-
rem? v. 26. Deficiat ſanè caro mea &
cor meum, tu petra cordis mei & pars
mea (es) DEUS in æternum. Chriſtus
enim *Paſtor noſter* eſt 1 *Omnipotens* Do-
minus. Ergo poteſt nos juvare; nam
extra ejus omnia mutare poteſt Pſal.
77. 11. 2. *miſericors* Deus. Enim vult
nos juvare: quia eſt Paſtor noſter, qui
nobis paternè proſpicit, omniaq́; no-
bis largiter concedit. quæ ad ſuſten-
tandam vitam tum corporalem tum
ſpiritualem ſunt neceſſaria, juxta
promiſſiones ſuas infallibiles. Pſal. 5.
Tu benedicis juſto Domine, bona vo-
luntate ſicut ſcuto coronabis eũ. Pſal.
10. Sperantẽ in Domino miſericor-

dia circumdabit. Pſal. 34, 10. Timen
tes Dominum non indigebunt ull
bono. Quia DEus piis omnia dona
quæ ſunt ſalutaria & neceſſaria tum
animæ tum corpori. Pſal. 84, 12. No
privabit Dominus bonis eos, qui am
bulant in innocentia. Pſal. 65, 12. Co
ronas annum benignitate tua. Act. 1
17. Implet cibo & læticiâ corda noſtr
1 Tim. 6. 17. Præbet nobis omnia aff
tim ad fruendum. Hinc *Veteres Germ*
ni pulchrè dixerunt:

GOtt gibet mehr auff einen
Tag/
Denn ein gantz Keiſerthumb
vermag/
Noch bleibet er ein reich
GOTT.
Je mehr er gibt/ je mehr er ha

Quamobrem haſce generales D
promiſſiones tanquam regulas æte
nas & immotas diligenter obſerv
mus atq; ad eas omnia exempla ſa
ctorum, qui in Chriſto Paſtore
mnem ſuam fiduciã collocarunt, at
ab ipſo in omnibus anguſtiis ſerva
ſunt, accommodemus. Sic enim ſi min

turu

urum eſt, cum exactiſsimam promiſ-
onum & exemplorum harmoniam
roſpicimus, ut majorem ex ea vo-
ptatē percipiamus, quaſi ex omni-
um Organorum Muſicorum ſuaviſſi-
mo concentu. Quare omnes fideles
juxta exemplum Davidis Regis pro-
miſſiones DEI generales in individuo
ad ſe applicent, atq; ita concludant:

Quorum Chriſtus Dominus Paſtor
eſt; illis nihil deerit.

Atqui Chriſtus Dominus eſt Paſtor
MEUS

Ergò nihil mihi deerit.

Hunc ſyllogiſmum ô fidelis anima
indeſinenter conſerva, quia eſt opti-
mum alexipharmacum & præſtantiſ-
ſimum adverſus omnia mala remedi-
um.

Proinde ſi es ovis errans, confide,
Paſtor tuus bonus te quæret: ſi es ovis
perdita, ille te inveniet: ſi es vulne-
rata ille te ſanabit: ſi es languida, ille
te refocillabit: ſi es firma & robuſta,
ille te conſervabit: ſi es inops, nuda
& egena, ille te cibabit: ſi lupus infer-
nalis te angit, confide, licet tangat te

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

tamen non anget te. Acclama Paſto-
ri tuo: **Ach HErr ich leide noth**
lindere mirs. Eſa. 38. Erravi ſicut
ovis quæ periit, quære ſervum tuum
Domine Pſal. 119. In ſumma: ſi es o-
vis Chriſti, confide: quia nihil tibi d-
erit, inquit hoc loco David.

II. Uſus Paræneticus: quo Oves Officij ſui erga Chriſtum Paſtorem ſuum admonentur.

II USUS PARÆNETICUS.

Quoniam Chriſtus Paſtor tam b-
nus tot tantaq; nobis exhibuit ben-
ficia, utiq; æquum erit, ut grata me-
te illa agnoſcamus. Non enim dign-
eſt dandis, qui non gratus eſt pro dat-
ait Bernhardus. Quamobrem ut aff-
ctui noſtri Paſtoris noſter affectus r-
ſpondeat, omninò decet, ut veræ
germanæ Chriſti oviculæ hiſce 5 vi-
tutibus fulgeant 1) *Charitate.* 2 *H-
militate.* 3 *Fidelitate.* 4 *Humanitate &*
Liberalitate.

Officium Ovium Chriſti 5. Virtutes comprehendit. I. eſt Charitas.

I. Fulgeat in illis CHARITAS.

Nam *Oves Chriſti debent Chriſtum P-
ſtorem ſuum amare.* Quia ipſe prior no-
dilexit 1 Joh. 4. 29. & propter nos
ſalutem noſtram de cælo deſcendit
homo factus eſt, & omnem culpam
noſtra-

noſtram atq; pænam, adeoq; infinitam
Dei Patris irã in ſe derivavit, eiq́; obe-
diens fuit usq; ad mortem, mortem
autem crucis Phil. 2. Hinc rectè ait *Tho-
mas Aquin* in *opuſculo de Sacramento
Altaris*: In Chriſti paſſione 4. cogi-
tanda ſunt, ſcilicet Dilectio ejus reda-
mando: amaritudo ejus compatien-
do: fortitudo ejus adverſa patienter
ſuſtinendo: Et Utilitas ejus gratias a-
gendo. Et *Anſbelmus lib. de ſimil. præcla-
re ſcribit*: O charitas! inquit, quam
magnum eſt vinculum tuum, quod
non ſolum Angelos DEO, ſed DE-
um & hominem mirabiliter copula-
ſti! Deum ad terram traxiſti, ad co-
lumnam ligaſti, cruci affixiſti, ſepul-
chro clauſiſti & ad inferos attraxiſti.
Quis inquam, fecit hæc omnia, niſi
amor & ſitis ſalutis noſtræ? O gravio-
res ſaxo & plumbo, quos tanti amoris
vinculũ nõ trahit ſurſum ad Deum, ex
quo prius traxit Deũ deorſũ ad homi-
nes! *Auguſtini* quoq; exhortatio nõ mi-
nus pia eſt quam venuſta, quæ extat in
lib. de catech. rudibus. Ama amorẽ illius
(inquit) qui amore tui amoris deſcẽdit

in uterum virginis, & ibi amorem ſ
um amori tuo copulavit, humiliando
ſe, ſublimando te, conjungendo Il
men ſuæ æternitatis limo tuæ mort
litatis. Et *in lib. de virgin. piè omn*
Chriſtianos & ſingulos alloquitur
dum inquit: Inſpice vulnera pende
tis, ſanguinem morientis, precium
redimentis, cicatrices reſurgenti
Caput habet inclinatum ad oſcula
dum, cor apertum ad diligendum
brachia extenſa ad amplexandum, to
tum corpus expoſitam ad redime
dum. Hæc quanta ſint cogitate, hæc i
ſtatera veſtri cordis appendite, ut to
tus vobis figatur in corde, qui tot
pro nobis fixus fuit in cruce. *Cantic.*
9. Chriſtus cæleſtis ſponſus in cruce
corde aperto pendens ita alloquitur E
cleſiam ſponſam ſuum: *Vulneraſti* co
meum, ſoror mea ſponſa. Ubi bis r
petitur verbum vulneraſti: Qui
Chriſti cor duplici vulnere exterio
ſc: lanceæ, & interiori charitatis vu
nere propter nos fuit ſauciatum. U
autem Chriſtus poſt mortem in lat
re ſeſe paſſus eſt vulnerari ex imme
ſo erga nos amore: Sic & nos cu

ſpiritualiter cum Chriſto mortui ſu-
mus mundo & peccatis, debemus cũ
Chriſto etiam cuſpide charitais vulne-
rari: ſicut *D. Auguſt.* in Medit. pulcher-
rimè orat: Rogo te Chriſte Rex dulciſ-
ſime per ſacratiſsima tua vulnera quæ
paſſus es pro nobis in cruce pro ſalute
noſtra, vulnera hãc animã meam pec-
catricẽ igneo telo tuæ charitatis, cõ-
fige cor meum jaculo tui amoris, ut di-
cat tibi anima mea: charitate vulnera-
ta ſum.

II. HUMILITAS.

Si enim Chriſtus Paſtor noſter, qui *II. Humilitas.*
erat DEUS altiſſimus, factus eſt ho-
mo abjectiſſimus noſtri cauſa, utiq;
exemplum ejus imitari nos decet. Et e-
nim Chriſti actio eſt noſtra inſtitutio.
Ad hanc Humilitatem hortatur nos
ipſe Chriſtus *Matth. 11.* Diſcite à me
quia mitis ſum & humilis corde. Et
Paulus Phil. 2, 5. Is ſit affectus in vo-
bis, qui fuit in Chriſto Jeſu. Et poſtea
v. 7. 8. Apoſtolus ſubjungit, quod
Chriſtus formam ſervi aſſumpſerit,
& figura repertus ſit ut homo, atq; ſe-
metipſum humilem præbuerit, factus
obediens Patri usq; ad mortem crucis.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Hinc pulchrè inquit *Auguſtin.* Erube
cat homo eſſe ſuperbus, quia humili
factus eſt DEUS. Et *Bernh. Serm. 1.*
Epiphania ait: Quanti te fecit DEUS
ex his quæ pro te paſſus eſt, agnoſc
ut appareat tibi benignitas ejus ex hu
manitate. Quantò enim minorem
fecit in humilitate, tantò majorem
exhibuit in bonitate: & quantò pro
me vilior, tantò mihi charior. Adve
te homo quia limus es, & non ſis ſu
perbus: & quia DEO junctus es, no
ſis ingratus. Ovis eſt animal ſimplici
ſimum & humillimum: Non enim
ſurrectâ in orbem caudâ ſeſe oſtenta
ut *Pavo*, qui precioſam eam caudæ ſu
pellectilem tum plurimum oſtenta
cum plurimos ad ſpectandum conv
niſſe videt: quod ſi nullum adeſſe au
admirari cognoſcit, eam recondit, v
lut indignabundus *Pier. Valer. lib. 2.*
At non ita ovis: Hæc ſimplicitate gau
det & humilis eſt. Ita etiam Chriſti
ni ſimplices ſint & humiles, velut o
ves, non ſeſe contra quenquam effe
rentes, ſed ſub potenti manu DEI ſe
humiliantes, ut exaltentur ſuo tem
pore *1. Pet. 5.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

III. OBEDIENTIA & FIDELITAS.

III. Obedientia & Fidelitas.

Ovis eſt animal obediens & fidele.

uia Ovis cum adhuc eſt tenera, ma-
s vocē agnoſcit. Cum enim homi-
s parētes ſuos ſerò admodū incipi-
t agnoſcere: Oves ſtatim in ipſa na-
itate lac maternum & ipſam ma-
m cognoſcunt, vocemq́; ipſius diſ-
rnunt, adeo ut licet multa millia o-
m ſimul verſentur, tamen ſinguli
gni ſuas matres ſtatim ex balatu
rcipiant, ad easq́; accurrant. Unde
am Agni ab agnoſcendo dicuntur
a ſententiam Iſidori lib. de Ety-
olog. quod inter omnes ovium
ges matrem ſolo balatu agnoſcant.
ſtea verò cum Agni ablactantur ad
llum niſi ad Paſtorem ſe aſſuefaci-
t, ipſius unius vocem norunt, &
ocunq; vel ſolâ Paſtoris fiſtulâ de-
cuntur, obedientiſſimè ſtudioſiſſi-
ē ſequuntur: peregrinos vero deſe-
nt ac fugiunt. Ita etiam Chriſtianos
cet, Chriſtum unicum & ſummum
ſtorem ſuum noſſe & diligere, ejusq́;
cem obedienter ſequi, ſicut ipſe

Chri-

Christus de fidelibus ait Joh. 10, 4. O
ves ſequuntur illum, quia audiunt
vocem ejus. Et v. 14. Ego ſum Paſto
ille bonus, & cognoſco oves meas
cognoſcor à meis. & v. 16. vocem m
am audient. Vox autem Paſtoris no
ſtri eſt ſacra ſcriptura, per quam D
US nobis loquitur, quæ vera eſt: quo
niam veritas edidit eam, ſicut Aug
ſtin. ait. quæ neſcit fallere nec fall
Quin imò ipſa veritas eſt Joh. 14. A
hac igitur voce divinarum ſcriptur
rum mens noſtra deviare non deb
nec relicto ſolidamento divini el
qui per ſuſpicionum ſuarum abrup
præcipitari, ubi nec ſenſus corpo
regit, nec conſpicua veritatis ra
elucet.

USUS, Elenchticus.

Hoc diligenter notandum eſt co
tra *Pontificios*, qui *negant ſacram Sc*
pturam eſſe immediatè λόγον *ſive vocem*
DEI, ſed eſſe tantummodò ῥῆμα *hoc*
verbum DEI. R. 1. Falſum eſt ſacram
ſcripturam non eſſe immediatè v
cem DEI: quoniam DEUS in P

pliq

phetis & Apoſtolis velut in ſacrario
locutus & doctrinam cæleſtem illis
immediate inſpiravit 2. Sam. 23. at-
que illis velut manibus ſuis imperavit,
ut ea quæ ad ſalutem noſtram ſuffici-
ebant, literis conſignarent. Unde
Prophetæ non tantum vivâ voce lo-
quentes, ſed etiam ſcribentes ita ſty-
lum ſuum informant. Sic dicit Do-
minus. 2 Chriſtus Paſtor noſter de ver-
bo ſuo etiam poſt ſuam in cælos aſcen-
ſionem Gentibus prædicando affir-
mat Joh. 10, 16. Alias etiam oves ha-
beo, quæ non ſunt ex hac caula, illas
quoq; oportet me adducere, & VO-
CEM meam audient. At quomodo
jam poſt Chriſti aſcenſionem vocem
ejus audiunt? Utiq; in ſcriptura, in
qua & per quam Chriſtus nobis lo-
quitur. Etiam ſcriptura ſacra imme-
diatè eſt Vox DEI &, Chriſti. In quam
ſententiam pulchre D. Auguſtinus
ſcribit ſuper Pſal. 96. Quid eſt Sacra
ſcriptura, niſi quædam Epiſtola o-
mnipotentis DEI ad creaturam ſuam,
in qua verba DEI ſonant, & cor DEI
diſcitur. Qui amici literas legit, an
men-

mentem ipſius non intelligit? Idem
Hom 528. Quantum attinet ad Voc
CHRISTI nobis neceſſarias, qua
do ſiluit? Non ſiluit per Patriarcha
non ſiluit per os carnis ſuæ, & m
dò ſi ſileret, ſcriptura non loquer
tur. Lector aſcendit, ſed ipſe non
let. Tractator loquitur, ſi vera loqu
tur, Chriſtus loquitur. Si ſileret Chri
ſtus, Ego vobis iſta non dicerem. H
ille. Ex quibus concludimus, quod ſ
cra ſcriptura ſit norma & judex co
tro verſiarum religionis, id quod P
piſtæ negant, eamq́; ſolam in religi
nis negotio audire, ſi Chriſti oves
ci volumus.

IV. HUMANITAS.

IV. Humanitas.

Ovis eſt animal blandum, manſueta *& valdè humanum.* Nam non terr
voce, ut *Leo*: neq; laniat dentibus
Lupus: neq; calcibus ferit, ut Equ
neq; cornibus minatur, ut *Boves*: n
q; latrat, ut *canes*: neq; unguibus r
pit, ut *felis*; ſed ſimplex eſt ingenio
moribus manſueta, caret felle, a
inter omnes beſtias quadrupedes

mi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

mitiſſimum & placidiſſimum. Unde à
atura factum eſt valdè inerme: Li-
et enim arietes ſint cornuti: ſicut eti-
m in quibusdam locis omnes oves
nt cornutæ: attamen animus & fe-
ocia illis deeſt. Omnes namq; oves
aturâ ſunt timidiſſimæ, non crude-
es ſed miſericordes, etiam cum ca-
los habent, non tamen ſæviunt, ſed
ædam ſeſe præbent hominibus &
ſtiis. Ita etiam Chriſtiani dicunt eſ-
ſimplices ac manſueti ut oves, depo-
ntes omnem malitiam omnemq;
olum & ſimulationes & invidias &
trectationes, ſicut modò geniti in-
ntes *1. Pet. 2.* nec excidant à ſimpli-
ate, quæ eſt in Chriſto Jeſu *2 Cor. 11.*
ui enim ambulat ſimpliciter ſalvus
it Proverb. 28. Et ſicut ovis non eſt
uta, ut vulpes: Ita quoq; Chriſti-
ii non ſint Vulpes, qualis erat Hero-
s, dicente Chriſto *Luc: 13, 32.* pro-
er hypocriticam calliditatem. ſit
nbolum noſtrum ex *Pſal. 25.* Integ-
as rectumq́; tuum me Chriſte gu-
rnet. Et ſicut Ovicula non eſt con-

 ten-

tentioſa, ſed pacifica: Ita quoq;
dicuntur eſſe Chriſtiani; quia beati p
cifici, nam filii DEI vocabuntur Matt.
5,9. Rixoſi verò homines non ovi
ſunt ſimiles, ſed felibus & canibus, q
non ad ovile Chriſti pertinent, ſed
ris ſunt *Apoc. 22, 15.* Foris canes &
nefici & impudici & homicidæ & i
lis ſervientes, & omnis qui amat &
cit mendacium &c.

V. LIBERALITAS.

V. Liberalitas.

Ovis eſt ſymbolum Liberalitatis: E
nim fermè nihil eſt in ipſa, quod n
habeat aliquas utilitates, quia præ
lac, parit agnos, carnes corpori
augendis conducunt, pellis & lana
paratur pro veſtibus, ex inteſtinis
ficiuntur chordæ, fimus optimus
ad ſtercorandos agros, & quidem
tâ ſuâ vitâ pariunt, licet non diu
vant. Ita quoq; omnes & ſinguli fi
veræ & charitatis ſinceræ fructus
bent edere, juxta monitum Salva
ris: Sic luceat lux veſtra coram ho
nibus, ut videant veſtra bona op
& glorificetur Pater veſter in co

Ma

Matth. 5, 16. Et finis omnium noſtrarum actionum debet eſſe DEI gloria 1. Cor. 20. & ſalus proximi. Nam *totum* *DEUS tibi communicavit: totum etiam te communices proximo tuo. Optima illa vita eſt, quæ tota aliis inſervit:* Omnia quoq; noſtra ſtudia ad uſum communem ſint directa. Præcipuè autem de opibus noſtris pauperibus benefaciamus. Nam opes dicuntur χρήματα non à κτήσει hoc eſt poſſeſſione, ſed à χρήσει hoc eſt uſurpatione. In quam ſententiam pulchrum *Epigramma Cornelii Galli* eſt notandum: *Regula vitæ*

Quid mihi divitiæ? quarum ſi dempſeris uſum,
Quamvis largus opum, ſemper egenus ero.
Immo etiam pœna eſt partis incumbere rebus,
Quas cum poſſideas eſt violare nefas.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

MEDITATIO SE-CUNDA.

EXORDIUM.

Hiſtoria de Davide

2. Sam. 17. 34. legimus de *Davi*
Rege, quod cum ad huc minoren
oves Patris ſui paſceret, vitam ſua
pro ovibus mortis periculo objece
Nam cũ Leo veniret, ſimiliter & Ur
& tolleret Arietẽ de grege, perſecu
eſt eos David, & apprehendit m
tum eorum & dilaceravit eos, ſicut H
dum caprarum. Quod facinus in
præcipua ejus Encomia refertur
cleſiaſt. 47, 3. Quæ tota Hiſtoria eſt
pica, eâq́; Chriſtus ipſiusq́; offici
Paſtorale eſt adumbratum. Nam I
vid eſt figura Chriſti. Sicut enim I
vidis nomen ſignificat amabilẽ vel
lectum à rad. דוד charus, dilectus
quoq́; Chriſtus eſt cæleſtis ille D

Applicatio ad Chriſtum David eſt Typus Chriſti. I. Quoad Nomen.

Pa

Patri ſuo cæleſti inprimis charus &
dilectus Matth. 3. & 17. DEUS enim
Pater Filium ſuum paterno amore
complexus eſt ante jacta fundamenta
mundi Joh. 17. *II. Quoad Officium.*

Reſpectu autem Officii triplex col-
latio inter Davidem & Chriſtū inſtitui
poteſt. I. Ratione *Ortus*, quoad gregis *I. Ratione Ortus.*
paſtionē. Etenim ſicut David gregē Pa-
tris ſui paſcebat: Ita Chriſtus totū genus
humanū tanquam gregē Patris ſui Pſal.
100. cuſtodivit. Quia ipſe eſt cuſtos ho-
minum Job. 7. Et cuſtos Iſraëlis Pſal.
121, 4. Nos omnes eramus quaſi oves
errantes, ſed DEUS conjecit in eum
peccata omnium noſtrum. Eſa. 53.

II. *Ratione Progreſſus*, quoad *gregis* *2. Ratione Progreſſus*
invaſionem & direptionem, ſicut Leo &
Urſus Davidis gregem invaſit, & Ari-
etem de grege ſuſtulit: Ita quoq; Dia-
bolus tanquam Leo & Urſus inferna-
lis, non unum arietem ſed totum ge-
nus humanum in Paradiſo venatus in
captivitatem abduxerat, & etiamnum
velut Leo rugiens ovibus Chriſti in-
ſidiatur, quærens quem devoret 1.
Pet. 5, 8.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

3. *Ratione Egreſſus*,

III. *Ratione Egreſſus*, quoad *greg*
defenſionem. Quemadmodum enim
David Leonem & Urſum perſecutu
mentum eorum apprehendit, eoſo
velut hædum caprarum dilaceravit, &
ovem ex faucibus eorum eripuit: I
quoq; Chriſtus oves ſuas è captivitat
Satanæ abduxit & è faucibus ejus eri-
puit, ſicut prædicitur Eſa 49,24. Num
eripietur Giganti præda? aut capti
à juſto liberari poterũt? Hæc dicit D
minus. v. 25. Equidem captivitas à fo
ti tolletur: & quod ablatum fueri
robuſto, tolletur. En pulchellam in
ter Officium Paſtorale Davidis
Chriſti harmoniam.

Quoniam autem Meditatione præ-
cedenti de Officio Chriſti Paſtorali
genere diximus: Nunc ordinem Pſal-
mi noſtri ſequentes in Meditation
præſenti de ſingulis officii ejus parti-
bus in ſpecie dicturi ſumus.

Officium autem illud quintuplo
eſt. I. *Paſtio.* II. *Potatio.* III. *Refocill*
tio. IV. *Directio.* V. *Defenſio.* Nam ovi
ſi nihil ei dicitur deeſſe, hiſce quin

reb

ebus indiget, nempe ut I. in ſalubri-
us paſcuis ducatur. 2. ut puris & qui-
tis aquis potetur. 3. ut in morbis &
ſtu refocilletur. 4. ut in via recta de-
ucatur. 5. ut adverſus lupos defenda-
r. Si igitur Ovis haſce res quinq; ha-
et, nihil ei deeſt, & Paſtor, qui eas
rocurat, bonus eſt Paſtor.

I. Beneficium eſt PASTIO. — *I. Beneficium Chriſti Paſtoris noſtri eſt Paſtio.*

2. In paſcuis herbæ viridis facit me accubare, ad aquas quietudinum ducit me.

Arias Mont. ita: In tuguriis germinis faciet accubare me: ſuper aquas quietum ducet me.

irca *Paſtionem* Paſtoris noſtri tria veniunt conſideranda. I. *Locus* 2. *Herba viridis* die Graſung oder Weide. 3. *Modus paſcendi.* — *Circa Paſtionem Chriſti Paſtoris noſtri tria ſũt conſiderãda.*

I. *Locus* eſt *tugurium*. In hebr. habetur vox נָוֶה quæ cum de Paſtoribus & regibus uſurpatur, ſignificat tuguriũ, aſam, caulam, loca paſcuoſa hoc eſt tas illas manſiones, qnas Paſtores bi procul ab urbe in deſerto deliunt. 2 Sam. 7. Accepi te à caula ſequẽm greges. 2. ſignificat templum ex- — *I. Locu eſt Eccleſia.*

ternum Exod. 15. Duxiſti in fortitudi
ne tua ad habitaculum ſanctitatis tuæ
3 ſingnificat Eccleſiam ſive populu
DEI Pſal. 68. Habitatio domus divi
det Spolia die Haußehre theilet den Rau
auß. Luth. Ubi intelligitur ipſa Ec
cleſia ſive Miniſter ejus, qui ſpolia pa
ſione & morte Chriſti parta diſtri
buũt inter fideles. Ita hoc loco accipi
tur. Nam Chriſtus Paſtor noſter ove
ſuas deducit in Eccleſiam, ſive popu
li DEI concionem, in eaq́; velut in
tugurio adverſus æſtum iræ divinæ
ne illo abſumantur, ſalvas & incolu
mes præſtat, ſicut dicuntur Eſa. 25. Ec
cleſia enim eſt velut Paradiſus DEI
omnigenarum herbarum viridium
colore, odore, ſapore ornatus.

II. Herba Viridis eſt Evangely Doctrina.

II. HERBA VIRIDIS vel *Germe*
eſt *dulciſſima Evangelii doctrina ſale le*
legis condita atq; ſalutifera omnibu
peccatoribus miſeris, juſticiam Chri
ſti eſurientibus & ſitientibus. Nam
Evangelium eſt odor vitæ ad vitam 2
Cor. 2,15. & potentia DEI ad ſalutem
omni credenti Rom. 1. Sicut pul
chre Eccleſia canit:

Seyn

Seyn Wort die Hudt und Weide
iſt
Die alles Volck erhalten
In rechter Bahn zu wallen.

III. MODUS PASCENDI inſinuatur verbo רָבַץ. Nam hoc verbum propriè accipitur de *animalibus quadrupedibus*, & ſignificat cubuit, accubuit, decubuit. Sic Gen. 49, 9. uſurpatur de *Leone*: Incurvavit ſe, accubuit ut Leo. 2. *Metaphorice* accipitur de *hominibus*, & ſignificat *quietem corporalem*. Eſa. 14, 30. Et pauperes ſecurè cubabunt, hoc eſt ſicut oves in deſerto paſcentur absq; metu. 3. accipitur de *pace & quiete ſpirituali* Eſa. 11, 6. Pardus cum hædo cubabit. Targ. habitabit. Denotatur ſumma pax & tranquillitas. Verbum autem רָבַץ hoc loco proprie ſignificat faciet nos cubare. Et duo inſinuat 1 *Satietatem*. *Nam* quum animalia cubant, tum ſunt ſaturata. 2. *ſecuritatem*. Cum enim animalia cubant, tũ nullum periculum metuunt. Ita etiam hoc loco cum Chriſtus animarum noſtrarum Paſtor in paſcuis herbæ vi-

III. Modus paſcẽdi.

rentis nos facit accubare, verbum
ſignificat ſecuritatem animi, ſenſum
riæ divinæ haud metuentis, neq;
las luporum, hoc eſt Diaboli & org
norum ejus incurſiones. *Vult igit*
docere David, quod Chriſtus oves ſu
gratiam DEI eſurientes & ſitient
deducat in Eccleſiam, non ut volup
tis ergo in ea ſpatientur, ſed ut ſal
berrimo doctrinæ cæleſtis pabulo
ea paſcantur & ſatientur, donec cre
cant, tanquam vituli ſaginati Malac
4. ac pecora DEI Pſal. 68, 11. Et fiant v
ri perfecti, quorum ſtatura pueril
creſcit, donec evadat in virum pe
fectum, in menſuram ætatis ple
adultæ Chriſti Eph. 4, 13. Nam pii
fide, agnitione DEI aliisq; virtutib
Chriſtianis indies magis magisq; cre
cunt, ſicut dicitur Proverb. 4, 18. Ju
ſtorum ſemita quaſi lux ſplende
procedit & creſcit usq; ad perfecta
diem.

Uſus Paræneticus.

Hinc diſcimus, quanta ſit *Eccle*
dignitas & amœnitas, quod nempe o
ves Chriſti in ea velut in Paradiſo D

paſcuis herbæ viridantis paſcantur.
nare in hunc cæleſtem Paradiſum,
os conferamus: nam in eo inveni-
mus Arborem amæniſſimam & ju-
ndiſſimam, nempe Arborem vitæ
um fructibus ſuis precioſis hoc eſt
hriſtum Ieſum Salvatorem noſtrum
m univerſo merito ſuo & benefi-
s. Etenim Proverb. 3, 18. Sapientia
ocatur Arbor vitæ. At Chriſtus eſt ſa-
entia illa, Prover. 8. quia eſt Sapien-
a DEI ſubſtantialis 1 Cor. 1. Ita Spi-
tus Sanctus ipſum vocat Lignum vi-
Apoc. 3, 7. Vincenti dabo edere de
igno vitæ, quod eſt in medio Paradi
DEI. Angelus eum appellat Arbo-
m vitæ Apoc. 22. Paulus eum vocat
lleam ſalutis Rom. 11. Chriſtus ſeip-
m nominat Lignum viride Luc. 23.
Vitem fructiferam Joh. 15. Jeremi-
eum appellat arborem cum fruct-
c. 11. v. 19. Quare ad eam accedẽtes
fructibus ejus decerpamus & co-
edamus, & ubertate ejus ſatiemus
repleamus animas noſtras.
on eſt talis arbor vitæ, qualis in Pa-
diſo ſtabat ante lapſum Gen. 2. Nam
hæc

hæc Arbor dudum exciſa eſt. Non
talis arbor, qualis fuit Nabuchdon
ſor, cujus commendatio extat Dan.
8. Nam hæc paulo poſt ſecuri iræ di
næ ſuccisa exaruit;

Verum hæc arbor eſt vitæ, quæ do
nat nobis vitā. Nam ipſe eſt vita noſtr
Ipſe eſt longitudo dierum noſtroru
Deut. 30, 20. namq; conſervat & do
nat nobis vitam gloriæ in futura vita
quia ipſe eſt reſurrectio & vita, qu
credit in eum, etiamſi mortuus fu
rit VIVET (ſc. in extremo die) Joh
11.25. Donat nobis quoq; vitam gratiæ
in hac vita: quia Chriſtns per fidem
vivit in nobis, & habitat in cordibu
noſtris Eph. 3, 17.

Arbor Vitæ eſt Arbor.

O admirabilem & illuſtrem vit
arborem! Hæc enim Arbor Vitæ e
Arbor

I. Odorifera:

I ODORIFERA: quia fragranti
ſimum de ſe per univerſum orbe
ſpargit odorem, cujus odore jucund
tam Patres in V. T. quam nos in N. T.
recreati ſumus. Nam *ſuaviſsimum de*
ſparſit odorem Retrorſum & Antrorſum
Retrorſum ad Patres in V. T. quonia

ſacr

crificia quæ tanquam typi & umbræ
hriſti futuræ victimæ DEO per ve-
rum fidem in Chriſtum venturum,
ſacrificium per totius mundi pec-
tis in ara crucis ſe oblaturum à cre-
ntibus ſunt oblata, Odor ſuavita-
Domino fuerunt. Ita de ſacrificio
ohæ legitur Gen. 8, 21. Odoratus eſt
hovah odorem ſuavitatis. ſic de ali-
V. T. ſacrificiis 44. legitur, quod fu-
int odor ſuavitatis Domino. Ratio
tem appellationis hæc eſt: quia ſa-
ificia V. T. fuerunt ſymbola ſacrifi-
ii Chriſti ejusq; meriti. Cum enim
hriſtus igne iræ DEI & amoris ſui in
a crucis adureretur, odorem exci-
vit Arbor illa vitæ ſuaviſsimum co-
m Domino, ſacrificium hoc appro-
nte & tanquam λύτρον ſufficientiſ-
num pro totius mundi peccatis ac-
ptante. *Antrorſum* vero ad omnes
hriſtianos in N. T. uſq; ad finem
undi viventes ſpargit odorem i ſuo
crificio in ara crucis pro peccatis noſtris
lato. De quo ita loquitur Apoſtolus
ph. 5, 3. Chriſtus dilexit nos & tradi-
dit

dit ſemetipſum pro nobis, oblatio-
nem & hoſtiam DEO in odorem bo-
næ ſuavitatis. Senſus eſt: quod Chri-
ſtus DEI Filius in ara crucis pro pec-
catis noſtris ſit mactatus & tanquā ſa-
crificium propitiatorium oblatus, ut
hoc odore Pater cœleſtis placaret
& hominibus reconciliaretur. vide
Cor.5. Apoc.5. Nulla enim gratior εὐω-
δία, & nullū acceptibilius thymiama
DEO fuit oblatum, quam in Chri-
morte. 2. *in Evangelio de cruce Chri-
predicato.* Sic ait D. Paulus 2 Cor.
14. DEUS ſemper triumphat per n
in Chriſto, & odorem noticiæ ſuæ m
nifeſtat per nos in omni loco. Quomo
nos Chriſti εὐωδία bona fragrantia ſi
mus. Dicuntur autem εὐωδία ſive bo
nus odor Apoſtoli per metonym ca
ſæ: quia nimirum ipſorum miniſt
rio doctrina Evangelii de Chriſto ta
quam ſuaveolentus balſami nobiliſ
mi halitus, ſparſus fuit paſſim in to
terrarum orbe. Et propter hanc huj
Arboris vitæ fragrantiam omnes P
tres V.T. eam videre, ejusq; odor

creari ſeriis votis atq; ſuſpiriis op-
runt. Vide Gen. 47, 18. Ubi inquit
cobus Patriarcha: Salutare tuum
ſpectabo Domine. Confer Eſa. 45,
Pſal. 14. vult. Luc. 10, 24.

II. Eſt *Arbor* FRUCTIFERA. Unde remias c. 11. v. 19. Chriſtum empha- ca voce appellat *Arborem cum fructi- bus*. *Fructus* autem ejus ſunt tum *cor- rales* tum *Spirituales*. *Fructus corpo- les* de hac Arbore vitæ in diebus car- s Chriſti comederunt omnes ægro- cæci, muti, claudi, leproſi, mortui omnis generis morbis affecti. Vid. atth. 4. 24. c. 8, 16, 17. c. 11, 5. imò tam Evangeliſtarum hiſtoriam. *Spi- uales fructus* ſunt regeneratio, re- ovatio, peccatorum remiſſio, ſpiritus ncti donatio, juſticia, vita æterna &c. *orum fructuum primitias* de hac Arbo- vitæ comederunt homines pii tem- ore Chriſti in terris cum hominibus onverſantis; ſed poſt Chriſti reſur- ctionem *plenitudo* eorum gentibus ſtributa eſt ab Apoſtolis. Unde tem- us N. T. poſt Chriſti reſurrectionem à mor-

II. Arbor fructifera.

à mortuis venuſta voce ab ipſo Ch
ſto appellatur MESSIS (Sc: Spiritu
lis) Joh. 4. 35. Omnes autem *fruct*
hujus Arboris ſunt *ſuaves* Matth. 11. O
mnes ſunt *veri* non *fucati* aut *adulter*
ni, quales ſunt *poma Sodomitica*, qu
exterius pulchra & formoſa app
rent, & aſpicientibus appetitum ede
di ingerunt; ſed levi tactu carpent
um manibus preſſa in fumum diſſo
vuntur & cinerem. Vid. Auguſt. l. 2
de Civ. DEI c. 5. Ludovic: Vivem ſu
per illum locum Fgeſippum l. 4. Te
tull. in Apologet. c. 39. Joſeph l. 4.
bello Judaic. c. 27. qui ſubjungit h
verba: τοῦτο ἔχει πίστιν ἀπὸ τῆς ὄψεως
non tales hujus Arboris fructus fu
runt, uti hiſtoria Evangeliſtarum
ſtatur.

III. Arbor Salutifera:

III. Eſt *Arbor* SALUTIFERA
quia inde dicitur Chriſtus *Arbor*
tæ, quod vitæ noſtræ Spiritualis ſi
principium, medium atq; compl
mentum. Unde Apoc. 22, 2. hæc A
bor vitæ dicitur habere folia ad
nitatem gentium. Chriſtus eſt Vi
cæleſtis Joh. 15. & olea Salutis Rom.

17.

cui nos omnes velut ligna arida, &
mites arentes atq; oleaſtri inuti-
benè olentibus DEI manibus,
eſt, virtute Omnipotentis, Spiri-
ſancti implantamur, inoculamur
fidem inſerimur & in eodem ex-
imur. Quare de hac Arbore omnes
manu fidei fructus vitæ dulces de-
pant & ore animæ comedant.
.3. legimus, quod Eva in Paradi-
d Arborem vitæ accedens eam o-
s aſpexerit, manibus tetigerit &
ctum ejus comederit: qui eſus ei
exitialis, quoniam â DEO erat
hibitus. Nos vero piâ cordis affe-
ne ad Chriſtum Arborem vitæ
dentes, ſi eam oculis fidei aſpe-
mus, manibus fidei eam tetigeri-
atq; ore fidei de ea comederi-
, in æternum ſalvabimur: quia
lutem noſtram hæc Arbor vitæ in
leſia DEI eſt erecta. Tantum ca-
mus, ne externa ejus forma offen-
mur. Ex roſa & lilio Apes mel; Ara-
vero venenum ſugit. ſic etiam
or vitæ Chriſtus quibusdam eſt

cibus vitæ, quibusdam cibus mort
2 Cor. 2, 16. Apiculæ ſunt typus vero
rum Chriſtianorum: Araneæ ver
hypocritarum & impiorum. Illas igi
tur imitemur ex Chriſto conficientes
mellificium: Hoſce vero fugiamus
non ex eo ſugentes venenum. Bea
tus enim eſt ille, qui in ipſo non ſca
dalizatur, inquit ipſe Chriſtus Matth.
11, 6.

II. Beneficium Chriſti Paſtoris eſt Potatio.

II. Beneficium POTATIO.

Paſtor meus (inquit David) a
aquas recreationum ducit me. ſicut
aquæ naturales ſunt geminæ. 1. Rapidi tor
rentes, qui ex ſubitis pluviis & nivi
bus diſſolutis ſubito excreſcunt. Hi
potum ovium incommodi ſunt: qu
ſtrepitu ſuo terribili & impetuoſo n
feras terrent oviculas, ne accedere
bibere audeant, imò etiam ut plu
mum ſunt noxii, quia ob colluvie
aquarum impurarum ſunt putridi
amari.

II. *Aquæ quietis*, ſunt fontes leni
fluentes. Hæ ſunt ovibus commo
& ſalutares. *Ita etiam in paſcuis Spiri*

alibi

bus aquæ ſunt duplices Primò *Aqua*
rribilis eſt LEX DEI cum appendice
mminationum & maledictionum
mporalium ac ſpiritualium. Hæc
m ſolitariè fluit & hircis fætidis
oc eſt peccatoribus ferocibus po-
nda offertur, eſt velut torrens ra-
llus, qui terrorem illis incutit, o-
iaq́; impeetu ſuo vehementi ſe-
m rapit, abſumit & in barathrum
perationis demergit. *Ex hoc torren-*
apido etiam turbida fluit Aqua, quæ
a ſuffocationis dicuntur, eaq́; *triplex*
I. *Aqua divini furoris* Hoſ. 5, 10. Fa-
ſunt Principes Juda quaſi tollentes
minum (ſc. religionis à Verbo DEI
edendo & alios cultus verbo DEI
trarios præſcribendo) effundam
er eos quaſi aquam iram meam. II.
a tribulationis. quaſi eſt crux & ca-
itas & omnis generis miſeria Pſal.
17. Extraxit me ex aquis multis.
l. 32, 6. In diluvio aquarum multa-
n ad eum non pertingent. III. *Aqua*
ationis, quæ ſunt hoſtes populi DEI
8, 7. c. 17, 12. Ubi Aſſyrii dicuntur

 fuiſſe

fuiſſe inſtar maris ſonantis, & tumul[illegible]
tus turbæ ſicut ſonitus aquarum mul[illegible]
tarum. Ad haſce aquas Paſtor noſte[illegible]
oves ſuas haud deducit aquatum.

Deinde in paſcuis ſpiritual[illegible]
fluit *Aqua amabilis*, quaſi hoc loco d[illegible]
citur *aqua refectionis vel recreation*[illegible]
Hæc eſt doctrina Evangelii jucunda[illegible]
cum omnibus promiſſionibus in[illegible]
Chriſto Mediatore fundatis de grat[illegible]
DEI, remisſione peccatorum, juſti[illegible]
cia & vita æterna quâ Chriſtus Paſto[illegible]
noſter conſcientias æſtu iræ divin[illegible]
exhauſtas languidas & defatigat[illegible]
& cruce Satanæq; tentationibus pe[illegible]
turbatas conſolatur, erigit & refic[illegible]
Dicuntur autem Aquæ quietum w[illegible]
recreationum 1 ratione *Quantita*[illegible]
propter multiplicem conſolandi v[illegible]
tutem: quia Verbum DEI eſt pro[illegible]
ptuarium omnium conſolationu[illegible]
Spiritualium Pſal. 119. Unde πληθ[illegible]
τικῶς dicuntur aquæ recreationu[illegible]

2 Ratione *Qualitatis* & quidem [illegible]
plici reſpectu 1. Paſſivè & reſpectu [illegible]
quia verbum DEI purum eſt, & fo[illegible]
tes Iſraelis turbidè haud fluunt, ſi[illegible]

Bellarm. l. de verbo DEI impiè & blaſphemè ſcribit, quod fontes Hebræi turbidè fluant. 2 Activè & reſpectu noſtri: quia omnes homines peccati onere gravatos & æſtu iræ divinæ defatigatos recreant & reficiunt. Gen. 29. 10. elegans habetur typus de Jacobo Patriarcha, nempe quod ingentem lapidem, quo os Putei clauſum erat, amoverit atq; greges Labani adaquârit. Ita etiam Chriſtus cæleſtis ille Jacob immenſum illum lapidem, quo propter peccata noſtra fons gratiæ ac miſericordiæ divinæ clauſus erat, ne ex illo bibere, & animas noſtras laborantes atq; æſtu iræ divinæ defatigatas recreare poſſemus, per meritum Paſsionis ſuæ amovit, ut jam in pratis herbæ viridantis accubare & aquis recreationum potari poſſimus, quemadmodum David hoc loco ait.

USUS Paracleticus.

Summum hoc eſt Paſtoris noſtri beneficium, quod nos in æſtu tentationum ad aquas recreationum ducit. Niſi enim nos miſeræ oviculæ hac a-

qua conſolationum Evangelicarum
ſalutari recrearemur, utiq; corda no
ſtra contrita & tribulata ſub æſtu iræ
divinæ ſub accuſatione legis, & metu
damnationis deficerent & deſperati
one contabeſceret.

Quomodo enim ex abyſſo omni
um malorum, dolorum & angorum
in quam coniicimur ob peccata no
ſtra, eluctari poſſemus? ſicut David
ingenuè confitetur Pſal. 119. Niſi lex
tua gaudium meum fuiſſet, periiſſem
in afflictione mea. Quare magnum
hoc beneficium devota mente agno
camus, proq; eo Chriſto Paſtori no
ſtro gratias agamus. Etenim *magnum*
eſt beneficium 1. Originaliter: quia don
nobis aquam vitæ gratuitò ac miſeri
corditer. Nos enim nil tale meriti
ramus ſed quod ad fontes animæ ſa
lutares à Paſtore noſtro deducimur
ipſius ſolius gratiæ & miſericordiæ e
adſcribendum. Nam hiſce dulciſſi
mis verbis omnes fideles ad haurien
das aquas gratiæ invitat Eſa. 55, 1. O
mnes ſitientes venite ad aquas (ſal

Potatio Ovium Chriſti Spiritualis magnũ eſt Beneficium aplici reſpectu I. Originaliter.

tum

(mum) & qui non habetis argentum,
properate, emite & comedite: Veni-
te, emite absq; argento & absq; ulla
commutatione vinum & lac. Hic di-
sertè, dicitur, quod aquas, vinum &
lac, per quæ Chriſtus ſalvator cum u-
niverſo merito & beneficiis ſuis in-
telligitur, debeamus emere, non
precio interveniente, ſed absq; argen-
to & precio LXX. ἀγοράσατε ἄνευ ἀρ-
γυρίου καὶ τιμῆς. Jam vero absq; argento
& precio emere, eſt gratis aliquid ac-
cipere. Similiter Chriſtus cum omni-
bus ſuis donis & beneficiis Joh. 4.
AQUA VIVA ἡ δωρεὰ τοῦ θεοῦ hoc
eſt donum DEI ſc. gratuitum appel-
latur. Nam DEUS Pater ſic dilexit
mundum, ut Filium ſuum unigeni-
tum tanquam precioſiſsimum theſau-
rum animæ, DARET ſc. gratis toti
mundo Joh. 3, 16. Nam ex fonte gra-
tuitæ dilectionis divinæ Chriſtus Me-
diator prodiit.

III. *Magnnm eſt beneficium Materia-liter*: quia donat nobis aquam vitæ co- *II. Materialiter*
pioſè & abundanter, ut omni tempo-
re, & in omni tribulatione & omni

loco eâ ſufficienter recreari poſsim
2. Cor. 1. 3. Benedictus ſit DEUS
Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti,
eſt Pater miſericordiarum & DEI
omnis conſolationis. v. 4 Conſola
nos in omni afflictione noſtra: in h
ut poſsimus conſolari eos, qui ſunt
quavis afflictione per conſolatione
quâ nos ipſos conſolatur DEUS.

III. Formaliter. III. *Magnum hoc eſt beneficium* *formaliter.* Quia nobis hunc aquam o
humaniter, ut potemus eam lætant
ſicut Propheta Eſaias omnes ovicu
hujus Paſtoris ad bibendum invitat
12, 3. Haurite cum Gaudio aqua
fontibus ſalutis הַיְשׁוּעָה. Hac voce
ludit Propheta ad futurum nome
IESU. Quæ Alluſio in multis locis V.
reperitur. Gen. 49. 18. inquit Jacob
triarcha in agone conſtitutus: SAL
TARE TUUM exſpectabo Domi
Pſal. 14. inquit David: Quis dabit
Zion; Salutare Iſrael? Eſa. 12, 2. Domi
nus DEUS meus factus eſt mihi Jej
ſchua IN SALUTARE. Eſa. 56,
Propè eſt SALUS MEA ut venia

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Eſa. 52,10. videbunt omnes fines ter-ræ SALUTARE DEI noſtri. Hanc [illegible] autem vocem יְשׁוּעָה LXX. Inter-[illegible]retes pulcherrr mè reddi derunt [illegible] vel Σωτηρίαν vel Σωτήριον, quod voca-[illegible]lum etiam Simeon in Cantico ſuo [illegible]ſurpavit Luc. 2. Quamobrem cum Chriſtus in ſcriptura dicitur non tan-[illegible]m SALVATOR in Concreto, ſed [illegible]iam Jeſchua Σωτηρία ϗ Σωτήριον hoc [illegible] SALUS & SALUTARE in ab-[illegible]racto in ſinuatur quod Jeſus nomen [illegible]abeat non à tranſeunte aliqua actio-[illegible] ſalvandi, (quales erant Salvatores V.T. Chriſti figuræ & typi) ſed quod [illegible] FONS SALUTIS, quemaddum Eſa. [illegible]. appellatur. ſicut etiam Pſal. 39,10. [illegible]ocatur FONS VITÆ. Targ. ſtillici-[illegible]a aquæ viventis. Luth. die lebendige [illegible]uelle. Sicut Ierem. 2, 13. DEUS ſe-[illegible] ſum vocat FONTEM aquæ vivæ. Zach. 13,1. Chriſtus vocatur FONS [illegible]PERTUS. In quibus locis omnibus [illegible]betur vox hebr. מָקוֹר quæ ſignificat [illegible]atebram, ſcaturiginem, è qua aquæ [illegible]nanant. Chriſtus enim non eſt rivus

aliquis aut ſimpliciter aqua, ſed aq
viva Joh. 4, 10. Fons vitæ Pſal. 36,
Fons apertus Zach. 13, 1. Quia ex ej
plenitudine accipimus & haurim
ſemper & ubiq; veram, plenam, ſol
dam & ſempiternam ſalutem.

IV. finaliter

IV. *Magnum* hoc deniq; eſt *bene*
ficium finaliter. Quia aquam hanc vi
nobis propinat ſalutariter hoc eſt
cõducat ad ſalutem noſtram quema
modũ Chriſtus ait Joh. 4. 13. 14. Omn
qui bibit ex aqua hac (nempe natur
li) ſitiet iterum. Quiſquis autem bib
rit ex aqua, quam Ego dabo ei, non
ſitiet in æternum, ſed aqua quam e
dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalien
in vitam æternam. Pulchrè ſcribi
Auguſtinus: Aqua putei, ſeu quæ
ciſterna eſt, ſæpe deficit & facilè ex
catur: quia ex aqua pluviali colligitu
Sed AQUA VIVA vocatur, quæ
vena perenni & nunquam deficien
ſcaturit, ita ut non tantum ipſum fo
tem repleat, ſed inde ſaliat & forâs e
am derivetur. Quod pulcherrime
Chriſtum quadrat: ſicut etiam *ſim*
le ſequens, quo veteres delectantur.

Simile elegans.

t enim in aquæ ductibus Phyſici di-
nt tantum aquæ aſcendere, quan-
m deſcendit: Ita Chriſtus de cælo
ſcendit, factus fons vitæ, & ideo a-
a illa ſalit, & rurſus aſcendit in cœ-
n & in vitam æternam, in illis, qui
lle bibunt. Tantum enim aſcendit
antum deſcendit. Quare Aqua vitæ
onte ſalutis hauſta facit, ut dira ſitis
itione peccatorum & ſenſu iræ
I excitata in hac vita incipiat re-
gui, ne in æternum illa torquea-
r Luc. 16, 24. Sed habeamus vitam
ernam, hoc eſt ut ſit fons ſaliēs id eſt
turiens vel ebulliens in vitam
ernam.

USUS Paræneticus.

Quamobrem omnes eſurientes &
entes animæ ad Arborem vitæ &
vium aquæ vivæ properate, ſitimq;
ſtram eâ ſedate, & invenietis requi-
pro animabus veſtris, uti ipſe
riſtus promitit Matth. 11. Dicite
n Davide ex Pſal. 42, 1. Sicut cer-
s deſiderat ad fontes aquarum: Ita
iderat anima mea ad te DEUS. v. 2.
vit anima mea ad DEUM, DEUM
vivum,

vivum, quando veniam & videbo od
ciem DEI. Amemus limpidos fonto
Iſraelis, neq; ſinamus cœno eos co
taminari aut veneno corrumpi H
eſt fugiamus omnes doctrinæ corru
telas & petamus nos ſanctificari in
ritate, ſicut ipſe Filius DEI pro no
precatur Joh. 17. Caveamus ne DE
ipſe de nobis conqueratur, ſicut o
Iſraëlitis iratus dixit Ierem 2. 13. M
fontem aquæ vivæ dereliquerunt,
foderunt ſibi ciſternas, ciſternas di
patas, quæ continere non valen
aquas.

Quare ex fonte vitæ Jer. 2. aqu
vivam bibamus, quæ fiet in nobis fo
aquæ ſalientis in vitã æternã Joh. 4.
Caveamus etiam diligenter, ne cu
impiis Judæis & Pontificiis Sanc
invocemus, hoc enim ſi fiet, ciſter
diſſipatas aquam (conſolationis) co
tinere non valentes nobis fodimu
DEUM verum & vivum Iſraëlis rel
quimus: quod idololatricum. N
diſertè Chriſtus ait Matth. 4. ILLI
SOLI ſervies.

Dominum Deũ tuum adorabis,

III. I

III. Beneficium CONVERSIO.

III. Beneficium Chriſti Paſtoris eſt Converſio

V. 3. *Animam meam convertit* (redu-
recreat) *deducit me in viis juſtitiæ*
ter nomen ſuum.

n verſu præcedenti David de me-
Converſionis, videlicet de verbo
acramentis, quæ cibus ac potus a-
narum ſunt, egit. Nunc in verſu 3.
us Converſionis hominis peccato-
& gubernationis totius vitæ Chri-
næ exponit. *De Converſione* agit in
e verbis: *Animam meam convertit.*
Hebr. eſt יְשׁוֹבֵב à rad. שׁוּב quæ ſig-
icat rediit, reverſus eſt. Cum de
mine uſurpatur ſignificat converti
D EUM, reſipiſcere, pœnitentiam
ere. Etenim cum peccamus à DEO
s avertimus vel diſcedimus Deut.
Redibis ad Dominum DEUM tu-
n, & audies vocem ejus. *Hæc pœni-*
tia complectitur duplicem terminum
Quo & Ad Quem. Terminus A Quo
peccatum à quo nos avertimus:
minus Ad Quem, eſt DEus, ad quem
s convertimus. Uti ex eleganti loco
Reg. 8. patet: Redibunt à peccatis
ſuis

ſuis: quia exaudies eos. Et redibunt
ad te in toto corde ſuo. Cum de ANI-
MA hominis uſurpatur, tamen non
tandum eſt, quod *duplex ſit Converſio*
Animæ.

1. *à malo Culpæ*, quæ fit in regenera-
tione & ſeria pænitentia, cum nimi-
rum Anima hominis à peccato ad D-
UM convertitur, quod fit à DEO per
verbum Evangelii. ſicut dicit Jere-
c. 31. Converte me Domine & con-
vertar: poſtquam tu me convertiſti
pænitentiam egi.

2. à *malo pœnæ*. cum homo, qui ſub
cruce animo & corpore planè deje-
ctus fuit ad ſeipſum redit & efficace-
conſolationem ex verbo Dei hauri-
Et tum Anima hominis vel homo d-
citur converti, reduci, recreari. ſicut
David ſeipſum alloquitur Pſal. 62
Nonne Deo ſubjecta erit anima me-
ab ipſo enim ſalutare meum. Deo ſub-
jecta eſt anima mea; quoniam ab ip-
ſpes mea.

Utraq; animæ converſio hoc loco
intelligi poteſt. Nam Chriſtus Paſt-

non

ſter voce Evangelii tanquam cibo
uq; animæ (de quo in v.2. dictum)
mas noſtras tum à peccato ad De-
convertit, tum dolore confectam
ucit, reficit & reſtituit: & ſic du-
modo eam recreat & refocillat.
oniam ex myſtico illo animæ cibo
otu novam haurit virtutem & o-
es vincit dolores, qui vel ex ſen-
Iræ Dei adverſus peccata vel ex ſen-
rucis atq; afflictionum exiſtunt.
umpta eſt autem hæc forma loquendi ab
quæ in communi vita accidere ſo-
Cum enim vel CORPUS fame
exhauſtum, vel ANIMA dolore
infecta, aut repentina conſternatio-
erculſa, tum illa videtur deficere.
em defectum Medici & Phyſici
ant Lipothymiam aut animæ
quium. Contra autem cum vel
rpus rurſus confirmatur & Spiritus
reatur, vel animæ ea adhibetur
dicina, que eam reficiat, tum Ani-
dicitur reduci, reſtitui aut recre-
Elegans exemplum habemus I
n. 30.11.12. de viro quodã Ægyptio,
ob triduanum cibi potusq; defe-
ctum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

ctum anima & corpore defecit, at
in agro decubuit, ſed cum milit
Davidis ei cibum & aquam ſubm in
ſtrabant, dicitur Spiritus ejus a
ipſum reverſus fuiſſe, hoc eſt, recre
tus fuit & ad ſe rediit. ſic Germani d
cunt de homine in deliquium anim
incidente. Er war gar hinweg hoc e
anima vel Spiritus deficiebat eum
Cum vero vires recolligens ad ſeſe r
dit, dicunt: Er iſt wieder zu ſich ſelb
gekommen.

USUS.

Magnum eſt hoc beneficium, quo
Chriſtus animarum Paſtor per ſalut
re verbi divini pabulum & fonten
verbi divini limpidiſsimum anim
noſtras convertit, easq; à peccato
DEUM reducit atq; in æſtu omniu
calamitatum & miſeriarum reficit, r
creat & refocillat. Nos enim per vir
noſtras naturales nos ipſo vel conve
tere vel in cruce recreare non poſſ
mus, ſed opus hoc eſt Paſtoris noſt
quod in nobis præſtat per verbum E

anggns

ggelij : ſicut in Litania publica orare
emus, ut DEUS Spiritum & robur
rbo addat. Ipſe enim dat voci ſuæ
cem roboris Pſal. 68, 34. Paulus in-
it 1.Cor. 3, 6. Ego plantavi : Apollo
avit, ſed DEUS incrementum de-
v. 7. Itaque neque qui plantat eſt
quid, neque qui rigat, ſed qui in-
mentum dat Deus. Solus enim De-
dat ſucceſſum Evangelio in ſalu-
omni credenti. Rom. 1.

V. Beneficium eſt DIRECTIO vel GUBERNATIO.

IV. Beneficium eſt Directio vel Gubernatio.

Deducit me in viis juſticiæ propter no-
ſuum,

Oves naturâ ſuâ ſunt errabundæ, ut,
aululum à grege & à Paſtore ſuo
edant, in avia loca & deſerta diſ-
rant & oberrent, etiamſi domi pa-
um habeant copioſiſſimum. In
peſtatibus cum reliqua animantia
rè in luſtris ſuis contineant, pro-
nt & injuriis ſeſe obiiciunt, & ſi
mpeſtatibus & nivibus obruuntur,
diſcedunt ex loco, niſi à Paſtore
gantur, atque ita pereunt. Sicut

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Ariſtoteles lib.9. de Natur. animal. ſol
bit. Talis quoq; eſt natura omniu
hominum: quia nos omnes ſumus v
lut oves errantes & erravimus unu
quisq; in viam ſuam Eſa. 53. Nam an
malis homo non percipit ea quæ ſu
Spiritus DEI &c. 1. Cor. 2. Sponte e
am nos obijcimus tyrannidi diabol
qui eſt velut Leo rugiens, dies atq; n
ctes obambulans, à quo etiam dev
ramur, 1. Pet. 5. niſi à Chriſto anim
rum Paſtore & Epiſcopo è laqueis S
tanæ eripiamur. Nihil eſt calamit
ſius agno Paſtore ſuo deſtituto. Hi
Hoſeas Propheta cum futuram Jud
orum in omnes regiones abduc
dorum calamitatem vult deſcriber
utitur ſimilitudine Agni in deſert
Jta enim inquit c 4, 16. Nunc paſci
eos quaſi Agnum in deſerto. De qu
pulchrè Lutherus Tom. 4. Latin.
514. Scribit ; Agni in deſerto ſimilit
dine ideò Prophetam judico uti, qu
nihil calamitoſius eſt agno, cum deſ
tutus eſt Paſtore. Expoſitus enim e
infinitis periculis, ad quæ depellen
minimè eſt inſtructus. Ideo Chriſt

quo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

poq; ſimiltudine Agni errantis IN
ESERTO utitur, cum peccatorum
ſeram conditionem vult oſtende-
Luc. 15, 4.
Quamobrem ſummè eſt neceſſari-
, ut à Paſtore noſtro in viis juſticiæ
camur. Ut enim ovicula non poteſt
oſam regere: Ita quoq; vita homi-
non poteſt regi humanâ ſapientia
virtute, uti Jerem. 20. dicitur: Scio
mine quod non eſt hominis via e-
, neque viri dirigere greſſus ſuos.
ſtantur hoc ipſum *Exempla 1. Ada-*
& *Evæ*, qui in loco voluptatis ceci-
unt, creati erant ad DEI imagi-
n, & nihilo minus inſidiis decep-
nt Diaboli Gen 3. 2. *Lothus* à Deo
incendio ſodomitico ereptus, in-
um cum filiabus ſuis commiſit
n. 19. 3. *Aaron* ſummus in V. T. Pon-
x vitulum aureum fabricabat, inq;
honorem, non ſecus ac ſi DEUS
ſet, inſtituebat ſolennitatem, atq;
m populum Iſraëliticum in Ido-
triã inducebat Exod. 32. 4. Simili-
Urias ſummus Sacerdos tempore
ab regis impii altare exſtiuebat

Exempla illuſtria humanæ infirmitatis.

juxta ſimilitudinem altaris gentilis
idolatrici, & peccare fecit totum po-
pulum Iſrael 2. Reg. 16, 11. 5. *Gideon*
Dux populi Iſraëlitici divinitus exci-
tatus Jud. 6, 11. bonâ intentione e
præda aurea fecit Ephod veſtem Sa-
cerdotalem in honorem DEI, qui vi-
ctoriam ei clementer largitus erat.
vero ceſſit Gideoni & omni domui e-
jus in ruinam, eò quod nullum hac
re mandatum à DEO accepiſſet Judic.
8, 27. 6. *Simſon* heros erat fortiſſim
& ſpiritu DEI præditus, ſed cum D
lila ſcortationem exercuit, ejusq; d
lo circumventus capitur & excæc
tur, Judic. 16. 7. *Saul* primus Rex
raëlitarum mandatum Domini pr
varicans, quo eum Amalec exſcind
re jubebat, in gravem DEI iram in
debat atq; à DEO rejiciebatur, ne R
eſſet 1. Sam 15. & à malo ſpiritu agit
batur 1. Sam 16. & tandem in deſper
tionem incidit ſeipſum proprio gl
dio interficiens 1. Sam. 31, 4. 8. *Dav*
vir erat ſecundum cor DEI & erat J
hovæ chariſſimus filius 1. Sam. 13, 1

ſed per homicidium & adulterium
factus eſt filius mortis 2.Sam. 11 & 12.
Salomon omnium hominum erat ſa-
pientiſſimus, & nihilominus tamen à
Domino per mulieres eſt averſus 1.
Reg. 11, 4. 10. *Joſias*, fuit Rex pientiſ-
ſimus, qui adeò commendatur à Spi-
ritu Sancto quod ſimilis illi non fue-
rit ante eum Rex, qui reverteretur ad
Dominum in omni corde ſuo & in
omni anima ſua & in univerſa virtute
ſua, juxta omnem Legem Moſis, neq;
poſt eum ſurrexit ſimilis illi. 2. Reg. 23.
Et tamen curioſitate peccans oc-
ciſus eſt ibidem v. 29. 11. *Petrus* Apo-
ſtolus tempore paſſionis ter Domi-
num ſuum abnegavit Matth. 26. 12. ſi-
militer *Judas* Apoſtolus erat in ſchola
Salvatoris & quotidie percipiebat ſalu-
taria verba ſummi illius Doctoris, nec
tamen tutus fuit à laqueis ſeductoris.
Unde evidenter patet, quod homines
etiam ſanctiſſimi & pientiſſimi, cum à
Chriſto Paſtore nõ ducũtur in viis ju-
ſtitiæ, ſint velut oves errantes & ab O-
vili Chriſti aberrantes, atq; in exitiũm

 ſem-

ſempiternum præcipitentur, niſi
Chriſto Paſtore reducantur.

Quare non leve beneficium duo
mus eſſe, ſic regi à DEO, ne verbu
DEI, fidei ac vitæ noſtræ regulam, p
tulanter transgrediamur & ne in t
gica ſcelera & πανολεθρίαν incidam
Ideo *in Pſalmis crebrò hæ voces repetit*
in quibus David viarum ſuarum direct
nem à DEO petit, Pſal. 5. Domine ded
me in juſticia tua propter inimic
tuos, dirige in conſpectu tuo via
meam. Pſal. 86. Doce me Domin
viam tuam, & ingrediar in virtute tu
unias cor meum, ut timeat nome
tuum. Pſal. 119. Dirige greſſus me
ſecundum eloquium tuum, ne dom
netur mihi omnis injuſticia. Pſal 1
Doce me Domine facere voluntat
tuam, quia DEUS meus es tu, Spirit
tuus bonus deducat me in viam
ctam. Ita etiam David in præſenti Pſ
mo Chriſtum Paſtorem noſtrũ co
mendat, quod deducat nos.
בְּמַעְגְּלֵי־צֶדֶק in orbitas juſticiæ pro
ter nomen ſuũ. Vox Hebræa צֶדֶק uſu

paſſ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

tur in ſacris 1 de ſermonibus, & ita ſignificat Veritatem Pſal. 52. Dilexit mendacium ſuper veritatem. 2. de rebus & actionibus & ſignificat juſticiam & ſanctitatem Pſal. 15. Ambulans integer & quærens juſticiam Hoc ad locum præſentem pulchrè accommodari poteſt. Nam tripliecs ſunt viæ, quibus Chriſtus Paſtor oves ſuas ducit.

Triplices ſunt Viæ, in quibus Oves Chriſti à Chriſto Paſtore ducunti.

I. Eſt *VIA VERITATIS.* Eſt *doctrina cæleſtis*, quæ ſola homini Chriſtiano viam monſtrat, quâ ſit eundũ. Hæc eſt velut filum Ariadnes aut Te-æi dextra vialis, quæ Chriſtianis in hoc mundi labyrintho viam monſtrat, ne aberrent à veritate, ſed ad veritatem Evangelij incedant inoffenſo pede Gal. 2. De hac via loquitur David Pſal. 119. 30. viam veritatis elegi, judicia tua propoſui mihi. hoc eſt variis quidem errorum illecebris animus meus fuit tentatus, ut à via veritatis recederem, ſed tandem DEI beneficio ita ſum eluctatus, ut jam de veritate cæleſti certus ſim, & firmum habeam propoſitum perſiſtendi in

I. Eſt Via Veritatis.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

veritate. Ecv. 105. inquit : Luce-
na pedibus meis verbum tuum & l-
men ſemitis meis. Quo vult inſinua-
re, quod ratio non poſſit nobis viam
veritatis& ſalutis monſtrare, ſed quod
ſolus Chriſtus Paſtor noſter in verbo
DEI eam monſtret, quomodo debe-
amus DEUM rectè tum agnoſcere
tum colere. Nam ſine verbo DEI ſunt
meræ tenebræ, ignorantia DEI & va-
rij errorum labyrinthi ; ſolus autem
Chriſtus viam ſalutis in verbo Evan-
gelij nobis monſtrat. Quia ipſe eſt via
Joh. 14,6. & viam DEI in veritate do-
cuit, aſſerentibus Phariſæorum diſci-
pulis, hoſtibus Chriſti infenſiſſimis
Matth. 22. In hanc ſententiam pulch-
Owenus canit in Epigramm.

In cælum vis ſcire viam, tibi quâ ſit
eundum ?
Ad te deſcendit cælitus ipſa VIA.

II, Eſt Via Sanctita-tis.

II. VIA SANCTITATIS eſt ...
mandatorum DEI (Sicut David ea ...
vocat Pſal. 119,32) in qua omnes Chri-
ſtianos verosq; DEI cultores amb-

la-

...e oportet, qui ſalvari volunt. Nam
...e ſanctimonia nemo DEUM vide-
...t Hebr. 12, 14. Et beatus eſt vir qui
...non ambulat in conſilio impiorum,
...q; ſtat ſuper via peccatorum, neq;
...et ſuper Cathedra irriſorum Pſal. 1.
...hac autem via nos ducit Chriſtus, ſi-
...t dicitur Pſal. 119, 32. Viam manda-
...rum tuorum curram, poſtquam di-
...aſti cor meum, hoc eſt, poſtquam
...r remiſſionem peccatorum atq;
...m Deo reconciliationem cor me-
...m ex doloribus mortis. (quibus ita
...nſtrictum & coanguſtatum erat, ut
...ad bene agendum nequidem mo-
...re aut præparare poſſet) retraxiſti
...q; nova læticia in DEO acquieſcen-
...perfudiſti, ſicut enim dolore mag-
...co cor hominis conſtringitur: Ita
...audio rurſus illud dilatatur. Quæ di-
...tatio fit à ſolo Chriſto in peccato-
...m remiſſione. Hinc dicit Jeremias
...10. Scio Domine quod non eſt ho-
...minis via ejus, neque viri dirigere
...reſſus ſuos. Et Joh. 15. ait Chriſtus:
...ne me nihil poteſtis facere.

III. Via calamitatis.

III. VIA CALAMITATIS

Crux & afflictio. In hac via pios amb
lare oportet, ſi vitæ æternæ hære
fieri volunt. Quia per multas trib
lationes oportet nos ingredi in re
num cælorum Act. 14. In hac via Ch
ſtus Paſtor noſter virga ſua & bacu
nos regit, ne vacillemus aut defic
mus, ſicut dicitur Eſa. 26. In via judi
orum tuorum (hoc eſt cum nos ca
gas tanquam judex mundi Gen.
expectavimus te, ſuſtinuimus te & ſ
ravimus in te, non ſolum à te bene
ciijs affecti, ſed etiam afflicti & ca
gati. Huc venuſti pertinent verſus:

Duc me, nec ſine me per me Chriſte
time duci,
Nam duce me pereo, te duce ſ
vus ero.

Item: *Abſumus à te, vivimus ex te, ſi*
mus in te.
Tendimus ad te non niſi per te
time Chriſte.

USUS.

Vult inſinuare David, non ſatis e
ſe, benè incepiſſe, ſed neceſſariu

quod

q; eſſe in bono perſeverare. Quia
qui perſeveraverit uſq; ad finem ſal-
vus erit Matth. 10. Et Apoc. 3. inquit
Filius Dei; Qui vicerit huic dabo co-
ronam vitæ. Idcirco quoniam nihil
boni ex nobiſipſis tanquam ex nobis
ipſis vel cogitare 2Cor. 3. vel facere
poſſumus Joh. 15. quotidie voce ſup-
plice rogandus eſt Chriſtus Paſtor no-
ſter, ut in orbitis juſtitiæ nos deducat:
& tandē per portam anguſtam in vi-
tam æternam nos perducat. Matth. 7.
IIII. Addit David: *Propter nomen tu-
um.* *Hæc verba non* temerè ſunt adjecta
duplicem continēt cauſam: 1. κινη-
τικὴν ſive *Originalem* vel *impellentem*,
quæ eſt immenſa Dei gratia & miſeri-
cordia. Etenim omnia bona cùm ſpi-
ritualia tum corporalia donantur no-
bis à Deo non propter noſtra merita,
ſed ex immenſa Dei gratia ac miſeri-
cordia 1. Cor. 4. Quid habes ô homo,
quod non accepiſti? Quod ſi accepi-
ſti, quod gloriaris, quaſi non accepe-
ris? 2. τελικὴν hoc eſt *finalem*: quia eum
in finem nobis conceduntur, ut no-
men ejus glorioſum à nobis & omni-

bus

bus Chriſtianis in Eccleſia imò eti[am]
in futura vita glorificetur.

USUS.

Proinde hæc verba: (*Propter nom[en]
tuum*) ſint nobis velut Nota Biblicu[m]
aut aſteriſcus Spiritus Sancti, ut qu[o]-
ties Paſtoris noſtri boni & fidelis [re]-
cordamur, toties etiam glorioſu[m]
nomen ejus prædicemus & celeb[re]-
mus. Nam omnia hæc beneficia in [o]-
viculas ſuas ideò confert, ut ex ore [in]-
fantium, & lactentium perficiat ſ[ibi]
laudem Pſal. 8. ſicut etiam Proph[eta]
Samuel ad populum Iſraëliticũ inqu[it]
1. Sam. 12, 22. DEUS non derelinqu[et]
populum propter glorioſum nom[en]
ſuum: quia juravit Dominus face[re]
vos ſibi populũ. Et DEUS ipſe per Pr[o]-
phetam Eſaiam c. 48. id ipſum conf[ir]-
mat hiſce verbis: Novi te omni[no]
acturum eſſe perfidè, & defectorẽ [ex]
utero vocari te. *Propter Nomẽ Meũ* lo[n]-
ganimis ero & laudem meã obſign[a]-
tam aſſervabo tibi, ut non exſcindas [e]-
te. Et v. 11. *Propter ME propter me* faci[am]
nam quomodo profanaretur? (ſc. no-
men meum) & gloriam meã alteri n[on]
dabo.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

I.V. Beneficium eſt DEFENSIO.

.VV. 4. *Etiamſi ambulavero in valle um-*
bræ mortis, non timebo malum. quia tu me-
cum (es) virga tua & baculus tuus ipſa me
ſolantur.

Hactenus vidimus quomodo Paſtor
animarum Chriſtus ovium ſuarum
commoda promoveat, nunc etiam
videmus, quomodo incom̃oda ovi-
um ſuarum avertat, nempe quod in o-
mnibus periculis quãtumvis magnis
eis adſit, easq́; virga ac baculo ſuo re-
gat & conſoletur. In hoc autem ver-
ſu duo ſunt notanda 1. Davidis pericu-
lum. 2. Ejusdem Solatium.

I. Periculum.

Indicatur hiſce verbis: *Etiamſi ambu-*
lavero in valle umbræ mortis.

I. *UMBRA MORTIS* צַלְמָוֶת notat
tenebras dẽſiſſimas, triſtiſſimas & pe-
riculoſiſſimas, per quas μετωνυμικῶς
intellignutur pericula ingentia & le-
thalia, hoc eſt, quæ talia ſunt & tan-
ta ut aliquem usque ad mortem ter-
rere poſſent, daß einer zu Todt darob

er-

V. Beneficium eſt Defenſio.

Duo in hoc verſu ſunt notãda.

I. Davidis Periculum.

erſchrecken möchte. Nam tenebræ p
ſertim denſæ terrorem atq; horro
rem hominibus in illis ambulantib
incutiunt, ſicut contrà Lux gaudiu
& jucunditatem affert.

2. *Vallis Umbræ mortis* ſive *Umbra*
thalis. Luth. reddidit im finſtern Th
Juxta hebr. fontem ſonat: Im T
deß Todtes ſchatten Intelligitur vall
lethaliter umbroſa, vel lethali umb
referta hoc eſt quæ mortē alicui p
terrore & horrore afferre poſſet. Na
hoc loco cum Umbra mortis conju
gitur nomen vallis. Etiamſi ambul
vero per vallem umbræ mortis. Q
reduplicatione ſignificatio hujus v
cis intenditur. Continetur namq; h
deſcriptio ſummi periculi. Introd
citur enim Mors velut Gigas terribil
in valle profunda & tenebroſa obam
bulans & umbram horrendam & te
ribilem de ſe projiciens, quæ intue
tibus repentinam mortem afferr
poſſet.

3. Cum igitur David inquit: *Etiam*
ſi ambulavero in Valle umbræ mortis: v

ſign

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

nificare: Etiamſi ambulavero in
e profundiſſima & obſcuriſſima
naq; terrore, horrore ac diſcrimi-
ne qua cernatur ubiq; plurima
rtis imago, hoc eſt, etiamſi in ſum-
b diſcrimina conjectus fuero, è qui-
nulla humana ope & conſilio elu-
i poſsim, attamen non timebo
um.

II. Solatium. — *II. Solatium.*

.. *Solatium ipſum. Non timebo malum.* — *I. Solatium ipſum.*
c verba non intelligenda ſunt in
u Stoicorum aut Epicureorum,
ſi comprobet David ἀπάθειαν Sto-
n aut introducat Securitatem E-
ream, hoc eſt, quaſi ipſe nullo ma-
ſu tangatur, aut nullum curet
um, quale etiam & quantum illud
Abſit, ſed inſinuare vult, nullam
iculum aut metum fore tantum,
qui ipſi fidem excutiat, qua in Chriſti
cia & cura paſtorali acquieſcit,
ut Paulus loquitur, quo ipſe à Chri-
eparetur. Nam perſuaſum mihi
eo, inquit Paulus Rom. 8. v. 38.
d neque mors neq; vita neq; &c.

Huc

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Huc pertinet *Regula Hebræorum*, qu
diligenter eſt obſervanda: *Verba a*
Hebræos ſæpe accipiuntur conſummati
hoc eſt ut non nudum denotent aff
ctum, ſed ſimul etiam effectū, ut ſ
ſus ſit: Non timebo, hoc eſt, non o
primar nimio timore & terrore. 2.
am diligenter notandum eſt, qu
David non ſimpliciter dicat: ſe ni
timere (Hoc enim eſſet Stoicum
Epicureum, & quia ipſe David ſta
ſubjungit: Virga & baculus tuus i
me conſolantur, colligitur hinc, qu
non fuerit expers omnis metus: qu
opus ei fuit conſolatione) ſed limi
tè inquit: ſe non timere malum, h
eſt, ſe non timere iram DEI & æt
nam damnationem, utut interim m
plurimis iisq́; ingentibus periculis
rumq́; diſcriminibus verſetur.

2. Solatij fundamētum. 1. Chriſti Præſentia

2. *Solatii duplex fundamentum.* I.
Chriſti præſentia. Quia tu es mecu
inquit David. Nam Chriſti præſen
nihil eſt jucundius aut utilius. Chr
ſtus eſt omnipotens, qui dextra po
te ſua poteſt nos adverſus omnes h
ſtes noſtros protegere. Chriſtus etia

[illegible]miſericors & benignus, qui non
[illegible]tum poteſt, ſed etiam vult nos pro
[illegible]ere: quia eſt Paſtor noſter, qui pa-
[illegible]nè erga nos affectus eſt. Ipſe eſt CA-
[illegible] Eccleſiæ tanquam corporis ſui
[illegible]or. 12, 12. Eph. 1, 22. Ipſe eſt SPON-
[illegible] Eccleſiæ tanquam ſponſæ ſuæ, quã
[illegible]ut carnem ſuam fovet & nutrit
[illegible]. 5, 29. & Spiritum ſuo vivificat &
[illegible]. In hoc enim cognoſcimus, quo-
[illegible] in eo manemus, quod de Spiri-
[illegible]uo dedit nobis 1. Joh. 4, 13. Hinc
[illegible]riſtus in cælum aſcenſurus diſcipu-
[illegible]olatii loco præſentiam ſuam pro-
[illegible]it Matth. 28. Ecce ego vobiſcum
[illegible] &c. Si enim Chriſtus nobiſcum
[illegible] utiq; neminem timebimus. ſicut
[illegible]vid Pſal. 118. 6 ait: *Dominus mecum*
[illegible] timebo, quid faceret mihi homo?
[illegible], *Dominus mecum* & adjutor meus,
[illegible]go gaudebo de Oſoribus meis. ſic
[illegible]m. 14, 9. Joſua & Caleb ad multi-
[illegible]inem Jſraëlis dicunt: *Dominus no-*
[illegible]*um* & nolite metuere. Nolite, in-
[illegible]t, metuere, quia Dominus nobiſ-
[illegible]m, hoc eſt quia DEUS nobis adeſt,
[illegible] nudâ propinquitate ſubſtantiali,

H ſed

ſed præſentia efficaci & operoſa h
eſt ita ut pro nobis contra hoſtes ſi
pugnaturus. ſic Judic 6,12. inquit A
gelus ad Gideonem: *Dominus tecum*
Et ibid. v. 16. Ego (inquit DEUS) *E*
TECUM hoc eſt Ego te adjuvabo, co
ſilium & auxilium contra hoſtes ſu
miniſtraturus. Sicut enim in publi
calamitatibus DEUS à populo ſuo vi
batur averſus: Cum vero per manu
Gideonis populum liberare velle
tyrannide hoſtium: Angelus compell
Gedeonem: *Dominus tecum.* Item
Ego *ero tecum.* Et diligenter notan
quod Præpoſitio Hebr. עִם cū, APUD
terdum idem ſignificet quod IN, &
plicanda ſit, *Cum aliquo eſſe* hoc eſt
conſilio & auxilio alicujus eſſe.
quod ex *Paraphraſi chaldaica* magn
cum jucunditate obſervavi 1. Reg. 1.
Sadoc Sacerdos & Benia filius Joia
non erat cum Adonia *Targ. in conſilio*
doniæ. Gen. 26, 24. Cum Rex Abim
lechus Iſaacum à ſe diſcedere juſſiſ
DEUS noctu apparens Iſaaco inqu
Ego ſum DEUS Patris tui Abraha

li timere : Ego *tecum ſum* & bene-
am te. Targ. Et erit VERBUM me-
n *in auxilio tuo*. Joſuæ 1, 17 inquit po-
ulus Iſraëliticus ad Joſuam : Sit Do
nus DEUS tuus עִמָּךְ TECUM. *Targ.*
uxilio tuo, ſicut fuit עִם cum Mo-
Targ. in auxilio Moſis. Confer Exod.
. Eſa. 42,20 & 43, 22. Eſa. 7. & vo-
oit nomen ejus Immanuel Nobiſcū
eus. Math. 1. μεθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς *Targ.* in
xilio noſtro DEUS.
Regula : ſicut ab illis, quos iratus *Regula.*
nit, dicitur averſus DEUS : ita quos
ntia ſua complectitur, illis præſenti-
n & gratiam ſuam peculiaribus
neficiis, donis & operationibus de-
rat, & cum illis vel in medio illo-
n dicitur eſſe, hoc eſt, in conſilijs &
xiliis eorum. *Elegans exemplum* ha-
mus *Matth 18.20.* Ubi Chriſtus Sal-
tor ait; Ubi ſunt duo vel tres con-
gati in nomine meo, ibi Sum in
dio eorum, nempe ut *mediator*,
m *quâ* MEDIUS, intellige ratione
ſona (ſic enim eſt Medius inter DE-
n & homines juxta regulam D. Au-

guſt.ni, Inter deitatem ſolam & incogni humanitatem ſolam mediatrix eſt d viva humanitas & humana divinitas tum qua *MEDIANS ſicut officio*! quip ille ſolus officium Mediationis pere git inter DEUM & homines 1 Tim. 2, 5.

Et *D. Paulus* DEI præſentiâ ſeſe en g t dicẽs: ſi Deus pro nobis, quis co tra nos? Rom. 8.

" *Eſt DEUS, eſt hoſtis, premit hic*
" *gat ille prementem;*
" *Et DEUS & MEUS eſt: quis me*
" *hoſtis erit?*

II. Virga tua & baculus tuus ipſa m conſolantur.

II. *Virgæ & Baculi Chriſti Cõſolatio a-mœna Variæ Explicationes.* I.

I Alÿ putant hæc verba (virga & b culus) eſſe *Synonyma* & ἓν διὰ δυοῖν de bi, hoc eſt paternam Chriſti curam a providentiam deſignari. ℞. verum hæc ſententia ex ipſo textu refutatu Nam per verba immediatè præced ta (Tu mecum es) deſcribitur pate na Chriſti cura & providentia, u monſtratur: Ergo hiſce verbis ea no deſcribitur, niſi magna cum abſurd

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

te dicere velimus, vitium *ταυτολο-*
ας à Spiritum Sanctum eſſe commiſ-
ſum.

II. *Alÿ* ſtatuunt quod *Virga* ſignificet II.
bernationē Baculus v. defenſionē divinā.
ā arma Paſtorū ſunt virga & baculus.
irga reguntur Oviculæ, ne à paſcuis
errent, & baculo defenduntur ad-
rſus impetum & rabiem luporum.

℞. Hæc ſententia licet ſuo modo
mitti poſſit, attamen cum nimis
atialis ſit & modum gubernationis
defenſionis non explicet, eam ſuo
oco relinquimus.

III. *Alÿ* per *virgam* intelligunt *Scep-* III.
um potentiæ, quo Chriſtus utitur in
gno potentiæ adverſus lupos ſpiri-
ales hoc eſt tyrañōs & hæreticos vi-
am Domini devaſtantes, de qua
irga David Loquitur Pſal. 2. Conte-
es eos virgâ ferreâ, & tanquam vas fi-
li cōfringes eos. Non ſecus ac Sam-
r Judex Iſraelitarum 600. Philiſtæos
mulo bovis occidit & Iſrael libera-
t Judic. 3. *Per Baculum* verò intelli-
nt *Sceptrum Evangelÿ*, quo Chriſtus
regno gratiæ oves ſuas colligit,

protegit ac defendit. ℞. Verum cujus
Chriſtus in hoc Pſalmo ut Paſtor imi
officio ſuo Paſtorali deſcribitur: ut
etiam Baculus ille geminus non pa
tim ad regnum potentiæ, partim a
regnum gratiæ erit referendus, ſed
tantum ad regnum gratiæ, quip
pe in cujus adminiſtratione utroque
illo baculo utitur. Licet enim Verb
Chriſti ſit ſceptrum virtutis & pote
tiæ, Pſal. 110, 2. attamen non ſana
locutio: illud verbum referendum
ad regnum potentiæ. Quia Regnu
potentiæ adminiſtrat Chriſtus per a
ſolutam ſuam potentiam. Qua enim
potentia omnia in cælo & in terra cr
avit: ea quoq; omnia ſuſtentat & gu
bernat; ſed potentia, quam Chriſtus
in adminiſtratione regni gratiæ uſu
pat, eſt ad verbum ejus in Scriptura
revelatum adſtricta & alligata. De quo
alibi plura diximus.

IV. IV. *Alii* per *Virgam & Baculum* in ge
nere intelligunt *verbum* D E I, cui D. Da
vid hoc loco tantam adſcribit poten
tiam, ut in omnibus anguſtiis & peri

cullo

lis adeoq; in morte ipſa poſſit Chri-
ſti oves ſuſtentare, & ſolatio vivo ad-
verſus omnes hoſtes corporales & ſpi-
rituales erigere atq; defendere. Alibi
Scriptura verbum DEI vocat Gladi-
um Spiritus Sancti Eph. 6. & gladium
ancipitem Hebr. 4. propter admiran-
dam penetrandi virtutem. Sed hoc lo-
co omnipotens Chriſti verbum voca-
tur virga & baculus. Quoniam perſe-
verat David in ſimilitudine deſumpta
à Paſtore, quia virga & baculo paſto-
ralli non tantum oves ſuas dirigit, ſed
etiam adverſus Lupos defendit. ℞ ve-
rum cum David hoc loco de gemino
Paſtoris baculo loquatur, utique ba-
culus ille geminus non tantum in ge-
nere de verbo DEI, ſed etiam in ſpe-
cie de gemina verbi divini parte erit
explicandus, ſicut poſtea in ἐπικρίσει
dicturi ſumus.

V. Alii per *Virgam* intelligunt *Evan-
gelium*. Quoniam hæc eſt virga Chri-
ſti recta qua cives ſui regni colligit, &
regnum ſpirituale adminiſtrat Pſal.
45. Etenim vox שֵׁבֶט propriè ſignifi-
cat virgam gubernatricem, quæ eſt

geſtamen & inſigne Regis. Unde e
am nomē *Sceptri* Latinum procul d
bio deductum eſt. Sceptrum au
Regni Chriſti eſt vox Evangelii, ut
Pſal. 110. liquet. Per baculum v. int
ligunt Sacramenta, quibus fulcim
& ad vitam æternam ſuſtentamu
Nam Evangelii concio generalis eſt
ad omnes homines pertinet, ſed S
cramenta ſingulis conferunt & appl
cant beneficia Chriſti, ita ut hiſce ta
quam Scipioni tutò poſſimus inni
Et hoc patet ex lingua ſancta, in qu
habetur vox מִשְׁעֶנֶת quæ ab innitendo
& incumbendo nomen habet & ſol
pionem vel fulcrum ſignificat.

Ἐπίκρι-σις Sive Judicium de Sententijs prædictis

Ἐπίκρισις

VI. Nos v. per *Virgam* שֵׁבֶט intel
gimus *Legem* DEI, qua Chriſtus ov
culis ſuis viam monſtrat, easq; , non
paſcuis aberrent, dirigit, errantes
corrigit. Et hæc dici poteſt *virga info*
mationis, qua ignaros docet & dirigi
& *Virga Caſtigationis*, qua errantes co
rrigit.

Piq

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Per *Baculum* מִשְׁעָן & fæm. מִשְׁעֶנֶת
propriè intelligitur *Baculus paſtoralis*,
qui ab innitendo nomen habet, quo-
niam venit à שָׁעַן, nixus, innixus, re-
matus fuit. ſic Zach. 8 dicitur de ſeni-
es grandævis quod Hieroſolymis ſe-
ant in plateis, & unusquisque ba-
cillum ſuum in manibus habeat prop-
ter multitudinem dierum, hoc eſt, lõ-
gam ſenectutem. Quo in loco idem
c verbum reperitur & ſcipionem
ſeu fulcrum ſignificat. Hoc loco v. ve-
ſtè accommodari poteſt *ad Evange-*
lium Chriſti, quod velut bacillum ſu-
ſtentat imbecillum & perducit nos
in vitam æternam. Hujus autem Evã-
gelij appendices & ſigilla ſunt Sacra-
menta, quæ parem cum Evangelio
m obtinent: Nam Chriſti beneficia
voce Evangelii offeruntur omni-
bus credentibus in genere, ſed per
Sacramenta conferuntur ſingulis in
ſpecie, & velut per ſigilla in ijs obſig-
nantur. Et hic *baculus Evangelij & Sa-*
cramentorum conſolatur nos in omni-

bus periculis & anguſtiis, & ſuſten
ac defendit nos adverſus omnes h
ſtes noſtros. Quia eſt verbum vitæ J
6. Potentia DEI ad ſalutem om
credenti Rom. 1. verbum gratiæ,
tanquam organo DEI propotenti
Paulus commendat auditores ſu
Act. 20,32. Et eſt fundamentum,
per quo Eccleſia eſt ædifica
Eph. 2.

Senſus.

Virga tua Legis, ô Chriſte Paſ
bone, me peccantem & erranter
vem corrigit, tuum v. Evangelij ba
lum me imbecillum ſuſtentat atq;
rigit. Utraq; certè res animo meo
lis pariter ac jucũda. Quid enim
us ô Domine, quam virgâ tuâ cæ
Quem enim diligit Dominus, caſtig
Prov. 3, 12. Hebr. 12. Hebr. 12,6. Qu
item beatius, quam Evangelii baci
maximi Numinis fulciri?

Sententiæ hujus ἀπόδειξις & de-
monſtratio.

Cõfirmatio hujus ſententiæ. I. A Paſtorali Chriſti Officio.

1. A. *paſtorali Chriſti officio.* Ip
Chriſtus ἀρχιποιμὴν noſter & Epiſ
pus animarum noſtrarum diſc

…fitetur Zach. 11, 7. ſe oves ſuas ge-
…o baculo paſtorali regere. *Prior*
…lus nominatur נֹעַם hoc eſt amæ-
…, jucundus. Luth. reddit ſanfft. Quo
…gnatur *Evangelium*, quod cordibus
…tritis remiſsionem peccatorũ an-
…nciando, eadem amæna jucundita-
… & jucunda amænitate perfundit,
… 61. 1. 2. Luc. 4. Matth. 11. & 2.
…oſterior baculus vocatur חֹבְלִים Fu-
…ulus vel baculus conſtringentium
… dolorum LXX. σχοίνισμα Luth.
…he. Quo *doctrina legis* deſignatur.
…io appellationis deſumitur 1. *Ab*
…igatione, Nam Chriſtus Eccleſiæ
…minus & Paſtor ſumus Eccleſiam
…verſam lege ſua in monte Sinai
… mulgata regit, eaq́; omnes Chriſti-
… DEO ſunt obligati & ſibi invicem
…incti. Nam חֶבֶל propriè ſignificat
… em vel vinculum quo aliquid liga-
… vel conſtringitur. Et חֹבֵל ſigni-
… t gubernatorem navis, qui fu-
… veli vel contrahit vel laxat ad ſuſ-
…iendum ventnm, & tenet clavum,
… ita navim gubernat Jon. 1, 6. Ac-
ceſ-

ceſsit ad eum princeps הַחֹבֵל
bernator. 2 Ab effectu ſive opo
tione. Quia duris obedientiæ fre
ac vinculis homines conſtingit & m
nifeſtando peccati atrocitatem
gentes in cordibus hominum pecc
ſua ſeriò agnoſcentium dolores p
turit ſive gignit Rom. 4, 14. Rom
v. 8, 9, 10, 11. Nam vox חֶבֶל Metap
ricè ſignificat dolorem intenti
mum, qualis eſſe ſolet parturientiu
Nam parturientes dolore vehem
tiſsimo ceu fune aut laqueo capi
tur & conſtringuntur. Eſa. 66. Eſa.
8. Jer. 13. Pſal. 18, 5. Utroque aut
baculo iſto Chriſtum Paſtorem in
niſterio uſum fuiſſe ex Evangeli
rum hiſtoria conſtat. Quia ipſe Bac
amæno oves morigeras direx
Baculo v. dolorificio hircos laſci
entes & oves aberrantes correxit
coercuit. Quò etiam pertinet Para
la Chriſti de Samaritano, qui vuln
bus animarum ſanandis vinum Le
& oleū Evangelii adhibuit Luc. 10,

II. A. *Paſtoralis officij Chriſti obje*

...*lices Chriſti Paſtoris ſunt oves* in gre-
... Dominico. Quædam *morigeræ*,
...dam v. ſunt *immorigeræ*. Etenim
... præcipua cordis humani ſunt vi-
... : puſillanimitas unum & ſecuritas
...rum, Jerem. 17, 9. illud reddit
...ſti oves timidas : hoc vero reddit
... tumidas. Utrumq; autem vitium
...iſtus ἀρχιποιμὴν tollere ſatagit.
...ooq; ob hanc diverſã ovium indo-
... diverſum adhibet ſermonem,
...ndum, ut erigat puſillanimes per
...ſolationem : dolorificum ut cor-
... at ſecuros per terrorem. Prior ſer-
... eſt Baculus Chriſti Paſtoris amæ-
..., quo tangit timidos, ut confidant:
...terior eſt Baculus Chriſti dolori-
...s, quo percutit ſecuros, ut pæni-
...nt.

...nde jã evidenter patet, quod virga
... aculus Chriſti Paſtoris, quæ Davidẽ
...nesq; pios cõſolantur, ſint Lex & E-
...gelium cũ ſuis ſigillis hoc eſt ſacra-
...ntis. Hiſce enim baculis omnes
...iſtiani velut oves Chriſti ad paſ-
... ſacra ducũtur, iisq; aberrẽtes per-
...ũtur, & in ovile Chriſti (ũde abber-

II. A. Paſtoralis Officij Chriſti Obrecto.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

rarunt) reducuntur, uti ex Parabolo d
Chriſti de ove perdita & drachma m
miſſa liquet. Luc. 15.

Dubium.

At *dicat aliquis*; Hanc *ſententia*
non poſſe conſiſtere, quoniam cum exp
ſis Davidis verbis videatuur pugnar
Nam inquit ille: Virga tua & baculus
us ipſa me conſolata ſunt.

Hinc ita: Talis virga & talis ba
lus hoc loco intelliguntur quæ Davi
conſolantur & omnes oves Chriſti; Jā V.
& Evangelium Davidem omnesq; Chr
oves non conſolantur. Ratio: Nam L
non eſt Miniſterium conſolationis ſed m
tis & damnationis 2 Cor. 3.

Qomodo igitur Lex Moſis virg
Chriſti Paſtoris oves conſolans dici pot

Dubij ſolutio. ℞ 1. Lex DEI conſideratur duplici
vel in Articulo juſtificationis vel in
ticulo renovationis In illo eſt Mini
rium mortis & damnationis: In h
eſt Regula obedientiæ. Illo reſpectu
terribilis: hoc. v. reſpectu eſt jucun
& amabilis. 2. ſicut tota Salus oviu
in eo conſiſtit, ut in grege maneat

eno

nim à grege diſcedunt, ſtatim ob
bilitatem ſuam erroribus & peri-
is variis ſunt expoſitæ: Ita etiam
us piorum in eo conſiſtit, ut mane-
in ovili Eccleſiæ, juxta axioma tri
m: Extra Eccleſiam non eſt ſalus.
amobrem cum nos à DEO ita gu-
rnamur, ut in Eccleſia maneamus,
emus hanc conſolationem, quod
i ſimus ab inſidiis Diaboli, mundi
nibusq́; periculis, quæ exitium of-
unt, licet exorbitantes interdum
ga Legis divinæ à DEO caſtigamur.
m norunt pii hanc Caſtigationem
n eſſe τιμωρίαν hoc eſt quæ à DEO
o judice infligatur (Nam ita puni-
ur impii à DEO, de quibus Da-
in hoc Pſalmo non loquitur) ſed
μασίαν, quæ eſt nihil aliud, quam
igatio paterna. ſicut enim Paſtor
ga oves in recta via ambulantes di-
it aberrātes v. corrigit & corripit: Ita
q; Deus pios in via Domini nō re-
ambulātes, virga legis ſuæ rurſus in
linē cogit & in itinere myſtico diri-
Et hoc modo virga Legis divinæ
non eſt terrori, ſed potius conſo-

lati-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

lationi : quia tutos eos præſtat ab
ſidiis Luporum infernalium, dum
orbita juſticiæ per eam continent
3. Licet virga Legis divinæ, cum
peccati agnitionem perducimu
nos terret & dolorem in nobis pa
(unde etiam חֹבְלִים hoc eſt baculus
lorum apellatur, uti antea diximi
tum *dolor* ille *non* eſt *nudè* & *abſol*
conſiderandus, ſed potius *relatè*
ſpectu *finis* æſtimandus, quia tendit
emendatinem & ſalutem noſtram. H
enim omnia cooperantur in bonu
Rom. 8. Unde hic Dolor à D. Pau
2 Cor. 7, 20. Vocatur dolor ſecundu
Deum. Locus ille diligenter eſt n
candus, qui ita habet v. 9. Nunc g
deo non, quod contriſtati fueritis,
quod contriſtati ſitis ad pænitentia
Nam contriſtati eſtis ſecundum D
UM, ſicut nulla in re detrimento ſ
affecti per nos. v. 20. Nam qui ſecu
dum DEUM eſt dolor pænitenti
ad ſalutem haud pænitendam pa
Contra Mundi dolor mortem affe
Ubi D. Paulus duplicem conſtituit
lorem. *Prior eſt* λύπη τȢ κόσμȢ qui

tur ex ſola Lege, & parit pænitentiã
mortem, ut in Caino, Saule, Achi-
dohele, Juda proditore. *Poſterior* eſt
κατὰ θεὸν, qui naſcitur nõ ex lege
a ſed ex Lege cũ Evangelio conjun-
, & parit pænitentiam ad ſalutẽ hoc
ſalutarem, ut in Davide & Petro A-
oſtolo. In hanc ſententiam pia Chry-
omi exclamatio eſt notanda, quæ
at Homil. S. de Pænit. & 38. ad po P.
tioch. O magnum donum,
od in pœnam dedit DEUS, in ſa-
em vertit! Peccatum triſtitiam pe-
it & triſtitia peccatum contrivit;
quemadmodũ vermis in ligno na-
id ipſum cominuit: ſic triſtitia de
cato nata, peccatum comminuit
pænitentiam inducta. 4. *Virga*
vel *Caſtigatio* duplex eſt 1. *Iræ*,
DEUS ira corripit peccatores
oces & perfractos, qui exerto col-
(ut Scriptura loquitur) in peccatis
urè ambulant, iramq; DEI haud
midant. Quomodo DEUS impi-
Caini progeniem diluvio univer-
punivit Gen. 7. item Pharaonem,
acheribum, Saulem, Judam, ſo-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

domitas, Belſazarem & ſimiles horo-
dis ſuppliciis pro rigore juſticiæ di-
næ affecit. Et de hac caſtigatione l-
quitur David Pſal. 11, 6. Domin-
pluet ſuper peccatores laqueos, -
nem & ſulphur, & ſpiritus procell-
rum pars calicis eorum. Et Pſal. 69.
22, 23, 24, 25, 26, 27. Hebr. 20, 31 H-
rendum eſt incidere in manus Dei -
ventis. 2. *Gratiæ*, cum DEUS pios n-
in furore corripit, ſed paternè ca-
gat, ne cum hoc Mundo immun-
pereant 1. Cor. 11, 31. Et hac miſerico-
diæ ferulâ omnes dilectiſſimos -
cutit filios, Nam quem diligit Do-
nus caſtigat & verberibus cædit -
mnes quoſcunque ſibi adoptat Pr-
3. 12. Hebr. 12. 6. Et judicium à do-
DEI incipit 1. Pet. 4. Pulchrè dixeru-
veteres: Dominus cum vult pun-
pios, tum gladium vindictæ ungi-
leo miſericordiæ. Quia enim caſti-
tio piorum non tendit ad interitu-
ſed ad ſalutẽ eorũ utiquè virga L-
divinæ illis non erit terrori, ſed pot-
conſolationi, quemadmodum -
emplum Davidis oſtendit, quem II-

s niin adulrerio & homicido conſtitu
v m virga ſua corripuit (uti ex 2 Sam.
x ex Pſal. 6 & 38. patet) ſed correp-
li illa ei ſalutaris fuit.

Quare etiam David in hoc Pſalmo
mplo ſuo edoctus rectè ait: Virga
& baculus tuus illa me conſolan-
5. Diligenter notandum, quod
etiam virgæ & Caſtigationes,
bus pios viſitat DEUS de admi-
da DEI erga nos bonitate & miſe-
rdia teſtentur atq; ita nos conſo-
tur, ſicut pulchrè ait *Proſper in
gram.* Super ſentent. Auguſt. *Nulla
opera vacant miſericordia, quum
ini & indulgentiâ conſulit & FLA-
LO. Tripliciter* autem *Caſtigationes
de bonitate ejus teſtantur 1. Occaſio-
iter.* quia cum DEUS variis nos
gis caſtigat, tum illud facit occaſi-
aliter ſive per occaſionem, nempe
ris provocatus Peccatis. Nam DE-
puniens facit, *Opus alienum* ſicut à
ura ſua, qui eſt ſummè bonus &
eficus, ut faciat opus *ſuum* hoc eſt
beneſaciat hominibus vel juſticiæ
gloriam illuſtret. *Bembard. ſerm 5.*

in die Natal. col. 60. Quod miſeretur proprium eſt illi, ex ſe enim ſumit materiam & velut ſeminarium quodam miſerendi: Quod autem judicat & condemnat nos, eum quodammodo cogimus, ut longè aliter de cono ipſius miſeratio quam animad ver procedere videatur. Hinc DEUS cum punit impios, punit in tertiã & quartam generationem eos; Contrà v. mi ſericordiam ſuam exercet erga timentes eum in multa millia Exod. 20, 5.

II. *Formaliter.* Nam DEI caſtigatio ſemper minor eſt delicto Jerem. 31, 20. Nonne Ephraim eſt mihi filius chariſſimus? nonne in hoc filio ſunt deliciæ meæ? Quia ex quo locutus ſum de eo, adhuc recordor ejus. Idcirco conturbata ſunt viſcera mea ſuper eum miſerans miſerebor ejus, ait Dominus Hoſ. 11, 8. Quomodo te dabo Ephraim? quomodo protegam te Iſraël? Quomodo dabo te ſicut Sodom ponam te ſicut Seboim? Converſum eſt in me cor meum, ſimul exarſerunt in me miſerationes meæ v. 9. Non ciam furorem iræ meæ, ut vertam

disperdam Ephraim. Quoniam De-
Ego & non homo. Hinc rectè ajunt
bolaſtici: Præmia DEUS *confert ultra*
condignum, punit autem infra condig-
num. III. *Finaliter.* Quia Chriſtus oves
ſuas per caſtigationes & flagella in vi-
am veritatis & ſanctitatis revocare
pit à ſemitis errorum ac vitiorum.
enim iis qui diligunt DEUM, omnia
ſimul adjumento ſunt ad bonū Rom.
8. 28. Crux enim parit in nobis 1. fidei
ſolidabilitatem. 2. ſpei firmitatem, Rom.
5. 2. 3. veram humilitatem Dan. 9. 1.
4. Confeſſionis ſinceritatem, ſicut
nas in ventre ceti DEUM confeſſus
eſt Jonæ 2. Et Manaſſes in carcere Ba-
bylonico. 5. Converſionis veritatem
Eſa. 26, 16. Domine in anguſtia requi-
ſiverunt te. Conf. Pſal. 32, 4. 6. Cul-
es divini puritatem 1. Cor. 3. 12, 13. Huc
eleganter referri poteſt locus ex Hoſ. 2,
... ubi DEUS de Eccleſia ſua ait: Du-
cam eam in deſertum (hoc eſt, variis
modis eam conſtigabo) & loquar ad
cor ejus hoc eſt, conſolabor eam ſive
ſuaviſſimis conſolatibus eam recre-
abo. DEUS enim ſemper caſtigationi
ſo-

ſolatium adjungit. Cum enim duxub
in ſolitudinem, tum loquitur ad co b
noſtrum. quod nihil eſt aliud, quæ p
erigere & conſolari. Et hoc eſt qu p
David hoc loco ait: virga tua & ba d
lus tuus, ipſa me conſolantur.

DOCTRINA generalis.

Hic verſus graphicis verbis totum ...
tæ Chriſtianæ ſtatum depingit

1. Aſperum.

Omnes namq; Chriſtiani quamd b
in hac vita vivūt, in valle umbræ m
tis ambulant 1. *in Ingreſſu* propter p
catum craßißimæ & denßißimæ ignorant
in quo concipiuntur & naſcuntu
Pſal. 51 Nam umbra eſt ſpecies te
brarum, Ergò denſiſſimæ & craſſiſſi
me tenebræ peccatorum, ſunt *um*
mortis vel *vallis umbræ mortis.* Jam m
omnes homines nati de muliere n
cuntur cum tenebris ignorantiæ
quidem denſiſsimæ & craſsiſsim
Quia natura hominis per lapſum it m
eſt depravata,, ut non tantum ſit cæ
& tenebris obducta, ſed etiam in a ni
ſtracto dicatur ἡ σκοτία *Tenebra* qu
totus homo & totum hominis de

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

iſſimis tenebris velut veſte obductū & involutum eſt. Quia in rebus naturalibus oculi noſtri nocturni ſunt, in tenui rerum luce caligant, in mediocri cæcutiunt, in majori cæci ſunt, in maxima inſaniunt. In rebus v. Spiritualibus nos omnes, quotquot ſumus, planè cæci & ſtulti ſumus, imò v. inanimus. Nam animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus DEI, ſtultitia enim illi ſunt, nec poteſt cognoſcere 1. Cor. 2,14. Imo omnes homines quam primum in mundum naſcuntur, in peccatis mortui ſunt Eph. 2,1. ergo homo in mundum ingrediens rectè dicitur ambulare in valle umbræ mortis.

II. In *progreſſu* 1. propter *Vitæ impietatem*. Quia vita impia eſt vita tenebroſa. Nam vitia & flagitia ſunt opera tenebrarum Rom. 13. Hinc craſſa ſcelera contra conſcientiam commiſſa cū prima & ſecunda Decalogi tabula pugnantia, infrugifera dicuntur opera tenebrarum Eph. 5,11. Et ibid. v. 8,9. de gentibus dicitur: Eratis olim tenebræ; nunc autem Lux in Domino.

Omnes enim Impii ſunt Filii tene-
brarum qui ſapientes ſunt, ut facia
malum, bene autem facere neſciunt
Jerem. 4, 22.

Iniquitas ipſa eſt oculus eorum in
nniverſa terra Zach. 5, 9. Sunt ſoro
diſſimi veſpertiliones, quorum ocu
obſervant caliginem, noctu videm
interdiu ferè nihil Ita de adulteris d
citur Job. 24, 15. quod oculi eorũ o
ſervent caliginem. Quare omnes im
pij, qui in peccatis malitioſè amb
lant, illi dicuntur ambulare in valle
umbræ mortis.

2. *Propter periculoſitatem.* Nam um
bra mortis ſignificat pericula lethal
& mortifera, hoc eſt, talia ac tanta
quæ mortis metum afferre poſſent,
Job. 24, 17. ſi ſubitò apparuerit Auro
ra, arbitrantur umbram mortis: & ſi
in tenebris quaſi in luce ambulant
Jam v. omnes homines in ſtatu pecca
ti extra Chriſtum verſantur in ſtatu
iræ. Quia naturâ ſunt Filii iræ Eph.
Sicut enim Umbra in bonum ſigni
cat DEI gratiam & clementiam Pſal
17. Sub umbra alarum proteget te: In

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

ntrà umbra mortis (quæ in malum
cipiter) ſignificat iram DEI horren-
dum, quæ umbra mortis capitibus
peccatorum impendet, non ſecus ac
gladius Dionyſii tyraui è ſeta equina.
IIII. *In Egreſſu* hoc eſt, cum ex hoc
mundo migramus & per tenebroſam
mortis vallem tranſimus. Quia in ho-
ra mortis Diadolus tenebrarum Prin-
ceps omnem poteſtatem tenebrarum
contra pios exerit. ſicut enim adver-
ſus Chriſtũ caput noſtrum in paſſione
conſtitutum poteſtatem tenebrarum
exeruit Luc. 22. v. 53 Ita quoq; adver-
ſus pios tanquam membra Chriſti,
maximè v. adverſus impios poteſta-
tem tenebrarum exerit. Hinc Jobi 20,
dicitur: Vadam & non revertar ad
terram obſcuritatis & umbræ mortis
22. Ad terram caliginis & tenebra-
rum, ubi umbra mortis & nullus or-
do. Et pulchrè *Propertius* canit:

Mors homini comes eſt hominem co-
mitatur ut UMBRA,
Quumq; homo carpit iter: mors quoq;
carpit iter.

Ille licet ferro cautus ſe condat &
Mors tamen incluſum protrahit in
caput.

II. *Proſperum.*

Licet omnes Chriſtiani, quam
in mundo immundo vivunt, in
umbræ mortis ambulent: attam
cum Davide virga & baculo Chri
Paſtoris ſe fulcire & erigere poſſun
læto pectore hilariq; voce dicere: V
ga tua & baculus tuus ipſa me con
lantur. Nam Chriſti virga nos corri
peccantes, & bacillus ſuſtentat
imbecillos. Utraq; certè res ani
noſtro utilis pariter ac jucunda. Q
enim utilius quam virga eiusdem
di? Teſtatur namq; hoc ipſo patern
ſuum erga nos affectum. Quia qu
Dominus diligit caſtigat, & flage
omnem filium quem recipit Pro
12. Hebr. 12. 6. Et Apoc. 3, 29. inqu
Filius DEI: Ego quoscunq; amo, arg
& caſtigo Quid item jucundius a
beatius, quam bacillo magni Pa
ris fulciri Nam verbum Evange
quod eſt baculus Chriſti Paſtoris

omnino

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

nis conſolationis unicus idemq́;
errimus. Quia nullum eſt genus af-
ictionis atq; doloris, cui non inve-
atur in verbo DEI remedium. Uti
avid inquit Pſal. 129. 29. memor eſto
rbi tui ſervo tuo, in quo mihi ſpem
diſti v. 59. Hæc me conſolata eſt in
flictione mea. Quia eloquium tu-
m vivificavit me. v. 92. Niſi lex tua
iſſet) delectationes meæ, tunc pe-
ſſem in afflictione mea. Nam ver-
m Chriſti conſolatur nos

II. *In vitæ ingreſſu.* Licet enim in pec-
is concipiamur & naſcamur Pſal. 51.
mus naturâ filii iræ Eph. 2 habeamus
nebris obſcuratum intellectũ Eph.
& ſic in tenebris ambulemus, inq́;
mbra mortis ſedeamus Eſa. 9. atta-
en Chriſti verbum nos conſolatur.
ia ipſe eſt lux magna Eſa. 9. Lux illa
ra quæ in tenebris lucet & omnem
minem illuminat Joh. 1. Ipſe eſt ori-
s ex alto, ut illuceſceret nobis, qui
tenebris & umbra mortis ſedeba-
s ad atrigendos pedes noſtros in
m pacis Luc. 8, 78, 76. Quare mori-
tò

tò cum David dicimus: O Chriſte: v
ga tua & baculus tuus nos conſolant
2. *In vitæ progreſſu.* Quia Chriſtus
ſtor noſter in toto vitæ noſtræ cur
culo nos conſervat & adverſus om
pericula baculo verbi ſui nos pro
git ac defendit, ſicut dicitur Hebr. I.
ubi deſcribitur Filius DEI ab Apo
ſtolo, quod ſit effulgentia gloriæ
character perſonæ ejus φέρων PO
TANS omnia verbo potentiæ ſ
hoc eſt verbo omnipotente. Qua
vocem minus comodé reddidit *Be*
Suſtinens. *Alij:* Agens vel modera
& nimis dilutè eam explicant, qui
cunt Filium DEI omnia agere vel
derari verbo potentiæ ſuæ tanqua
habenis & freno, ut dicitur homo
quum agere, quo etiam moderar
regere eſt. Verum Chriſtus omni
præſertim autem nos homines PO
TAT tanquam Mater φιλόςοργ
utero verbi ſui. Nam alludit Apoſ
lus. ad locum longè pulcherrimu
nempe Eſa. 46, 3. Ubi ipſe DEUS (h
eſt DEI Filius Paſtor animarum (I
clesiam tanquam gregem ſuum al

itur: Audite me domus Jacob &
ne reſiduum domus Iſräeli, qui
rtamini in meo utero qui geſtami-
m ſuâ mea vulva. Uſq; ad ſenectutẽ Ego
e, & usq; ad canos ego portabo Ego
iam & ego feram: Ego portabo &
wabo. *In hoc dicto conſolatione pleniſſi-*
1. *Chriſtus* vocatur Mater noſtra
ens ferensq́; nos in utero. II. *Uterus*
verbum DEI, in quo concipimur,
rtamur, velut infans in utero ma-
no, naſcimur, nutrimur & fove-
r usq; ad finem vitæ. III. *Chriſtiani*
t *fœtus* vel *Embryones* juxta verſum
gatum: Uivimus in verbo velut
bryo clauſus in alvo. Hoc igitur di-
m graphicè depingit, quomodo
riſti virga & baculus nos conſo-
tur. Oſtendit namq; nobis *primò*
Maternam Chriſti erga nos dilectionem.
emadmodũ enim Mater fætũ, quẽ
tero ſuo geſtat, ardenter diligit:
ia hoc ipſum ςοργὰ maternæ requi-
nt: Fœtus enim eſt caro de carne &
x oſſibus matris. At nullus unquã
m carnem odio habuit Eph. 5. Ita
m Chriſtus materno amore com-

ple-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

pleſtitur & quidem ardentiſſimo o
mnes pios tanquam veros Iſraëlit
Secundò admirabilem nutritionem. N
ſicut fætus in utero materno non h
bet vitam à ſeipſo & ſeparatam, ſe
matre, & nutrimentum attrahens u
bilico & cotns lidonibus: Ita quo
nos in verao DEI ſedemus incluſi,
agnitionem & vitam ex eo attra
mus, ut ipſum invocemus, ſicut ſ
patefecit. Unde Chriſtus vocatur V
ta & Veritas noſtra Joh. 14. Huc ven
ſti referri poſſunt verſiculi: Vivim
ex te, Fidimus in te, Tendimus ad
non niſi per te optime. Chriſte. *Teit*
Providam defenſionem. ſicut infans in
Utero matris adhuc palpitans ign
jat in quonam verſetur periculo, non
etiam naturæ caſtris obvallatus ſ
pſum adverſus violentiam defende
poteſt, ſed ſola materna cura pro
gitur: Ita quoq; nos velut infan
ignoramus, in quot quantisq́; ver
mur periculis neq; etiam adverſus
la nos protegere valemus ſed ſol
Chriſti Paſtoris noſtri cura & pro

doc

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

...ſimtia matrona protegimur, quæ pro-
...ſtio durat usq; ad finem vitæ: Ete-
...m Chriſtus inquit: Portabo vos
...q; ad ſenectam & usq; ad ad canos.
...are meritò cum Davide dicimus:
...Chriſte Paſtor bone, Virga tua
...baculus tuus nos conſolantur.

3. *In vitæ egreſſu.* Cum enim
...tenebroſam mortis vallem nobis
...nſeundum eſt, & Diabolus tene-
...rum Princeps omnem poteſta-
...tenebrarum adverſus nos exerit?
...ſus dicamus cum Davide: Virga
... & baculus tuus ipſa me conſolan-
... Quia Chriſtus verbo ſuo vult
... non tantum usq; ad ſenectam &
...q; ad canos portare, ſed etiam vult
... ſalvare quemadmodũ in loco al-
...ato promittit. Ergo dies noviſſi-
... erit dies remigrationis noſtræ
...orioſus (Matth. 19,29.) in quo Chri
... verbo ſuo potentiæ ex ſepulchro
... eſt vallis umbræ mortis Joh. 20,
... nos evocabit & in cœleſtem patri-
... introducet.

Lusus

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

I. *USUS Elenchticus.*

Hinc patet quod Pontificii tanq
Philiſtæi ſpirituales fontem omni
conſolationis Laicis (ut vocant) o
ſtruant, cum lectionem ſcripturæ
cræ illis interdicunt, uti in Bellarm
lib. *2.* de Verbo DEI c. 15. videre
Nam D. Paulus Rom. 15, 4. ait: Qu
cunq; ſcripta ſunt, doctrinam noſtra
ſcripta ſunt, ut per patientiam & co
ſolationem ſcripturarum ſpem ha
amus. Jam v. quæcunq; ſcripta ſun
non ſolis clericis, ſed etiam Laicis
ſcripta ſunt 1 Cor. 1, 2. 1 Theſſal. 5, 2.
1. Joh, 2, 12. Ergo etiam Laici ſcriptu
ras ſacras legere & animarum conſo
lationem in omnibus anguſtiis in
petere debent. Nam ſacra ſcriptu
eſt communis Medica animarum o
ficina, inquit Baſil. in Pſal. 1. Er
quid aliud faciunt qui homines à ſcri
turarum lectione arcent, quam qui
ab animarum medicina & conſola
one eos prohibent? Adimunt enim
illis Virgam & baculum, quibus Chr
ius Paſtor animarum noſtrarum m
conſolatur.

II. *USUS*

II. *USUS Paracleticus.*

Diligenter hæc Davidis verba ſunt
enda: Virga tua & baculus tuus ipſa
conſolantur. Patet enim ex illis,
od aſſiduum ac diligens ſcripturæ
crutinum; verum & ſolidum ani-
bus noſtris tamen omnibus cala-
atibus atq; miſeriis ſubminiſtret
atium. Quod pulchrè confirmatur
mplo *Chryſoſtomi*, qui in *Epiſtola*
Cyriacum omnis generis calamita-
enumerans peculiarem conſolati-
m ex ſcriptura deprómptam op-
nit. *Verba Chryſoſtomi* ſunt ponderi-
prægnantia, ideoq́; diligenter ob-
vanda.

Cum à Civitate fugarer (inquit) di-
am intra me ipſum: Siquidē vult
gina me exulem agere, agat in exi-
m. Domini eſt terra & plenitudo e-
Etſi vult ſecare, ſecet, idem paſſus
Eſaias. ſi vult in pelagus me mitte-
Jonæ recordabor. ſi vult in cami-
injicere, idem paſſi ſunt tres illi
ri. ſi me færis vult obiicere, obii-
, Danielis in lacum Leonis abje-
eminiſcar. ſi me lapidare vult, la-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

pidet, ſocium habeo Stephanum Protomatyrem. Et ſi caput toll- vult tollat, habeo ſocium Johann- Baptiſtam. Et ſi ſubſtantiam vult a- ferre, auferat, nudus exivi ex ut- Matris meæ, nudus etiam revertar.

Idem in homil. antequam iret i- exilium. Nemo (inquit) vos cont- bet Fratres. ORATE TANTUM. N- ego propriæ virtuti confido, hab- ſcripturam Domini mei, manum i- us teneo, illa mihi cautio ſatis tu- eſt, illa me ſecurum reddit & intre- dum. Etiamſi orbis terrarum co- moveatur, ego cautionem Dom- mei teneo. Vultis ut vobis recite- Cautionem Domini; Ecce, inqui- vobiſcum ſum usq; ad conſummat- nem ſeculi.

III. USUS *Parænetitus.*

I. *Ad Paſtores.*

Paſtores hinc diſcant, quomodo- officii ſui adminiſtratione ſeſe ger- debeant, nempe tenentur ſimul I- gem & Evangelium in Ecclesia o- cere.

I. Propter *Chriſti ἀρχιποιμένος ex-
emplum.* Nam Chriſtus in officii ſui
paſtoralis adminiſtratione duobus
ſimul baculis gregem ſuum rexit, ſi-
cut ex Zach. 11, 7. patet, & hoc loco
David ait: virga tua & baculus tuus
ipſa me conſolantur. ſimiliter vulne-
ribus animarum ſanandis *Vinum* Legis
& *Oleum* Evangelii adhibuit Luc. 20,
... Et ita omnes Patriarchæ & Pro-
phetæ in V. T. & Evangeliſtæ atq; A-
poſtoli in N. T. ad unum omnes in
miniſterii ſui partibus rectè obeun-
dis ſeſe geſſerunt.

II. *Propter diverſam auditorum indo-
lem & ingenium.* Duplices in Eccleſia
vvunt auditores. Quidam ſunt puſil-
lanimes & conſternati: quidam car-
nales & ſecuri. Quare utramq; doctri-
nam conjungant Eccleſiæ Paſtores, ut
afflictorum conſcientias ſolatio Evan-
gelii viciſſim erigant, & hominibus
carnalibus per Legis comminationes
ſecuritatem eximant. Ut autem pii Pa-
rentes: Ita etiam Eccleſiæ Paſtores fi-
lios ſuos partim amore, partim timo-
re, partim poteſtate blanda, partim

diſciplina ſevera ad officium faci
dum adigunt: Nunc enim blandiu
tur, nunc minantur, ut vel pœna m
tus eos commoveat, qui verboru
blandimenta nil curant. Quædam A
bor leniter tractari dicitur, ut *oliva*
quædam durius ut *Nux*, cujus fruc
perticâ excutiuntur, ut ſequenti ann
melius fructificet: Ita quidam co
guntur blandimentis, quidam mini
alii libenter, alii difficulter obediu
Petrus ad ſolum Chriſti verbum
mnia reliquit Matth. 4, 18. ſed Pau
per fulmen vocemq; terribilem. c
verſus Act. 9, 4, 5. Et ob hanc di
ſam Auditorum indolem diverſ
Doctrinæ genus adhiberi à Paſto
Eccleſiæ debet. Nam fidelis Paſto
captum auditorum ſuorum ſe acco
mandare debet, ſi cum fructu offi
ſuo defungi velit: Blando Evang
ſermone conſcientias afflictorum
rigat: & durâ Legis concione ſecu
corripiat, ſecuritatemq; per L
comminationes illis eximat. ſi e
mitis Joel nihil efficit, auſterus &

terus Amos præ dicet. Ut enim hi Prophetæ in ſerie Canonis biblici ponuntur, ita quoq; mutuas in praxi quotidiana operas ſibi tradere tenentur, ut puſillanimes Evangelii ſolatio erigantur, & præfracti peccatores fulmine Legis conſternati ad Chriſtum animarum Paſtorem adducantur & convertantur.

Πόρισμα.

Quamobrem illi non Eccleſiarum Paſtores ſed potius Vaſtatores ſunt dicendi, qui Legis doctrinam ex Eccleſia eliminant, & in curiam imò ad patibulum remittunt. quemadmodum ſuperiori ſeculo Johannes Iſlebius Agricola aliiq; Antinomi docuerunt. Etſi enim non eſt data Lex, ut poſsit vivificare Gal. 3, 21. attamen alii ſunt fines, ob quos Lex Moralis in Eccleſia retinenda etiam propter renatos, nempe I. ut ſit ſpeculum peccatorum adhuc in renatis poſt Baptiſmum reliquorum, quæ absq; Lege DEI agnoſci non poſſunt, ſicut ipſe D. Paulus de ſeipſo confitetur. Rom. 7, 7. Peccatum non cognovi niſi per Legem.

Nam & concupiſcentiam non nov
ſem, niſi Lex dixiſſet: Non concup
ces. Hinc *Eccleſia* canit:

Das Geſetze iſt ein Spiegel Zart
So vns zeiget an/die ſündige Art
In vnſern Fleiſch verborgen.

2 Lex in Eccleſia eſt norma vive-
di, ne juxta arbitrium noſtrum cu
tum divinum aut vitam noſtram in
ſtituamus, ſed unicè ad præſcriptu
verbi divini vivamus, juxta illud E
zech. 36, 27. Faciam ut in præcep
meis ambuletis.

Obiectio. *OBIECTIO.* 1Tim. 1,9. inquit *Pau*-
lus: juſto non eſt Lex poſita.

Unde concludunt *Antinomi: Leg*
DEI non amplius in Eccleſia docenda
ſed in curiam relegandam: quia in E-
cleſia ſint juſti.

Reſponſio. ℞. 1. *Antinomi* græcum textum non
rectè inſpexerunt, in quo habet
verbum κεῖται quod non reddi deb
non poſita eſt (ut *Antinomi* intellex-
runt) ſed *non impoſita* eſt, hoc eſt non
incumbit, non premit juſtos. Pri
enim loquitur de *promulgatione* & *ob*-
gatione Legis ad obedientiam. Poſt

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

...s v. de *accuſatione* & *obligatione* ad
...nam. 2 *Thom. Aquin* 1. 2. q. 96. a.
...ſubdiſtinguit inter *Vim Legis directivam*
... *coactivam*.

Quoad *vim directivam* Lex DEI
...omnibus hominibus juſtis eſt poſita.
...quia nullus hominum eſt ἄνομος ſed
...omnis homo eſt ὑπόνομος hoc eſt non
...e Lege ſed ſub Lege vel infra Le-
...m. Etenim omnes à Lege DEI diri-
...ntur oportet. Verum quoad *Vim co-*
activā poſita eſt non juſtis, ſed injuſtis
... Pauus inquit. Unde hæc doctrina re
...ltat, quod Lex DEI juſtos nō condē-
...t, quā Apoſtolus quoq; habet Rom.
... licet quoad obedientiā nos obli-
...t. 3 Huc quoq; pertinet *Axioma Le-*
... *naturæ*: Generoſa indoles potius
...icitur & flectitur, quā trahitur & co-
...tur. Hinc Ariſtoteles rogatus: Quid
...ctus illi ſua Philoſophia attuliſſet?
... MEA SPONTE, inquit, ea faciā, quæ
...eriq; legum metu COACTI faciunt,
... ut Laërt. lib. 5. ſcribit. Conſentit
...oratianum illud: (lib. 2. Epiſtol.)

O *Oderunt peccare boni virtutis amore.*
O *Oderunt peccare mali formidine pœnæ.*

II. Ad *Auditores.*

Auditores pii, qui Chriſti oves e
volunt, non moros mores mundi i
mundi imitentur, ut conciones Leg
les & graviſſimas peccatorum eno
mium redargutiones moleſtè fera
juxta illud Chryſoſt. Cum taxantur, i
dignantur; ſed modeſtè eas ex ore P
ſtorũ audiant, ſeq́; virga Legis patie
ter corrigi patiãtur. 1. *Conſiderent Pa*
rum officium. DEUS illis demandavit
trũq; baculũ, Legis qua terreãt pecc
tores præfractos, & baculũ Evangel
quo conſolentur conſternatos, Et
obligandis conſcientiarum vulne
bus infundere dicunt non vinum ta
tum, neq; oleum tantum, ſed etia
vinum & oleum ſimul, Luc. 20. Et o
mnis Scriba doctus ad regnum cæl
rum ſimilis eſt Patrifamilias, qui d
promit è theſauro ſuo nova & veter
ait Salvator noſter Matth. 13, 5. Hin
etiam Eccleſiæ Miniſtros Sal terræ a
pellat Matth. 5, 13.

Qua appellatione voluit Chriſtu
non tantum Apoſtolos ſed omnes E
cleſiæ miniſtros de officio rectè a

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

miniſtrando admonere. Quemadmodum enim Sal carnibus aſperſus pravos humores abſumit, atq; carnes à putredine ac corruptione præſervat: Ita Eccleſiæ Miniſtros ſumma ope niti decet, ut conciones ſuas ſale Moſaico conſpergant hoc eſt peccata arguant & decenti gravitate taxent, ut auditores ab omni corruptela in doctrina & vita externa (quantum fieri poteſt) ſint immunes. ſi autem illi in officio ſuo ſegnes reperiuntur, & conciones ſuas ſale Moſaico non aſpergunt hoc eſt peccata publicè graſſantia non decenti gravitate taxant & reprehendunt: ſunt canes muti latrare non valentes. Eſa. 56, 20. & hac ratione putredini veteris Adami non reſiſtunt, ſed omni verborum acrimonia depoſita, auditorum vitia abundè fovent, & conſuunt pulvillos ſub cubito manus, atq; faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis, machen den Leuten / Küſſen vnter die Arme / vnd pfüle zù den Heupten beide Jung vnd alten. ſicut Ezech. loquitur c. 13, 18. hoc eſt ſunt Paraſiti, qui auditores in

utramq; aurem otioſè dormien
non modò à ſomno peccati non exc
tant Rom. 13,12. Eph. 5,14. ſed & illi
rum mollitiem ſuis aſſentationib
blandè fovent ac ſuffulciunt. Veru
hoſce Chriſtus graviter reprehend
cum Matth. 5,13. Luc. 14,34. ait: Si
infatuatus fuerit, in quo condietu
hoc eſt ſi concionatores etiam ad
tia connivere voluerint, quis quæſo
la taxabit? vel ut Marc. 9. ſo inquit
ſal inſulſus fuerit, in quo illud condib
tis? quaſi d. Sal fatuatus nullo ali
condimento undicunq; etiam con
poſito condiri aut emendari pote
ut priſtinam vim recuperet. Ideo
nulli amplius eſt uſui, niſi ut in pla
as projiciatur & pedibus conculcet
Matth. 5.13. Ita etiam Concionator
illi Mercenarii & Paraſitici, qui audit
rum ſuorum vita publicè graſſantia
taxare nolunt, tandem ipſi fiunt
inſipidus, hoc eſt, ipſi reprobi ac pla
inutiles fiunt 1. Cor. 9, 27. atq; horre
dis lapſibus implicantur. Quamm
lrem omnes Eccleſiæ Paſtores huj
Tituli, quod vocentur Sal terræ, pr

poq

tuò recordentur, ut officio ſuo ritè
fungantur.

IIII. *Reſpiciant ſuum commodum.* Nam
le eſt hoc ipſum Auditoribus, ut
ia eorum redarguantur , et iis
itis reſipiſcant. Graviſſima eſt e-
Chriſti paræneſis Marc.9,49. O-
nis homo igne ſalietur, & omnes vi-
ma ſale ſalietur. Q. d. Chriſtus: Si
mo vult corpus ſuum ſiſtere DEO
quam hoſtiam ſanctam, viventem
DEO placentem Rom.12. neceſſum
ut igne & Sale verbi DEI hoc eſt
perata Legis & Evangelii cõditu-
aliatur Nam Spiritus Sanctus qui eſt
ritus ardoris & incendii Eſa 4, 3.
atth. 3, 11. & Sal ſapientiæ Col. 4, 6.
verbum DEI hoc eſt Legem & Ev-
gelium tanquam ignem Jer,23, 29.
alem Mar.9,49. ſordes veteris Ada-
excoquẽdo & mordicando exurit,
rgat & abſumit. *Igni ſaliri* impro-
a eſſe locutio, ſed quia Ignis & ſalis
dẽ eſt purgandi & excoquenti natu-
idem verbum (*ſalire*) utriq; aptavit
riſtus. Alludit autẽ ad ritus legales
rificiorum, quæ juxta DEI manda-

tum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

tum ſale ſaliebantur Lev. 2, 13. & igi
cæleſti conſumebantur Lev. 11. Qu
mobrem non recuſent Chriſtiani i
ni & ſale concionum legalium exc
qui, purgari & macrerari: quandoq
dem ſine hoc condimento non po
ſunt eſſe ſacrificium DEO ſapidum h
eſt gratum & acceptum. Hinc etia
Salomon rectè docet Prov. 27. Ubi i
quit: Melior eſt increpatio manifeſt
quam Amor abſconditus. Fidelia ſu
vulnera & fraudulenta oſcula od
habentis August. Melior eſt modic
amaritudo in faucibus, quam æte
num tormentum in viſceribus. Pſ
141, 5. Percutiet me juſtus in miſe
cordia & increpabit me, oleum pr
cioſum (id erit mihi) non franget c
put meum, quoniam ad huc oro co
tra malitiam eorum. hoc eſt Licet
eriter reprehendant me pii ex ver
DEI, tamen caſtigatio illa libera m
hi erit inſtar unguenti fragrantis,
grata ac magis ſalutaris, quam ill
rum aſſentationes pernicioſæ, quo
malitiā omnino deteſtor. Etenim v
ri boni aſperitas lenis eſt ob utili

tene

rum : mali autem etiam benignitas aſpera eſt ob morum improbitatem. Ut im Apem propter aculeum non oſti; ſed propter fructum foves & tuis : Sic amicum propter acerbam jurgationem ne averſeris, ſed propr benevolentiam ames. Et ut Mel ulcerata mordet ac purgat, alioin dulce & utile : ſic amici libertas n mordet, niſi ſi quid eſt vitioſum.

Eſt ita, ſæpe ſuo morſu delectat acetum,

Et pungens gratas Sal facit eſſe dapes.

Præſtat enim ô Chariſſimi, aures licatas offendi, quam totum corpus turbari in gehennam, præſtat voce minis quam virgâ DEI verberari, rbo quam flagello feriri, monitios aſperitate vulnerari, quam igne mpiterno conflagrare.

MEDITAIO TERTIA. *Exordiū.*

Plutarchus in lib. de Sanit. tuenda & *Tuſcul. quæ eſt. lib 5. Cœnam Platoam* miris laudum encomiis ornant, copterea quod frugalis fuerit & erudita.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

dita. Apud Platonem enim quisq
cænabat, unam voluptatem capie
ex apparatu facili, Quæſtionibu
philoſophicis: alterã poſtridie qu
nec capitis gravedinem, nec ſtoma
cruditatem ſentiret. Unde *Timoth*
Dux *Athenienſis* relictis ſæpe impe
toriis cænis ad Platonis frugalem
ctum divertit. Reverſus ad ſuos dix
Quos cænâ exceperit Plato, in poſterũ
am bene habere. Hiſtorici commend
Magnates diverſos, qui ἀναγνώστην
menſam adhibebant, ut, dum corp
epulis paſceretur, animus etiam in
neſtarum atq; utilium rerum cog
tione occuparetur. Fecit hoc ipſu
CAROLUS *Magnus Imp.* uti ex V
ejus conſtat. Apud hũc enim nun
ſine aliqua lectione cænatum eſſe p
ditur, ut non minorem animo qu
ventre convivæ delectationem pe
perent. Superiore etiam ſeculo *FRA*
CISCUS Rex Galliæ magnâ cum lau
idem fecit, quo nemo ſuo ſec
artes liberales omnes vehement
ama

ornavit aut liberalius proſecutus eſt: prandens ac cænans loquebatur de literis, ſicut ſcribit *Sleidan. lib. 19.* Laudant ſane & Philoſophi & Politici paſſim & hiſtorici convivia iſta Platonis, Caroli Magni & Franciſci Galliæ Regis. At hic plus eſt, quam vel Plato, vel Carolus M. vel Franciſcus Rex Gallorum. Depingitur enim nobis in hoc Pſalmo cæleſte convivium, quod inſtituit cæli terræq; Dominator DEus, quod omnibus aliis conviviis, quamvis vel ſplendidis ut jucundis longè prefertur. Nam in hoc convivio non epulæ terreſtres ſed cæleſtes nobis ad manducandum proponuntur, nempe Chriſtus panis ille vitæ, ut ipſe ſeipſum vocat Joh. 6. De eo venuſtè canit *Prudentius in Catem.*

Tu cibus panisq́; noſter, tu perennis ſuavitas,
Neſcit eſurire in ævum, qui tuam ſumit dapem.
Nec lacunam ventris implet, ſed fovet vitalia.

O im-

O immenſum ſacri hujus Convivii
ſuavitatem! Guſtate & videte ô Chri-
riſſimi, quam ſuavis ſit Dominus!
let namq; ſpiritus Sanctus ſub figura Co-
vivii DEI *gratiam & beneficia Chri-*
Redemtoris omnium maxima & condi-
onem Eccleſiæ lautiſſimam depingere.
Eſa.25,6. de convivo pinguium.
Chriſtus in N.T. de Cæna magna *Lu-*
14. & de nuptiis regiis *Matth. 22.*
David in Pſalmo præſenti de Me-
cæleſti magnificis verbis loquuntur.
Cum igitur in præcedentibus Me-
tationibus de *Chriſto Paſtore*, tum i
genere tum in ſpecie verba fecimu
Placet jam in præſenti de *Chriſto Co-*
vivatore noſto ſermonem inſtitu-
re.

Regula Theologica,

DEUS Spiritus Sanctus mente
linguamq; noſtram gubernet, ut e
tum ſentiamus tum dicamus quæ
DEI ſummi gloriam & noſtram ſal
tem vergant. Amen.

Circa hoc autem Convivium
leſte 7. veniunt conſideranda. I. Co
vivator vel Hoſpes activus. II. Con

Partitio hujus concionis.

uut Hoſpites paſſivi. III. Mēſa. IV. O-
quo caput inungitur. V. Calix exu-
ans, VI. Tragemata VII. Diverſoriũ
quib⁹ ordine σὺν θεῷ dicturi ſumus.

I Convivator vel hoſpes activus.

CONVIVATOR vel Hoſpes Activus.
Convivator vel Hoſpes activus non
Balthaſar Rex Babyloniorum, qui
nvivium grande, lautè & opiparè
aratum Optimatibus ſuis inſtitu-
Dan. 5, 1. Neq; fuit *Ptolomæus Rex*
ypti Pater Cleopatræ, cujus mor-
initum eſt Ægypti regnum, qui, te-
Plinio lib. 33. c. 20. convivas ex co-
atu & exercitu Pompeii Magni,
c res gerentis circa Judæam, toti-
m aureis potoriis, mutans vaſa cũ
ulis ſaginavit. Neq; fuit *Alexan-*
M. tertiæ Monarchiæ fundator, qui
gnificentiſſimum inſtituit convi-
m nuptiale, ad quod adhibita ſunt
em millia convivarum ſingulis
o paterâ aureâ donatis. Neq; eſt
aſverus Rex Perſarum, qui regnavit
er 127. provincias, & Convivium
gnum non tantum cunctis Primo-
us & Miniſtris & Præfectis provin-
ſed etiam omni populo Civitatis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Suſam, incredibili magnificenti[...]
præbuit, ut ex lib *Eſther c. 1. v. 1, 2, 3.* [...]
apparet. Sed eſt DEUS *ter Opt. M*[...]
Rex Regum & Dominus Domina[...]
tum, qui in Exordio hujus Pſalmi J[...]
hova hoc eſt DEUS verus & ætern[...]
appellatur. Nam idem ille qui eſt n[...]
ſter Paſtor, ille ipſe quoq; eſt noſ[...]
Hoſpes ſive cæleſtis convivator, q[...]
inſtituit nobis convivium in regi[...]
potentiæ gratiæ & gloriæ, ſicut poſt[...]
dicemus.

II. *Convivæ vel Hoſpites paſsivi.*

II. Convæ vel Hoſpites paſſivi.

Sunt omnes pii, qui in hac vall[...]
umbra mortis velut peregrinan[...]
aut exules vivere coguntur, ſicut J[...]
cob Patriarcha vitam ſuam peregri[...]
tionem nominabat. Gen. 47, 9. *Da*[...]
ſe peregrinum & advenam vocaba[...]
Pſal. 39, 14. Ego ſum advena tuus & [...]
vis, ſicut etiam omnes Patres m[...]
Pſal. 119, 19. inquit: Ego advena ſu[...]
in terris. Similiter etiam D. *Paulus* [...]
ipſum advenam & peregrinum, & [...]
tam ſuam curſum appellabat 2. Cor[...]
6. Et 2. Cor. 9, 24, comparat Chriſti[...]
nos *curſoribus* in ſtadio currentibus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

…on noſtra eſt miſeriarum vallis Pſal.84.
…ſt nihil aliud, quam dolor & labor
…ſal 90.

…incipiũ vitæ {dolor / labor} eſt, {dolor / labor} {exitus / lingens,

…medium {dolor / labor} eſt, vivere quis cupiat?

…In hac autem valle umbræ mortis, …hac valle miſeriarum & lacrimarũ, …hac valle laboris ac doloris nos mi…ri homunciones valde oneramur & …fatigamur, ideoq; cibo & potu re…iiendi ſumus, tum corporaliter tum …iritualiter. Hoc enim conditio o…nium noſtrum requirit.

III. *Menſa.*

Circa *hanc Menſam tria* ſunt *notan*… *1.* quod *DEUS menſam paret.* In …br. eſt vox עָרַךְ quæ ſignificat cum …ione & proportione omnia ordi…re, aptè & ordine omnia colloca…vel diſponere, quod non ſolet fieri …mensis quotidianis & vulgaribus, …ſi in conviviis lautioribus, quæ ad …icos excipiendos parantur, ubi ni-

III. Menſa. Circa hãc tria ſunt notanda. I. DEUS Menſam nobis parat.

 mi-

mirum eſt major copia & varietas o
nium rerum quæ apponuntur, Vid.
Prov. 9,2 Unde liquet, quod DEUS
ex mera gratia & miſericordia nulli
noſtris meritis præcedentibus ad men
ſam hanc jam paratam & ordinatè in
II. Menſa illa Quæ & Qualis?
ſtructam nos vocet. 2. *Quæ* & qual
ſit menſa, quæ à DEO nobis inſtru
tur. Ubi notandum, quod vox Men
ſæ שֻׁלְחָן duobus modis accipiatur
in ſacris. I. *Propriè* dicitur *Menſa*, qu
ſumto cibo dimittitur, removetur a
tollitur, Exod. 25. Facies menſam o
lignis Sittim. II. *Metonymicè* eſt men
epulis inſtructa hoc eſt cibus, epul
convivium, prandium, cæna. Pſal. 7
Nunquid poterit DEUS menſam pa
rare in deſerto? Ita etiam hoc loco ac
Menſa à DEO triplex nobis paratur. I. In Regno potentiæ.
cipitur. *Hæc autem menſa* quam DEU
nobis parat, triplex eſt, verus in Re
no potentiæ, gratiæ & gloriæ. Prim
in *Regno potentiæ* DEUS menſam i
ſtruit, cum nobis liberiſq; noſtris
Oeconomia dat victum convenie
tem, ſufficientem & non rarò abun
dantem. Omnium namq; oculi ſp
rant in DEUM, quia ipſe donat ill

ſcam eorum in tempore oportuno,
lle aperit manum ſuam & implet o-
nne animal cúm benedictione Pſal.
104,14,15: Producis fænum jumen-
tis & herbam ſervituti hominum, Ut
lucas panem de terra, & vinum læ-
ficet cor hominis, ut nitidam faciat
ciem oleo, & panis cor hominis cõ-
met v. 28. Dante te illis colligent,
eriente te manum tuam ſatiantur
onis Pſal. 128, 4. Filii tui ſicut rami o-
varum in circuitu menſæ tuæ, hoc
t, liberi tui erunt multi & valentes,
non ſecus ac palmites olivarum ex-
dine conſiti, ſemper florentes. Nam
EUS nobis & liberis noſtris quoti-
menſam nõ ſine miraculo inſtruit,
ia dat delectis ſuis in ſomnis (pa-
m) Pſal. 127, 3. hoc eſt nobis ſter-
tibus imò & ſpectantihus mirabi
er menſas noſtras parat, auget iisq́;
benedicit. Huc pertinent verſus venu
ſſimi:

Nonne hominum numerus ſata grana
æquare videtur,
Quæ prius Agricolæ miſit in arva
labor?

Plena tamen miræ diſtendunt horrea
meſſes,
Præſentemq́ refert copia larga D
um.

II In Regno Gratiæ.

Deinde nobis DEUS Menſam
parat in *Regno gratiæ*, menſa eſt 1. *Ver-*
bum Evangelij, quod velut pabulu
ſacrum ad ſalutis fruitionem nob
apponitur in cæna magna in dom
DEI, quæ eſt Eccleſia. ſicut enim pani
in menſa: Ita in Lege & prophetis pr
ponitur Mañna cæleſte verbi DEI, quo
animam refocillat & confortat Deu
8. Matth. 4. Non in ſolo pane vivit h
mo, ſed omni verbo, quod egreditu
ex ore DEI. 2. *Sacra Synaxis*, quæ Me
ſa Domini appellatur 1. Cor. 10,
Non poteſtis Menſæ Domini partici
pes eſſe & menſæ dæmoniorum. Ra
tio appellationis eſt, quod in hac ſac
Cæna, corpore ac ſanguine Chriſti
bamur & potamur, ac proinde Chri
ſti in hoc cæleſti convivio hoſpites ſ
mus. vocatur etiam Cæ
na Dominica 1. Cor. 11, 20. Conveni
entibus vobis in unum, non licet c
nam Dominicam edere. Cæna aute
Do

omini vocatur ob eandem ratio-
em. quia unum corpus & unus ſan-
is Domini noſtri Jeſu Chriſti in ea
obis Chriſtianis ad manducandum
bibendum ſub pane & vino diſtri-
itur: quo ipſo à reliquis cænis vul-
ri bus longiſſimo intervallo diſtin-
itur. *Typus* hujus menſæ Dominicæ
at *Menſa in tabernaculo*, in qua panes
opoſitionis proponebantur, de qua
xod. 25. prolixius Moſe dicitur. Qua
enſa Chriſtus ſignificatur, qui ſei-
um ſæpe covivio & pani ac aquæ vi-
comparat, & à Propheta omnes e-
rientes & ſitientes ad eum come-
ndum invitantur. De hac Menſa lo-
itur Salomon Prov. 9, 1. Sapientia
DEI Filius) ædificavit ſibi domnm
cleſiam) excidit columnas ſeptem
oc eſt excellentes Eccleſiæ Docto
es qui propter ſufficientiam & pro-
ctionem ſeptenario numero de ſig-
ntur) v. 2. immolavit victimas ſuas
iſcuit vinum (hoc eſt infedit et
opoſuit) & ordinavit menſam ſu-
m (hoc eſt ſacrum convivium vel
ſa-

ſalutaria præcepta) v. 3. Miſit ancill
ſuas (hoc eſt Eccleſiæ miniſtros) ut o-
mnes ad eam invitarent. De hac men-
ſa loquitur Chriſtus Matth. 8. Mul
venient ab Oriente & occidente & ac-
cumbent cum Abraham Iſaac & Ja-
cob in regno cælorum. Quod dictum
potiſſimum de Menſa DEI, quæ in
regno gratiæ in Eccleſia militante p
ratur, eſt intelligendum. Huc etiam
pertinet Parabola Chriſti de Cæna
magna Luc. 14. Et de nuptiis regi
Matth. 22.

3. *In Regno gloria.* *Tertiò* DEUS menſam omnibus ele-
ctis *in regno gloriæ* ab æterno paravit,
in quo dabit illis edere manna abſcon-
ditum Apoc. 2,17. ſicut enim Manna
V. T. in Sancto ſanctorum in urna re-
condebatur Exod. 16, 33. Ita etiam
Manna N. T. nempe Chriſtus cum o-
mnibus beneficiis dicitur Manna abſ-
conditum. Etenim Chriſtus cum be-
neficiis ſuis in hac vita (quoad plen
fruitionem) nobis eſt abſconditus. I
futura autem vita plenariè eo & be-
neficiis ejus fruemur. Ibi pinguedine
domus DEI inebriabimur & torrent

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

lo voluptatis potabit nos DEUS. Pſal.
17. 8. Ibi in juſticia videbimus faciem
I, ſatiabimur cum evigilaverimus
ſimilitudinem DEI, hoc eſt, fruemur
ernis bonis, novâ luce & juſticia cũ
ſurreximus ad veram DEI imagi-
nem. Et hoc ipſum etiam Chriſtus o-
mnibus credentibus promiſit Luc. 22,
Ego diſpono vobis, ſicut diſpoſu-
it mihi Pater meus, regnum, ut eda-
tis & bibatis ſuper menſam meam in
regno meo.
3. Notandus quoq; eſt *Modus in-
ſtructionis Menſæ*, nempe quod DE-
us eam inſtruat in conſpectu noſtro
coram hoſtibus noſtris. Ita enim in-
quit David: Paras in conſpectu meo
menſam coram hoſtibus meis. *Quæ
verba dupliciter exponuntur* I. σαρκικῶς
Carnaliter. Ita exponunt *Judæi*, qui
quoties invitantur à Chriſtianis ad
menſam hunc Pſalmum recitare ſo-
lent, & in primis hunc verſum velut
triumphantes & inſultantes nobis al-
ta voce pronunciant. Nam dicunt, ſe
eſſe Dominos qui menſæ accumbant,
nos verò eſſe canes, qui ſub menſa

jaceamus, ſicut ipſe Chriſtus ad mu
erem Cananæam dixit Matth. 15. N
eſt bonum (hoc eſt honeſtum, non
cet) ſumere panem filiorum (ſc. m
ſæ accumbentium hoc eſt Judæoru
& obiicere catellis (hoc eſt gentib
Et exiſtimant hunc ſermonem à m
re & conſuetudine magnorum bel
torum traductum eſſe, qui hoſtes
os ſubjugatos, dum magnificè epu
bantur, oſtentandi & illudendi gra
producebant & coram ſe ſtatueban
ut Judic. 1. de Adonibezeck, ſub cuj
menſa 70. Reges mutilati pollicib
manum ac pedum ſuorum mi
colligebant, & de Philiſtæis, qui ep
lantes Simſonem è carcere addu
mandabant, ut coram ſe luderet,
cut Judic. 16. legitur.

Verum Judæi cum toti ſint carnal
& carnaliter de regno Chriſti ſentia
mirum non eſt, quod hæc verba cr
ſè & carnaliter intelligant. Quomo
enim ſarcaſtica illa & hoſtilis illuſ
ac ſubſannatio cum manſu etudin
piorum conveniret?

2.Il

Πνευματικῶς hoc eſt *ſpiritualiter. 1.*
iorum felicitate. quod verus DEUS
vidi omnibusq́; credentibus ſuum
menſum ſit daturus in menſa natu-
& pabulum verbi ſui largiturus in
gno gratiæ, hoſtibus eorum viden-
us invidentibus & ringentibus.
m melius eſt nobis invideri ab ali-
quam nos invidere aliis: quia illud
ſignum felicitatis; hoc v. infelici-
is & calamitatis. Huc pertinet di-
m *Plautinum* verè aureum:

Malo mihi invidere inimicos, quam me
inimicis,
Namq; invidere alliis, bene eſſe, miſe-
rum eſt.
Qui invident egent: illi, quibus invide-
tur, rem habent.

Sic etiam *Sophocles* in *Ajace Flagel-*
ro: ὁ φθόνος πρὸς τὸν ἔχοντα ἕρ-
Hic pertinet dictum David. Pſal.
9. Juſticia ejus (ſc. pij) manet in ſe-
lum ſeculi, cornu ejus exaltabitur
gloria (hoc eſt hîc & in cælis robur
potentia ejus erit glorioſa) v. 20. Im-
s videbit & iraſcetur, dentibus ſu-
is

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

is fremet & taberſcet (hoc eſt im
propter piorum felicitatem tabeſ
invidia & rumpen tur ira) Na
ſervantur & glorificantur pii, ſ
dentibus & ringentibus Diabolis
que hoſtibus. *Senſus*: Paraſti in co
ſpectu meo menſam coram hoſtib
meis, hoc eſt, ô Domine verbum
um in Lege & Prophetis compreh
ſum eſt mihi baculus conſolatio
cum hoſtes mei mihi invident m
perſequuntur.

II. *De piorum ſecuritate.* Nam im
us inter comedendum angitur,
Job. 15,23 dicitur: Cum ſe moverit
quærendum panem, novit quod
ratus ſit in manu ejus tenebraru
dies. v. 22. Et undiq; circumſpec
gladium: Nam impius ab omnib
ſibi cavet & ſemper metu excruci
tur. Semper enim contempla
cogitur impendentem cervicib
gladium, uti Syracuſani illius t

ran

ni ſervus Damocles, ſupra cujus
menſa regia prandentis caput à
anno gladius nudus è ſeta equina,
enſus erat viſo gladio adeô excru-
tus eſt, ut cibo potuq; regio frui
poſſet.

Contra autem David inquit ad
triſtum: Paraſti in conſpectu meo
nſam in conſpectu hoſtium me-
rum, hoc eſt, tu nutris, foves, juvas
tueris me, atq, adeo omnibus
nis cumulas, ut tutus & ſecu-
menſæ accumbam, invitis ac
ſtrà contra furentibus meis ad-
ſariis: Sicut quoque hoc ipſum
reſſium qouq; videmus in Chri-
Domino, Luc. 14, 1. Cum
raret in domum cujusdam
ncipis Phariſæorum Sabbatho
nducare panem, & ipſi ob-
vvabant eum. Nam coram ipſis ſuis
ſtibus machinationes & dolos fabri
ntibus ſumma animi tranquillitate
man-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

manducabat, ſiquidem pii ſervant
invitis Diabolis & hoſtibus. Eten
verbũ DEI tanquã pabulum anim
rum noſtrarum in tanta impiorũ ſi
quentia, qui ad defectionem ſolli
tant, immotos in officio retinet
dentes, eosq; ſecuros reddit tuto
ab hoſtibus ſuis omnibus. Ac licet
hac vita non ſatis conſpicuus ſit ſpl
dor ille Menſæ ſacræ regalis, in qu
Filii DEI accumbunt, tamen in vi
æterna gloria & magnificentia ejus
lam conſpicietur Luc. 22, 29. cum i
dignatione & horrendo gemitu ſi
mituq; damnatorum Sapient. 5. Lu
16.

IV. Oleũ.

IV. *Oleum, quo caput inungitur.*

Ungis oleo caput meum, ait David, h
eſt, Tu Chriſte Paſtor bone non ta
tum cibo ac potu me recreas, ſed e
am oleo & balſamo fragranti me
hilaras. Alludit ad morem popul
Orientalium, qui quoties conviv
honoratos excipiebãt, quos ſplen
tractare volebant, eos balſamo ali
ve unguentis fragrantibus perfund
bant, ut ita exhilararentur. Nam o

eo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

rum vim eſſe ſcribit Plinius, ut cor
corroboret, leniat & etiam tepefaciat,
unde etiam ſequitur exhilaratio. Si-
quidem cum cerebrum & ſpiritus ſua-
vi olei aut balſami odore reficiuntur
& excitantur, tum homo exhilaratur.
David Pſal. 109. dicit: Oleum intra-
vit in oſſa, nempe in unctum per po-
ros penetrat in totum corpus, atq; ita
mectat, calefacit & exhilarat. Ita
m Livius narrat, Annibalem ſuis
litibus in magno frigore inſtante
conflictu diſtribuiſſe oleum in talem
uſum.

Notandum autem quod *Olei qua-
druplicis fiat mentio in ſacris*. 1. eſt *Oleum*
Natura Oleum hebr. dicitur שֶׁמֶן quæ
vox duo ſignificat 1. eſt adeps hoc eſt
pinguedo carni conjuncta Pſal. 109.
caro mea macilenta eſt à pinguedi-
ne. 2. שֶׁמֶן Oleum eſt à pinguedine ſic
dictum. Quia eſt pinguis olivæ liquor.
Oliva eſt arbor (dicitur etiam de
fructu) Olea *ἐλαία* fructus; oleum v.
ἔλαιον liquor. 2. Reg. 20. Aromata & o-
leum bonum, hoc eſt, balſamum quod
in

Oleum quadruplex eſt. cujus in ſcriptura fit mentio.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

in terra Iſraël habebatur, & in Jerich
creſcebat.

Eſt usq; adeo tanquilla olei natu
ra (inquit Plin. l. 2. c. 109) ut mare
quoque rem omnium ſæviſſimam
tranquillet. Atq; ob id urinantes a
ore oleum ſpargere, quod mitiget n
turam elementi aſperam, lucemq; d
portet.

II. *Eſt oleum gratiæ.* Quod 1. ſi
nificat DEI miſericordiam in ſcri
turis divinis Quoniam Miſericordi
divinæ natura olei conditioni co
gruit. ſuperfertur enim oleum cæte
liquoribus & ſupernatat; Ita miſe
cordia DEI omnibus ſupereminet
DEI operibus & plus cæteris in h
mines eluceſcit. Cyrill. in Evang. J
han. l. 3. c. 14. Et ut corpus oleo, mu
cetur & juvatur: Ita Anima homi
miſericordia DEI perinde lenitur a
taq; operi redditur. 2 ſignificat ipſu
Evangelium ob eandem cauſam. E
nim ſicut oleum ob bonitatem
lenitatem ſuam corpus corrob
rat, vegetat & ſanat: Ita Evang

lium

m animam confortat, refocillat &
nat, ſicut econtrà vinum ob ſuam
corda citatam ac vim purificandi Le-
m DEI notat. Nam ita Theologi
rabolam de viatore vulnerato in-
pretantur, cui Samaritanus ex mi-
icordia infuderit in vulnera vinum
oleum: Vinum ut purificaret vul-
ra: & oleum ut molliret ac ſana-

III. Eſt *Oleum lætitiæ* ἔλαιον ἀγαλ-
λιάσεως Oleum exultationis quod eſt
m ipſe ſpiritus Sanctus tum χαρίσ-
ματα ejus, hoc eſt, gratia ſive dona gra-
ſpiritus Sanctis eiq; tum ſanctifi-
ntia, ut Agnitio DEI Fides, ſpes,
aritas, invocatio DEI. Unde dici-
ſpiritus gratiæ & precum: quia do-
t nobis Orationis affectum, ut ora-
poſſimus: & donat nobis orationis
ectum, ut ea impetremus quæ pe-
mus Zach. 12. tum miniſtrantia, ut
na miraculorum, Virtus heroica
Sic Pſal. 45, 8. dicitur de Chriſto,
od unctus ſit oleo lætitiæ præ con-
tibus ſuis. Quod dictum in N. T.
egatur Hebr. 1. Eſa, 61. & Luc. 4. Spi-

 ritus

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

ritus Domini ſuper me, eo quod u-
xit me Act.4. Jeſum quem unxiſti, ſi-
cut prædictum erat Dan.9, 24. Meſſi-
am unctum iri in medio ultimæ heb-
domadis.

IV. Eſt *Oleum fraternæ concordiæ*, de
quo David loquitur Pſal. 133, 2. ſicut
oleum precioſum ſuper caput, quod
deſcendit in barbam Aaron, quod de-
ſcendit ſuper oram veſtimenti ejus.
David enim ſuavitatem & utilitatem
pacis atq; concordiæ oſtenſurus ſu-
mit ſimilitudinem ab oleo fragranti,
odoremq; ſuum longe lateq́; ſpargen-
te. Balſamum enim (quod DEUS gen-
ti Judaicæ peculiariter conceſſerat,
prope urbem Hierichuntinam ma-
mo proventu creſcebat) non ſolum
ſuavitate odoris, ſed etiam facultate
ſanandi omnium plantarum ſuccos
longè præſtabat. Vult igitur dicere:
Quam ſuave eſt Balſamum odore &
ſalutare ſanandi virtute; tam quoq;
dulcis & ſalutaris res eſt ſancta pax &
concordia.

Applicatio.

Quamobrem cum David in hoc pſalmo dicit: Tu oleo inungis capūt meum. loquitur 1. *de oleo gratiæ*, hoc quod Chriſtus Paſtor noſter effun-it in ſe atq; omnes pios miſericordiam ſuam, & per verbum Evangelii Sacramenta accendat in nobis fidê reficiat conſoleturq́; animam no-m eſurientem & ſitientem. II. *Oleo lætitiæ*, per quod intelligitur ritus Sanctus cum ſuis χαρίσμασι Pſ. 45, 8. nimirum quod DEUS Pa- per Spiritum Filii ſui, quem in cor- credentum mittit Gal. 4,6. & quem lavacrum regenerationis & reno-ionis ſpiritus Sanctus, hoc eſt, per ptiſmum effundit in non opulen- per Jeſum Chriſtum Tit. 3, v. 5,6. entes piorum illuminat, regenerat, renovat. Nam *Oleum* cum non ntū ratione ſui ſit limpidum & pellucidum, ſed etiam alias res multas perunctas faciat pellucidas & mmis fomentum atq; alimentum miniſtret. Ita traductâ Metaphorâ *gere* in ſacro Codice ſæpe notat

animum hominis Spiritu Sancto i
tus illuſtrare & accendere in eo v
DEI agnitionem. Hinc 1. Joh.2. U
ctio docet vos de omnibus, hoc e
Spiritus Sanctus mentes credenti
illuminat, & veras in eo virtutes
cendit, ut donati ipſius gratiâ effica
ter de veritate beneficiorum Chri
erudiantur, & novos motus atq; ſ
mas divini amoris concipiant. De
de etiam Chriſtus Spiritum Sanctu
precioſum illud lætitiæ oleum in
os effundit, & capita illorum inun
cordaq́; exhilarat, ut victis terrorib
peccati, mortis Diaboli atq; infe
læti in DEO acquieſcant. Sicut en
olim in V. T. Reges & Sacerdotes u
gebantur Ita quoq; in N. T. à Chri
uncti ſumus, non quidem oleo Ext
no, ſed ipſo Spritu Sancto, qui Unc
noſtra appellatur, quam à Chri
accepimus. De qua Unctione Spiri
Sancti duo emphatica ſcripturæ L
ca ſunt notanda videlicet 2. Cor.1.
DEUS unxit nos & obſignavit n
dans arrhabonem Spiritus in co
bus noſtris. Et 1. Joh. 2. 27. Vos unc

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

nem habetis à Spiritu, & illa Unctio docet vos de omnibus. Et per hanc Myſticam Unctionem facti ſumus Reges & Sacerdotes Apoc. c. 1. v. Sicut enim Oleũ fragrantiſſimum à capite Aaronis, quod illo largiſſimè fuit devolutum, in omnia ejus membra defluxit. Pſal. 133. Ita quoq; à Capite Eccleſiæ Myſtico, hoc eſt Chriſto, Unctio ſacra in omnia ejus Membra defluit: Hoc tamen diſcrimine, quod Chriſtus per unctionẽ illã infinitorũ donorũ ſit particeps factus. Quia juxta humanam naturam nõ tantum habitualia per Unctionem Spiritus Sancti accepit dona, ſed etiam vi Unionis hypoſtaticæ verè divinorũ & infinitorum donorum ἐξοχῇ ditatus eſt, ſicut teſtatur Scriptura Pſal. 46. Unctus eſt tra conſortes. Johan. 3. Non ad mẽſuram accepit Spiritum. Unde Luc. 4. plenus Spiritu Sancti dicitur. At nos tantum primitias Spiritus accepimus Rom. 8. Et Jacob. 1. v. 18. dicimur ἀπαρχὴν τῶν κτισμάτων, primitæ creaturarum ejus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Hinc etiam Chriſtus ſummus E-
cleſiæ Paſtor & ſacerdos opus redem-
tionis in monte Oliveti (quem vete-
res montem olei, cibi & medicinæ vo-
cant: protulit enim oleum ficus, o-
ctylos, goſſypium &c. quorum o-
mnium uſus in cibo ac medicina) o-
pit, & in eodem etiam illud conſum-
mare voluit. Quia in monte Olive-
paſſionem ſuam eſt exorſus Matth.
& ex monte Oliveti in cælum aſce-
dit Luc. 24. Act. 2, Quod ipſo Chri-
ſtus oſtendere voluit, quod in toto o-
pere redemtionis, cujus beata clau-
la fuit glorioſa Chriſti in cœlos aſce-
ſio, illud unicè ſpectavit, ut grati-
DEI, pacem conſcientiæ, donation-
Spiritus Sancti & læticiam æterna-
nobis impetraret, quodq; doctrin-
Evangelii, quam Apoſtoli ex hoc m-
te in totum terrarum orbem propa-
garunt Zach. 14, 4. Act. 2. ſit doctrin-
pacis & gratiæ divinæ. Unde pate-
quanta rerum pondera David pau-
illis verbis comprehendat, cũ inqu-
Tu oleo inungis caput meum.

V. Ω. V

V. CALIX exuberans.

Calix meus (inquit David) eſt exu- | V. Calix exube-rans.
rans (redundans, plenus, irriguus)
uuth. Du ſchenckeſt mir voll ein.
lix autem hebr. dicitur כּוֹס chal-
æis כָּס græcis σχοῦς ſcyphus, accipi-
rq; duobus modis. I. *propriè*. Sic eſt
alix naturalis ſcyphus, unde bibitur.
iâs dicitur pocillum. II. *Metonymicè*
ſt potus, qui in poculo continetur,
am veteres ſingulis in familia ſole-
nt dare certum demenſum vel cer-
m portionem cibi, & certam men-
ram vini vel potus bibendi. Et hoc
riptura Calicẽ nominat. III. *Meta-*
oricè eſt ſors vel conditio quævis. ſic
mitur vel in bonam partem & no-
t DEI beneficia, quæ DEUS homi-
bus offert & confert Pſal. 16. Do-
inus ſors partis meæ & calicis mei
c eſt ipſe portio & ordinata mihi
ereditas eſt. Vel ſumitur in malam
rtem, & notat DEI pœnas, quæ im-
is ob peccata infliguntur, quæ di-
ntur τιμωρίαι: vel afflictiones aut
ſtigationes piorum, quæ dicuntur
κιμασίαι. Deſumta eſt hæc forma

loquēdi à potantium veteri ritu, quip
per Modiperatorem hoc eſt convivi
præſidem ſua cujq; vini portio, qua ſu
hauriret, ſtatuebatur. Sic enim DEUS
unicuiq; ſua & quæ exhauriat mala
& quibus fruatur, bona: certâ ratione
definivit Pſal. 11, 6. Et ventus proce
larum pars calicis eorum. Eſa. 51, 11.
Bibiſti ex manu Domini calicem ir
ejus. Matth. 20, 22. Poteſtis bibere ca
licem quem ego bibiturus ſum?

Notandum autem quod Scriptura
potiſſimum quintuplicis *Calicis* menti
onem faciat.

Quintuplex eſt Calix, cujus Scriptura S. mentionē facit.

I. Eſt *Calix felicitatis*, hoc eſt, *ſors & conditio bona ſive preſpera* Eſal. 16. Do
minus ſors partis meæ & calicis m
hoc eſt portio mea & ordinata mi
hæreditas.

II. *Calix tribulationis* eſt *crux & affli-
ctio* tum *piorum* tum *impiorum*. Qua
DEUS ſuam cuiq; ſortē tum bonam
malam, ab æterno certa ratione a
menſus eſt. DEUS enim Patris famili
âs perſonam induit, qui ſingulis in
Oeconomia demenſum ſuum aſſig
nat, & portiones cuilibet convenien

… distribuit. Elegans locus exſtat
Pſal. 75, 8, 9. Calix eſt in manu Jeho-
… infuſo vino turbido plenus & ef-
… ndit ex hoc: Veruntamen feces e-
… ſugent & ebibent omnes impii ter-
… Hic ſimul loquitur David de cru-
… piorum & impiorum. Crux pio-
… à DEO cuiq; diſtribuitur eâ por-
… one, quam ebibere poſſint: Crux e-
… m eorum bona eſt & ſalutaris ipſis:
… eſt tantum flos calamitatum. At im-
… orum crux eſt peſtifera & noxia,
… ipſi exhaurire coguntur feces in
… ndo & tartarum.

III. *Calix Salvationes vel liberatio-*
… erat, quem bibebant Sancti ab af-
… ctionibus liberati, cum vota ſua
… omino redderent & gratiarũ actio-
… m offerrent De illo loquitur David
Pſal. 116, 13. Calicem ſalutum vel ſal-
… tionum accipiam, & in nomine
… omini invocabo. Sic vocabatur Ca-
… , qui in convivio plenus attolleba-
… r cum gratiarum actione pro ſalu-
… impetrata coram convivis.

IV. *Calix conſolationis* erat, quem
… gentes bibebãt in magno luctu, ut

ſuarum calamitatum non nihil ob:do
viſcerentur Jer. 16, 7. Nec potabuud
eos calice conſolationum ſuper Pat
ejus aut ſuper matre ejus. Mos eni.i
erat apud Judæos, ut potum vini mi
terent adhuc lugentibus deq́; ſuo non
bibentibus.

V. *Calix benedictionis*, vocatur call
S. Euchariſtiæ 1. Cor. 10. quia in eo b
nedictus Chriſti ſanguis commu
cantibus offertur bibendus. Vocat
etiam calix N. T. quia eo Novum T
ſtamentum ſancitur, confirmatur
obſignatur.

Applicatio.

I. Alii per *calicem* intelligunt *Vin*
Legis divinæ peccatorum vulnerib
infuſum, per quod illa purificent
& addito oleo (per quod intelligit
Evangelium) ſanentur.

II. *Origenes* in Comment. in Matt
Calicem interpretatur *de ſcientia r*
rum divinarum, quam David vir ſa
ctus piè & honeſtè vivendo conſec
tus erat.

III. Quidam Theologi per *Calic*

nunc *exuberantem* intelligunt *omnis neris beneficia ſpiritualia & corporalia,* t ſit *ſenſus*: Calix meus eſt exuberans oc eſt bona, quæ mihi DEUS tan-uam ſortem meam contulit, redun-ant. Sic eſſet forma ſermonis deſum-à ritu & more Orientalinm, qui onvivas, quos excipiebant, hono-itos ungebant, & pleno calice hono-orabant, ut exhilararentur.

IV. Alii per *Calicem rrdundantem* in-telligunt *Calicem ſalvationis vel libera-onis*, quem bibebant ſancti ab affli-tionibus liberati. Sic alluderet Da-id ad ritum in V. T. uſitatum apud udæos, qui cum erant à calamitati-us liberati, convivia ſacra inſtitue-ant, & calicem mero plenum in ſig-um læticiæ & gratiarum actionis bi-ecant: quem ſacram liberationem ocabant. Quare per calicem exube-antem intelligitur læticicia ſpiritua-s qua cumulantur pii.

V. Alii per *Calicem exuberantem* ntelligunt *Calicem Eucbariſticum*, qui ſt calix inebrians, quia eo potamur d vitam æternam. Nam Chriſtus in

eo ſuam nobis ordinavit charitatem
docente Paſchaſio lib. de corp.
ſang. Dom.

Et calix in Chriſti ſanguine, qui p
nobis effunditur in remiſſionẽ pe
catorum Matth. 26,28. *Lutherus* ven
ſtè ait: Mandatum Domini de po
lo comprehendit vinum: vinum c
plectitur ſanguinem Chriſti: Sangu
Chriſti Novum Teſtamentum, ho
autem remiſſionem peccatorũ. Qu
re intolerabile furtum eſt & ſacril
gium Romani Prædonis, quod co
tra expreſſam Chriſti inſtitutione
Calicem benedictum ex ſacra Syna
ſurripit, eumq́; Laicis adimit. Quo
am veram refectionem & conſolati
nem animarum eripit. Et diligent
obſervandum eſt, quod ipſum conc
lium Conſtantienſe fateatur Chriſtu
inſtituiſſe ſacrum illud epulum ſub
traq; ſpecie: hoc tamen non obſtan
communicationem ſub una ſpecie d
finivit. Unde non imeritò Luth. illu
Concilium Obſtantienſe appellavit.

VI. *Alij* reddunt *Calicem inebriante*
Verum hic notandum eſt, quod ve

bum

um Inebriandi non intelligendum
t hoc loco *propriè* & σαρκικῶς *de exter-
na & carnali ebrietate.* Abſit. Hæc enim
non cadit in Filios DEI, ſed in filios
jus ſeculi & graviſſimè à Spiri-
S. damnatur 1. Cor. 5, 11. ait Paulus:
i quis cum frater appelletur, fuerit
ortator aut avarus, aut ſimulachro-
rum cultor, aut convicator aut ebrio-
us, cũ eusmodi ne cibũ quidẽ capia-
as. Et 1. Cor. 6. 9. ne erretis, inquit: neq;
ortatores neq; adulteri. v. 20. neq;
res neq; avari ebtioſi &c. regni DEI
æreditatem accipient. Sed intelli-
enda vox Inebriandi *figuratè* & πνευ-
ματικῶς, ſic notat abundantiam &
eticiam ſpirituale à Spiritu Sancto in
ordibus credentiũ accenſam qua pii
umulantur, ita ut omnem laborum,
olorum & ærumnarum ſenſum ſu-
erent, & in mediis afflictionibus
: anguſtijs exultent & triumphent,
ti in Martyribus videre eſt, nempe
Ignatio, Polycarpo &c. Quemad-
odum Paulus inquit Rom. 5. v. 3. 4.
lloriamur ſuper afflictionibus, ſcien-

tes

tes quod afflictio patientiam pariat
patientia v. probationem: probati
autem ſpem: Porrò ſpes non confun
dit. Ita hæc vox inebriandi paſſim i
ſcriptura uſurpatur. Pſal. 36, 9. Fili
hominum in tegmine alarum tua
rum ſperabunt, inebriabuntur a
ubertate domus tuæ & torrens del
tiarum potabit eos. Sic Calix רְוָיָה e
brius vel inebrians idem eſt quod a
bundans aut irrigans à rad. רָוָה. qu
ſignificat, irrigatus fuit. Et hæc Ebri
etas non eſt damnanda, ſed laudand
& appetenda. Eſt enim Ebrietas ſo
ria, cum ſitimus ipſum fontem Pſal
42. aquam vivam Jer. 2. fontem vit
Joh. 4. tum ſobria hac ebrietate ine
briamur Pſal. 36, 9, 10. D. Paulus Ep
5. inquit: Ne inebriemini vino, in
quo eſt ἀσωτία luxus. Et ſtatim a
dit: ſed impleamini Spiritu Sancto.

O felix & paucis nota voluptas!

Et in hac ſpirituali animarum
ebrietate non eſt ἀσωτία ſed σωτηρί

lis ebrietas non evertit mentem, ad ſurſum corda elevat, omniumq́; rrenorum oblivionem præſtat, ut to mentis affectù dicamus, ex Pſal. 2. Quemadmodum cervus gloci- c &c. Dicamus ad ſponſum no- um ex Cant. 4. Introduc me mi nice in cellam vinariam, come- m favum tuum, cum melle tuo, bi- m vinum tuum cum lacte tuo, bi- emus & inebriabimur. Dicamus m *D. Auguſt. ex medit. C. 9.* Pota e Domne torrente voluptatis tuæ, nil jam mundanorum deguſtare eat venenatæ dulcedinis. Dicamus m *Ambroſio in hymn.*

Læti bibamus ſobriam
Ebrietatem Spiritus.

H Hæc enim ſancta Ebrietas licet non intelligatur ab inſipientibus ab empæctis & illuſoribus Pſal. 2. 2. t. 3. (qui ipſimet inſaniâ ſunt ebrii) ertè derideatur, ut in Hañā Samuelis ma-

matre 2- Sam. 2. & in ipſis Chriſti A poſtolis Act. 2. factum: eſt tamen non avidè plenis faucibus trahentes quaſi diuturnam ſitim explere cu pientes ardentibus votis Deum invo cabimus, ut eodẽ modo, ſobrio iſti ſuæ gratiæ vino propitius nos rege dignetur ipſe, fons vitæ Jer. 2. qui mnes ſitientes ad ſe vocat: Venite mnes ſitientes ad aquas &c. Eſa. 55.

IV. Tragemata

VI. *Tragemata*, quæ ſunt *Bonitas D.* *& Miſericordia ſemper pios Sub quens.*

Quin etiam (inquit David) *bonit & miſericordia ſub ſequentur me cunct diebus vitæ meæ, & habitabo in domo Je hovæ in longitudinem dierum.*

Quemadmodum in convivi magnificis Tragemata apponi ſolen quæ aliâs dicuntur Menſæ ſecund quæ poſtremo loco inſtruuntur: I quoq; David inquit, quod in cæle convivio non ad exiguum tempo ſpacium, ſed usq; ad poſtremam vi periodum reficiendus ſit. Q. d. Nu quam bonitas & miſericordia tua c

relinquent me, ſed propetui mei co-
mites erunt atq; per has vias vitæ pe-
riculoſas me ingredientem dies no-
ctesq́; comitabuntur.

Dignum conſideratione eſt, quod *Gratia & Miſericordia Dei* in ſacris dicuntur *Præveniens* & *ſubſequens. Præveniens* dicitur Pſal. 59, 11. DEUS miſericordiâ ſuâ proveniet me. Hoc in Pſalmo dicitur *ſubſequẽs*. Bonitas & miſericordia tua ſubſequentur me. Diſtinguitur autem hoc modo Gratia ac Miſericordia DEI non ratione naturæ ſuæ, ſed ratione actuum & officiorum. Actus enim gratiæ operantis prior eſt actu gratiæ cooperantis (prius enim convertimur, quam in converſione noſtra confirmamur) Ideoq́; illa præveniens: Hæc v. ſubſequens appellatur. De hac autem duplici gratia & miſericordia pulcherrima Patrum dicta ſunt notanda, nempe quare dicatur Præveniens & quare dicatur ſubſequens. *Hieronym.* ait: DEUS prævenit nos per fidem, quam ſc. miſericordia DEI nobis largitur: Subſequitur nos, in fide data nos cuſtodiendo.

Caſsiodorus ait: ſi ſolummodo ſubſe
queretur DEI gratia & miſericordia
nemo oblata DEI dona in Chriſto pe
ciperet: Si tantum præcederet, nul
lus collata dona ſervare poſſet. Gravi
ores enim ſunt inſidiæ, quas à terg
Diabolus parat, & niſi Domini mi
ricordia ſubſequeret, facillimè huma
na fragilitas deciperetur. *Auguſtin. lo*
de Nat. & Grat. c. 32. DEus prævenit, u
ſanemur: ſubſequitur ut ſanati veg
temur. Prævenit ut vocemur: Subſ
quitur ut glorificemur. Prævenit u
piè vivamus: ſubſequitur ut cum ill
ſemper vivamus. Quia ſine illo nih
poſſumus facere. *Et in Enchirid. 32. ai*
Nolentem prævanit ut velit: Volen
tē ſubſequitur ne fruſtia velit. Et *Gr*
gor. Homil. 9. in Ezech. Nos prævenit u
velimus, & volentes ſubſequitur, n
inaniter velimus. Hinc canit Eccleſia
Actiones noſtras aſpirando præve
& adjuvando perſequere. Ita *Fulgen*
tius loco 2. ad Monimum p. 13. ſcribit: I
ſe donat gratis indigno gratiam, qu
juſtificatur impius, illuminatur m
nere bonæ voluntatis & facultate b

operationis, ut præveniẽte miſeri-
cordia bonum velle incipiat & ſubſe-
quente miſericordia bonum, quod
vult, facere valeat.

USUS Elenchticus.

USUS Elenchticus Primus.

Hæc diligenter notanda ſunt con-
tra *Pelagianos*, & *Pontificios* qui con-
verſionem & juſtificationem homi-
nis peccatoris humanis viribus aſſcri-
bunt. Docent namq; ſuper eſſe ali-
quid virium in hominis natura, qui-
bus ſe ad gratiam DEI applicare queat.
Quod graviter hi dictis Patrum allegatis
refutantur. *D. Auguſt.* Aphoriſmum
Davidis aureolum ex Pſal. 59.11. (DE-
us miſericordia ſua præveniet me)
pulcherrime ad doctrinam de gratui-
ta hominis peccatoris juſtificatione
accommodat. Verba ejus hæc ſunt:
De me omnio nihil præſumam. Quid
enim attuli boni, ut mei miſereris &
ut me juſtificares? Quid in me inveniſti,
niſi ſola peccata? Tuum nihil aliud ni-
ſi Natura, quam creaſti, cætera mala
ſunt ea, quæ deleviſti. Non ego prior ad
te exſurrexi, ſed tu ad me excitandum
veniſti. Nam miſericordia ejus præ-

veniet me, Antequam boni aliquid e-
go faciam, miſericordia ejus proveni-
et me. Quid hîc reſpondebit infelix
Pelagius? Hæc Auguſtinus. Huc quoq;
pertinet locus ille claſſicus Chriſti ſal-
vatoris noſtri *Joh. 15, 5.* *χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύ-
νασθε ποιεῖν οὐδὲν*, ſine me nihil poteſtis
facere. Ubi DEO in ſolidum opus Con-
verſionis tribuit. Nam verba SINE ME
non notant canam adjuvantem & co-
operantem, ſed ſolitariam, nimirum
quod ſolus DEUS nos convertat & cõ-
verſos in gratia conſervet, uti dicitur
Johan. 1. ſine ipſo (Verbo) nihil factũ
eſt quod factum eſt, hoc eſt, λόγος ſi-
ve Verbum Patris omnia creavit, quæ-
cunq; creata ſunt. In quam ſententi-
am pulchrè ſcribit *Auguſtin.* loco *2. con-
tra duas Epiſtolas Pelagij ad Bonifacium.*
Dominus ut reſponderet futuro Pe-
lagio, non ait: Sine me DIFFICILE po-
teſtis quicquã facere; ſed ait: ſine me
NIGIL poteſtis facere. Et ut reſpon-
deret futuris etiam iſtis, in eadem Ev-
angelica ſententia non ait: Sine me
nihil poteſtis PERFICERE ſed FACERE.
Nam ſi perficere dixiſſet, poſſent iſti

di-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

dicere, non ad incipiendum bonum, quod à nobis ſit, ſed ad perficiendum Illud neceſſarium eſſe DEI adjutorium.

II.

Secundò etiam diſcimus ex præſenti verſu: Bonitas & miſericordia tua ſubſequētur me quod *Cōverſio hominis Spiritu S. inchoata non poßit propriis hominum viribus perfici & conſervari, ſed etiam Perſeverantia noſtra in curſu pietatis gratuitum Spiritus S. donum eſt, ita ut totum Converſionis opus, quoad initium medium & terminum ſoli gratiæ divinæ ſit adſcribendum.* Nam DEus eſt, qui ſufficit τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν hoc eſt velle & perficere. Phil. 2, 13. virtute DEI cuſtodimur *διά πίστεως* PER FIDEM *εἰς σωτηρίαν* ad ſalutem 1. Pet. 1, 5. DEUS OMNIS GRATIÆ, qui vocavit nos ad æternam ſuam gloriam per Chriſtum Jeſum, parumper afflictos, idem inſtauret vos, fulciat roboret, ſtabilat 1. Pet. 5, 10. Juſtificáti ex Fide pacem habemus aput DEUM per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, per quem etiam FIDE adducti fuimus in hanc gratiam, PER Quam etiam STAMUS, &

gloriamur ſub ſpe gloriæ DEI Rom. 5.
1,2. En vide pulcherrimam gradatio-
nem Etenim ex ſtatu iræ nos homine
deducimur per fidem in ſtatum g
neræ v. 1 & 2. II. In ſtatu gratiæ in qu
per fidem adducti ſumus, per eande
ſtamus. III. Ex ſtatu generæ per ea
dem fidem adducimur in ſtatum gl
riæ v. 2. Unde meritò Chriſtus dici
ſine me nihil poteſtis facere. Joh. 15,
neq; in initio, neq; in medio neq; in t
ne cõverſionis. ſicut etiã *Eccleſia* re
canit: ſine tuo numine nihil eſt in h
mine, nihil eſt innoxiũ. Et pulchrè ſcr
bit *Fulgent. loco* 1. *ad Monim. p. 21.* DEI
prævenit impium, ut fiat juſtus, ſubſ
quitur juſtum, ne fiat impius. Præv
nit cæcum, ut lumen, quod non inv
nit, donet: ſubſequitur videntem,
lumen, quod contulit, ſervet. Præv
nit eliſum ut ſurgat: ſubſequitur e
vatum, ne cadat. Prævenit dona
homini bonam voluntatem: Subſ
quitur bene volentem, operando
illo boni operis facultatem.

II. USUS Paraneticus.

USUS Paraneticus.

Proptera cum Perſeverantia n

ſtſ

ſtra ſit donum DEI gratuitum , non quidem abſolutum ex nuda & ſimplici DEI voluntate æſtimandum, ſed ad media ſalutis ordinatum , ſectemur humilitatem, ne noſtris viribus nimium confidamus, & fugiamus ſecuritatem, ne in fiue corruamus, Et juxta monitũ Apoſtoli, cum timore & tremore ſalutem noſtram operemur, Phil. 2. Timeamus DEUM ne eum offendamus atq; ex gratia DEI excidamus. Timeamus Diabolum, ut vigilemus, ne ab illo ſupplantemur: quia ille eſt Leo rugiens & quærens quem devoret 1. Pet. 5. Timeamus mundũ & carnẽ noſtrũ ne ab illis ad malũ ſollicitemur & decipiamur, juxta monitũ D. Pauli Rom. 11, 20. ſi ſtas fide, noli altum ſapere, ſed time Et 1. cor 10. Qui ſtat, videat, ne cadat. Quemamodum enim qui inter Scorpios & ſerpentes moratur, nunquim ſecuritate fruitur, ſemper vel ſcorpii vel ſerpentis lethiferum ex timeſcit ictum: Ita nos dum moramur inter hos ſcorpios & ſerpentes infernales, nunquam ſecuri eſſe poſſumus, quin ſemper graviſsima

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

mala tum metuamus tum patiamu
Iſidor Hiſpalens. lib. 3. ſentent. c. 5. fol. 45
cum in toto vita Diabolus homine
prævaricari cupiat: amplius tamen i
fine videtur decipere.

Hinc eſt, quod in principio con
Protoplaſtum ſerpenti eſt dictum (E
tu inſidiaberis calcaneo ejus) quia n
mirum hominem, quem Diabolus i
curſo præteritæ vitæ non decepit, i
noviſſimis ſupplantare diſponit: pro
inde quamvis quiq; ſit juſtns, nu
quam neceſſe eſt, ut ſit in hac vita ſe
curus: Sed ſemper humilis caveat
ſemperq; ne in fine corruat, ſollicitu
perhorreſcat.

VII. Diverſorium

VII. *DIVERSORIUM.*

Et Ego (inquit David) *habitabo i*
domo DEI *in longitudine dierum.* DOMU
DEI *triplex* eſt videlicet *materialis, ſpir*
tualis & celeſtis.

I. *Domus materialis* ſunt *Templa* ubi o
locorum cultui divino cõſecrata, ho
eſt, in quo homines conveniunt a
audiendum DEI verbum, & quoru
cætui DEUS ipſe præſens eſt ſic I. *Do*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Domus DEI in lingua ſancta בֵּית־אֵל dicebatur *Mons & urbs in finibus tribuum Benjamin & Ephraim*, cui Jacob nomen id impoſuit, quoniam DEUS ex arcana ſua luce prodiens in viſione nocturna ei apparuerat, cum antea לוּז Luz diceretur Gen. 28,19. Hic nihil eſt niſi Domus DEI & Porta cæli. v.19, Et vocavit nomē loci illius בֵּית־אֵל Gen. 31,13. inquit Deus: Ego Deus ille בֵּית־אֵל Bethel Targ. Qui apparui tibi in Bethel. LXX: ἐν τῷ τόπῳ Θεοῦ in loco DEI. Placuit autem ille ſacer ob θεοφάνειαν & Jacobi votum atq; ſtatuam ibi erectā. Hic Judic. 20, 18. In Bethel Jſraelitæ DEUM conſulunt, quis prior debeat pugnare cum Benjamitis. II. *Domus DEI* dicebatur *Tabernaculum Moſis* Exod. 23,19. & 34,26. Deut. 23, 18. III. *Domus DEI* dicebatur *Templum Salomonis* 1 Reg. 2, 36, c. 3, 1. 2. Reg. 11, 10. Quæ erant in domo Domini. IV. *Domus DEI* dicebatur *Templum Zorobabelis* poſt reverſionem è captivitate Babylonica ab ipſo Hieroſolâmis juſſu DEI ædificatum. De hoc templo DEUS ipſe ait Eſa. 56, 7. Domus mea de-

domus orationis eſt. LXX. οἶκος προ-
σευχῆς. Hoc dictum allegat Chriſtus in
Matth. 11, 17. Luc. 19, 46. vocatur eti-
am Sanctuarium DEI Matth. 21, 12. In-
greſſus eſt Jeſus in ſanctuarium DEI.

II. *DOMUS DEI ſpiritualis* eſt *ipſa Ec-
cleſia* ſive *cœtus piorum* in templis con-
venientium, verbum DEI audientium
& Sacramentis divinitus inſtitutis u-
tentium Pſal. 27, 4. Unum petii à Do-
mino, ut inhabitem in domò Dei o-
mnibus diebus vitæ meæ, ut videam
voluptatem Domini & viſitem tem-
plum ejus. Pſal. 55, 15. In domo Dei
ambulavimus conjunctim. Pſal. 84.
Beati qui habitant in domo tua Do-
mine. 1. Tim 3, 15. Ut ſcias quomodo o-
porteat te in domo Dei verſari quæ
Eccleſia Dei viventis, columna & fir-
mamentum veritatis. Hebr. 3, 2. Chri-
ſtus pontifex noſtræ confeſſionis fi-
delis eſt ei, qui conſtituit eum, ſicut
& Moſes in omni domo ejus. v. 3. Am-
pliori enim gloria præ Moſe dign-
habitus eſt, quanto ampliorem hab-
honorem, is, qui conſtruxit dom-
quam ipſa domus. v. 5. Moſes quide-

fid-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

delis erat in domo ſua, cujus domus
nos ſumus, ſi fiduciam & gloriationẽ
ei usq; ad finem firmam retinueri-
mus. Hebr.10,21. Chriſtus eſt Sacerdos
magnus ſuper domum Dei. 1.Pet.2.5.
ipſi tanquam lapides vivi ſuperædifi-
camini domus ſpiritualis. 1.Pet. 5, 17.
Tempus eſt ut judicium incipiat àdo-
mo Dei. *Ratio appellationis* hæc eſt: 1.
ſicut domus habitaculum præbet Pa-
tri familiâs, qui in domo ſua meritò
quæritur: Sic Deus in Eccleſia præ-
ſentia ſuæ generæ habitat, in qua eti-
am à nobis quærendus eſt. Levit.26,
12. 2.Cor.6 Inhabitabo in illis & am-
bulabo inter eos. Joh.14. ait Chriſtus:
Veniemus ad eum & manſionem a-
pud eum faciemus. Rom.8,11. Vos non
eſtis in carne, ſed in ſpiritu. Siquidem
Spiritus Dei habitat in vobis. Quod
ſi quis Spiritum Chriſti non habet, hic
non eſt ejus, 2. ſicut Paterfamilias in
domo ſua eſt caput uxoris & omnium
domeſticorum, eosq́; velut Rex regit
ſecundum illud Homeri: ἐγὼ δ' ἐν
ὑμετέροισι νίκετι βασιλεὺς εἰμι) Ita quoq;
Deus caput Ecclæſiæ ſuæ 1,Cor.3.1Cor.
11. Hinc

II. Hinc Auguſt. ad Laurent. c. 56. R
ctus coufeſſionis ordo poſcebat,
Trinitati ſubjungeretur Eccleſia,
quam habitatori domus ſua, & Deo
templum ſuum & conditori civita
ſua: Et in Pſal. inquit: Deus in ſeip
eſt ſicut α & ω, principium & finis:
mundo ſicut autor & rector: in A
gelis, ſicut ſapor & decor: In Eccl
ſia ſicut Paterfamilias in domo: In
Anima ſicut ſponſus in thalamo:
Juſtis ſicut adjutor & protector; In
reprobis ſicut pavor & horror.

III. *Domus Cæleſtis eſt cælum beat*
rum, in quo Deus plena luce e
ctis & ſanctis Angelis ſe manifeſtat
Joh. 14. 2. In domo Parris mei ma
ſiones multæ ſunt. 2. Cor. 5, 1. ſi te
reſtris domus noſtra hujus tabe
naculi diſſolvatur ædificatione
ex Deo habemus non manu fa
ctam οἰκίαν ἀχειροποίητον æternam
in cælis. Ratio appellationis e
Quemmadmodum enim Deu
Eccleſiam ſuam militantem qu

do

omus DEI eſt) in hiſce terris replet,
a genera: Ita Eccleſiam triumphan-
m in futura vita replebit ſua gloria.
quia DEus erit omnia in omnibus
turus 1.Cor. 15. In hac vita vide-
us Deum in ænigmate, In futura,
vitæ videbimus eum à facie ad fa-
ciem 1.Cor. 13. & ſicuti eſt 1.Joh. 3.

Unde jam patet, *quanta ſit dig-* *usus.*
nitas & gloria, quod David de ſe omni-
busq; electis ait: Quod *inhabitabunt*
domum Domini in æternum.

Magna eſt piorum gloria, quod
templum ac domum Dei cum cæte-
Eccleſiæ membris ipſis frequen-
tare liceat. Quæ gloria ſatis eluceſ-
cit ex Davidis voto Pſal. 27, 2. Unum
petii à Domino, ut inhabitem do-
mum Domini omnibus vitædiebus
meæ, ut videam voluptatem Domi-
ni & viſitem templum ejus. Et ex e-
dem deſiderio atq; ſuſpirio. Nam
Pſal. 42, 1. Inquit: Quemadmodum
deſiderat cervus ad fontes aqua-
rum: Ita deſiderat anima mea ad
DEUS. v. 2. ſetivit ani-
ma

ma mea ad DEUM vivum : Quand
veniam illuc & videbo faciem De
v.4. Hæc cum recordor effundo in m
animan meam, quoniam tranſibo i
Locum tabernaculi admirabilis uſ
ad DOMUM Dei, in voce exultation
& confeſſionis cum multitudine ſ
cri ficante.

Major a. eſt piorum gloria, quod Do
mus Dei ipſimet ſumus, in quo D
us ipſe gratioſe habitat. Nam Deu
Pater habitat in dilectis ſuis Joh. 14
Lev.26,12. 2.Cor.6,16. Chriſtus hab
tat per fidem in cordibus fidelium
Eph.3,17. Et ſpiritus S. habitat in pi
Rom.8,11. Rectè igitur David inqui
Beati qui habitant in domo tua Do
mine, Pſal.84,5. Et hoc ipſum quo
Theodoſius Magnus, Imperator augu
ſtiſſimus rectè conſideravit, quand
in hæc verba erupit: Magis ego, gau
deo, quod membrum Eccleſiæ D
ſum & Filius Dei vocer, quam quo
in terris regnem, teſte Ambroſ. Et
nim juxta regulam *D. Auguſtini*: E
tra Eccleſiam non eſt ſalus;

Maxima deniq; piorum gloria eſt

quod

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

quod Cives ſunt futuri cæleſtis Hiero-
ſolymæ, in eaq́; in æternum habitatu-
ri. Nam inquit in hoc Pſalmo David:
ſe manſurum eſſe in domo Domini
in æternum. O lætum & glorioſum
hoſpitium & omni deſiderio deſide-
randum! Nam ibi requieſcemus à la-
boribus noſtris Apoc. 14. & æterna
quiete fruemur & ſatiabimur in con-
ſpectu Dei Pſal. 17. ibi pinguedine do-
mus Dei cibabimur & torrente vo-
luptatis potabimur Pſal. 36. Licet enim
hunc mundum & hanc vitam velin-
quere cogemur: attamen domeſtici
Dei manebimus. Nam locum noſtrū
& ſtatum mutantes è valle lacryma-
rum Pſal. 84. in locum læticiarum
Pſal. 16. ex domo hyberna in æſtivā,
ex Eccleſia militante in triumphan-
tem migrabimus, in qua DEUS præſen-
tia viſionis cives Reipub. ſuæ beabit,
ut venuſtè loquitur Scaliger Exerc.
365. c. 20. Ibi videbimus Deum ſicuti
eſt 1. Joh. 3. Ibi videbimus & vacabi-
mus, vacabimus & amabimus, ama-
bimus & laudabimus Deum virtu-
tum,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

tum, Patrem, Filium & Spiritum:
Auguſt. l. 21. de civit. DEI c, ult.

DOCTRINA.

Hinc effulget ſumma *DEI* erga nos φιλανθρωπία & humanitas, quod no-bis menſam ſacram in conſpectu ho-ſtium parat, ad eamq; adeò clemente nos invitat. Agnoſcamus hanc ſumm-mam Dei gratiam, proq; ea perpetu-as ei grates devoto pectore agamus & operam demus, ne velut ingrati & immorigeri reperiamur vocationem divinam negligentes: quin potius ad nutum Dei præpotentis nos ſiſtamus in domo Dei, & accumbentes menſæ Dominicæ ſacris epulis cum volupta-te fruamur. Ac moveat nos.

I. Convivationis cœleſtis Majeſtas & benignitas.

I. *Convivatoris cœleſtis Majeſtas & benignitas.* Nam quis eſt qui menſam nobis parat? Quis eſt qui ad menſam paratam nos invitat? Non eſt auguſt aliquis mundi Monarcha, Nabuchodo-donoſor, Cyrus, Alexander enim a Auguſtus: Sed eſt ipſe Deus, cujus po-tentia eſt infinita majeſtas æterna magnificentia divitiarum inexhauſta Ille eſt Deus magnus Tit. 2. Rex ma

nn

nus ſuper omnem terram Pſal. 47.
magnus ſuper omnes Deus Exod. 18,
..Rex regnum & Dominus dominan-
um 1. Tim. 6,15. Apoc. 19. Deus ter
pt. Max. Dominus cæli ac terræ &
mnium quæ in illis ſunt Sap. 1, 14.
ct. 14, 14. Hic Rex triplex habet
egnum. I. Regnum potentiæ quo totum
undum & omnia quæ ſunt in mun-
, regit & gubernat. II. *Regnum gra-*
æ, quod eſt Eccleſia, quam verbo
vangelii colligit & Spiritu S. regit.
nde oramus ex Matth. c. 6,10. Adve-
at regnũ tuũ. III. *Regnum gloriæ*, quod
ſt in futuro ſeculo, in quo Deus bea-
s Angelis & hominibus gloriam &
ajeſtatem ſuam manifeſtat, ita ut vi-
ant Deum glorioſum à facie ad fa-
em 1 Cor. 13. & ſicut eſt. 1. Joh: 3. & gau-
o perpetuo exultẽt Matth 25,34. quis
gitur ad menſam hanc regiam non
cederet ad ſpectandam cæleſtis con-
vatoris majeſtatem? *Regina Sabæ* à fi-
bus terræ venit Hieroſolimam ad
pientiam Salomõnis audiendã, atq;
vos ejus coram eo ſtantes faciemq;
uus contemplantes beatos prædica-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

vit. 1. Reg.20,18. 2.Par.9,1. Sed ecc
hîc plus eſt quam Salomon! Matth.11.
42. Quam etiam *benignus* eſt *cæleſti*
Hoſpes noſter? Siquidem omnes eſuri-
entes cibat, omnes ſitientes torrent
voluptatis potat, omnes languent
refocillat, omnesq́; mortuos vivifi-
cat. Nam Diabolus ſerpens ille anti-
quus Protoplaſtis noſtris in Paradiſ
menſam venenatam paraverat, dum
illis perſuaſit, ut de arbore veti
comederent, in qua menſa ova aſpid
illis comedenda appoſuit. Eſa. 59,5. &
venenum infernale propinavit, hoc
eſt peccatum, mortem & æternam
damnationem Gen.2, 17. Rom.5,
At Deus ter opt. Max. ex immenſa
gratia ac miſericordia homines per-
ditos in gratiam recepit, menſam illi
benedictam paravit, dum illis Evan-
gelicam promiſſionem annuncia
Semen Mulieris conteret caput ſer-
pẽtis Gen. 3. In qua promiſſione cibu
& potus animæ omnibus peccatorib
exhibetur. Quis igitur ad ſacrũ hoc cõ-
viviũ non accederet, ut Dei ſuavitat
guſtaret? Uti David Rex monet Pſal. 34.

Gu

ſtate & videte quam ſuavis ſit Do-
minus. Quaſi diceret: Suavitatem e-
non cognoſcitis, ſi hanc minimè
ſtatis, ſed cibum vitæ ex palato cor
tangite, ut probantes ejus dulce-
em amare valeatis. Gregor. in Ho-
.II. ſuper Evang.

M. II. Moveat nos ad frequentandum
rum hoc *Convivium, Convivii hujus* *Quanitas & Qualitas*, Nam Con-
vivium hoc quintuplici nomine eſt
commendandum. 1. Quia eſt *Oecume-
nicum*. Nam non inſtituitur à Deo con
atore in aliqua Urbe, ſed in toto
oe, & non quidam ſed omnes ho-
nes ad illud invitantur. Hîc enim
llus ex abſoluta Dei voluntate &
reto præteritur, nullus excluditur
llus negligitur, ſed omnes vocan-
, omnes ex toto mundo ad illud in
antur, uti patet tum ex Propheta-
vaticiniis, tum ex eorum com-
mentis. Nam expreſſè de hoc cæle-
convivio œcumenico vaticinatur
ias Propheta c. 25, v. 6. hiſce ver-
: Faciet Jehovah exercituum epu-
OMNIBUS POPULIS &c. Et Eſa.

II. Convivij hujus Saen Quãtitas & Qualitas
I. Eſt Oecumenicum

55,1 DEus omnes gentes ad hoc conv
vium invitat, dicens: Omnes ſitient
venite ad aquas, & qui non habet
argentum, properate, emite & com
dite, venite, emite absq; argento
absq; ulla commutatione vinum
lac. Et Pſal. 22. poſtquam David d
hoc myſtico convivio vaticinatus e
ſet hiſce verbis: Edent pauperes & ſ
turabuntur, ladabunt Dominum
querentes eum: vivet cor eorum ſem
per. Statim v. 27. ſubjungit: *Reco*
dabuntur & convertentur ad Jehova
omnes fines terræ & incurvabunt
coram te omnes familiæ gentium.
Etenim Convivium hoc nihil aliu
eſt, quam concio Evangelij de gratu
ta remiſsione peccatorũ, quæ tempo
re N.T. à Sione, hoc eſt, à Jeruſalem
greſſa Eſa. 2, 3. in univerſo orbe audi
eſt, eâq; velut pinguedine ſalutis pe
funduntur animi credentium & ſatu
rantur eſurientes & ſitientes juſtici
Matth. 5, 6. Similiter in N. T. ex Va
ticiniorum Propheticorum compl
mento liquet, Convivium hoc ſacr
eſſe Oecumenicum. Nam Matth.

28. imi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

88.inquit Chriſtus: Venite ad me o-
mnes, qui laboratis & onerati eſtis,
ego reficiam vos. Et Joh. 6. QUICUN-
QUE venerit ad me, eum non ejicio
foras. Luc. 24. ſic oportebat Chriſtum
pati & reſurgere &c. & prædicari pœ-
nitentiam & remiſſionem peccato-
rum inter OMNES GENTES. Unde
hoc Convivium Cœna magna à Chri-
ſto vocatur Luc. 14.

2. Eſt *precioſum*. Non enim cibus vul- 2. Precioſum.
garis hîc apponitur, qui confortat cor
hominis Pſal. 203,15. nec vinum gene-
roſum exhibetur, quod exhilarat cor
hominis, ibid. Non expectamus Ag-
num Paſchalem, non Manna de cælo,
quod omne continet delectamentū
& omnem ſaporis ſuavitatem: Sed
Manna cæleſte & nectar ambroſium
nempe Caro & ſanguis Filii DEI no-
bis ex hibetur. Nam ita inquit Chri-
ſtus in verbis inſtitutionis Matth. 26.
Marc. 14. Luc. 22. 1Cor. 11. Accipite,
comedite: hoc eſt corpus meum: Bi-
bite ex hoc omnes: Hic calix eſt no-
vum T. in ſanguine meo. Quid puta-
tis ô charißimi pauculis hiſce verbis

ſignificari? Nempe hoc perinde eſſe
ſi diceret: Tanto vos amore comp
ctor, tantopere veſtram ſalutem ſi
ut quoniam veram & æternam vi
ſine carnis meæ cibo & ſanguinis
tu aſſequi non poteſtis, carnem m
in cruce immolem & ſanguinem f
dam, ut hoc cibo ac potu refecti i
ram & æternam vitã conſequamini
ergo ingentem & ineffabilem Ch
Paſtoris & Convivatoris noſtri i
λανθρωπίαν! Quam eleganti proſo
pœia hiſce verbis depingit *Chry*
" *homil. 61. in Matth.* Parentes ſæpe
" Filios alendos tradunt: Ego au
" non ita: ſed carnibus meis vos a
" meipſum vobis appono, vos om
" generoſos eſſe volens. Volui Fr
" veſter eſſe, carnem propter vos &
" guinem aſſumſi: Vobis viciſſim ip
" carnem & ſanguinem, per quem
" natus veſter factus ſum, trado.
mobrem ſummam Paſtoris cæl
φιλανθρωπίαν, citra quam æterna
reundum nobis fame fuiſſet dep
dicemus, eademq; ad ſalutem no
utamur fruamur.

3. Eſt *Voluptuoſum*. Nam omnes deliciarum cibi in hoc convivio apponuntur. Oleo fragranti caput noſtrum inungitur: Calix inebrians nobis exhibetur Pſal. 23. Pinguedine domus DEI inebriaimur & torrente voluptatis divinæ potamur Pſal. 36, 8. Jehova fecit nobis convivium pinguiũ, convivium vindemiæ, conviviũ pinguiũm medullatorum, vindemiæ defecatæ Eſa. 25, 6. Multa ſunt ciborum genera, quibus corpus cibatur, Anima quæ longè præſtantior eſt, unico: ſed hic cibus unusquidem eſt, ſed qui omnium in ſe ſpiritualium ciborum virtutem & ſuavitatem continet, Unus eſt ſol in mundo, qui perfectiſsimè lucet, qui omnibus ſufficit, plurima v. aſtra: quia lux eorum imperfecta eſt & exigua. Ita quoq; Chriſtus qui eſt cibus animæ noſtræ & continet omnia, unus eſſe debuit, quia unus ipſe inſtar omnium, & ſupra omnia eſt: Unde apertè per illud Manna Patribus exhibitum adumbratur, quod omnium in ſe ſaporum ſuavitatem referebat Sap. 16, 20. Vid. Origen. | 3. *Voluptuoſum.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

homil. 7, ſuper Exod. & Auguſtin. in
Pſal. 77. Chriſtus eſt panis ille vivus
qui de cælo deſcendit, de quo ſi quis
ederit in æternum vivet Joh. 6, 58.
Chriſtus eſt aqua vitæ, de qua ſi quis
biberit, in æternum non ſitiet, ſed fõ
ei aquæ ſalientis in vitam æternam fi
et Joh. 4, 14. Quamobrem hauriamus
cum gaudio aquas è fontibus ſalvato-
ribus Eſa. 12. Meritò hîc nos cum Pſal-
miſta exclamamus: Quam multa mul-
titudo dulcedinis tuæ Domine, quam
abſcondiſti timentibus te! Pſal. 21, 29.
Quod ſi, ubi eſt iſta multitudo dulce-
dinis, reclamabit impius? occlama-
bit cum *Auguſtino* pius (Conc. 3. in
Pſal. 30) Quomodo oſtendam tibi
multitudinem hujus dulcedinis, qui
palatum de febre iniquitatis perdidi-
ſti? Mel ſi non noſſes, quam benè ſa-
peret, non clamares, niſi guſtaſſes.
Palatum cordis non habes ad hæc bo-
na guſtanda, quid tibi faciam? quo-
modo tibi oſtendam?

4. Fructuoſum.

4. *Eſt Fructuoſum.* Quia Panis cæle-
ſtis eſt panis immortalitatis, quo paſ-
cimur non ad vitam corpoream & ca-

du-ca

ducam, multisq́; miſeris obnoxiam ſed ad ſpiritualem & immortalem vitam Joh. 6, 54. Inquam ſententiam pulchrem ait *Cyrillus in c. 6. Johan.* Et quomodo non corruptibilis noſtra caro ad vitam reformabitur, cum cō-jungatur illi carni, quæ vita effecta eſt, quam carnem guſtamus & bibamus? *Adam & Eva* ſimul ac in Paradiſo de arbore vetita comederant rei mortis facti ſunt Gen. 2. & 3. At nos qui in Chriſtum credimus poſtquam de pane vitæ in menſa gratiæ nobis propoſito manducamus, non amplius filii mortis ſed hæredes vitæ æternæ ſumus.

Quatuor ſunt ciborum proprietates. 1. ibus hominem ſatiat & nutrit. 2. eun llem refocillat 3. ſaginat. 4. ſæpe etiam ibus bonus non tantum homini ægroto eſſe nutrimentum, ſed etiam medicamentum. Ita quoq́; Chriſtus *ſt verè cibus animæ noſtræ*, quod *animæ noſtræ nutriuntur*, ſicut Chriſtus ait Joh. 6, 35. Ego ſum panis ille vitæ, qui venit ad me, non eſuriet: Et qui cre-

Quatuor Ciborum proprietates.

Chriſtus eſt Cibus animæ, quo Animæ noſtræ nutriuntur.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

det in me non ſitiet unquam. *Pruden*
in Cathem.

Tu cibus panisq́; noſter, tu perennis ſu
vitas
Neſcit eſurire in ævum, qui tuam ſum
dapem.
Nec lacunam ventris implet, ſed fov
vitalia.

Pulchrè *Lyra in 1. Cor. 10.* Euch
riſtiæ ſacramentum eſt quoddam ſp
rituale nutrimentum. Corporalis
bus convertitur in nutritum: ſed ho
ſpirituale nutrimentum convertit i
ſe nutritum. Cibus ſum grandium,
mutabis me in te, ſed tu mutaberis i
me. Quia hujus ſacramenti percepti
percipientem incorporat ipſi Chriſt

2. Refocillantur.

2. *Chriſtus verè eſt cibus animarum n*
ſtrarum, quo illæ *refocillantur*, ne in
ſtu tentationum & in igne furoris
vini propter peccata noſtra in nos
vientis deficiant. Propterea Chriſt
omnes peccatores ſenſu peccatoru
conſternatos ad ſe vocat, inquien
Venite ad me omnes, qui laboratis
onerati eſtis, ego refocillabo vo
Matth. 11, 28.

3. Chr

3. *Chriſtus verè eſt cibus, quo animæ noſtræ ſaginantur*, ſicut DEUS ipſe inquit per Prophetam Eſaiam c. 55, 2. Venite & comedite bonum & delectabitur in pinguedine anima veſtra. Ubi per *pinguedinem* intelligitur abundantia & ſuavitas beneficiorum ſpiritualium, nempe ſalutis, conſolationis, vitæ, pacis, gaudii, quibus animæ noſtræ ſaginantur & ad vitam æternã aluntur. Nam Regnum DEI non eſt eſca aut potus, ſed juſticia & pax & gaudium in ſpiritu S. Rom. 14, 17. Unde Eſa. 25, 6. dicitur convivium pinguium, convivium vindemiæ, conviviũ pinguium medullatorum, vindemiæ defecatæ. 4. *Chriſtus verè eſt cibus, quo animæ noſtræ ſanantur*. Nam cibus hic myſticus non tantum cedit nobis in nutrimentum, ſed etiam in medicamentum adverſus morbos, imò mortem tum corporis tum animæ. Unde Chriſtus nominatur Arbor vitæ Prov. 3, 18. Lignum vitæ, cujus folia ſunt ad ſanitatem gentium Apoc. 22, 2. & Apoc. 3, 7. vincenti dabo edere de Ligno vitæ, quod eſt in medio Paradiſi

3. Saginantur.

4. Sanantur.

DEI

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

DEI. Et Joh. 6,50,51. ait Chriſtus: Quis de hoc pane ederit, non morietur ſed vivet in æternum.

V. Eſt Æternum.

5. Eſt *Æternum. Mundi Convivia* ſunt brevia ac tranſitoria. Quia nullus hominum in hac vita perdius & pernox menſæ poteſt accumbere. Tandem enim faſtidium ſequitur. At *Convivium cæleſte* in regno cælorũ continuabitur in æternum. *Convivium Abaſueri* Regis illius potentiſſimi ſex menſes duravit Eſther. 1. *Nutritio Iſraelitarum* in deſerto annos 40. duravit & poſtea ceſſavit. At *Convivium cæleſte* nunquam ceſſabit. Ibi enim tanta erit dulcedo cænæ, ut, quo plus manducaturi, eò plus deſideraturi ſimus. Nam ſitientes ſatiabimur & ſatiati ſitiemus, ait Gregorius. DEus erit cibus noſter cujus delectatione ſatiabimur: DEus erit cibus noſter, qui ſolus reficit, nec deficit. Delectationes ſunt in dextra DEI in æternum Pſal. 16, 11. Nos in juſticia videbimus faciem DEI, & ſatiabimur, cum evigilaverimus ad ſimilitudinem ejus, Pſal. 17, v. ult. Electi erunt ante thronum DEI & ſervi-

ent

nt ei die ac nocte in templo ejus, & qui ſedet in throno habitabit ſuper illos. Non eſurient neq; ſitient amplius, neq; cadet ſuper illos Sol neq; ullus æſtus, Quoniam Agnus qui in medio throni eſt, reget illos & deducet eos ad vivos fontes aquarum. Apocal. 7. v. 15,16,17.

III. Dei invitantis ſuavitas & Humanitas.

Tertiò. Moveat nos ad frequentandum ſacrum hoc convivium *DEI invitantis humanitas & ſuavitas*. Nihil enim ſuavius cogitari, nihil jucundius dici, nihilve amabilius, proferri poteſt, quam quod DEUS ter opt. Max. nos miſeros homunciones in hujus mundi exilio oberrantes in domum ſuam evocârit atq; ad cœnam cæleſtem invitârit, & in menſa gratiæ panem vitæ, hoc eſt, Chriſtum Jeſum nobis proponat ad edendum. Nam *Cōvivium* in Pandectis ſacris cum accipitur *in bonum*, tum proponitur tanquam *typus ei vel ſtatus optimi, præſertim v. divinæ gratiæ & ingentium beneficiorum ex ea provenientium. ſicut contrà Carentia gratiæ divinæ & bonorum ſpiritualium per famē & ſitim exprimitur. Elegans exemplū* ha-

Convivii quid in ſacris notet

habetur Eſa. 25, 6. de convivio pinguium & vini defecati.

Reges terræ aulicos ſuos primarios, quibus maxime benefacere cupiebāt, menſæ ſuæ adhibere ſolebant. ſic 2. *Sam* 9. 7. Legimus, quod *Rex David* juſſerit, ut Mephiboſethus ſemper h. e. prandii & cænæ horis ſtatis in menſa regia cibum caperet Et 1. Reg. 2. Salomonem jubet in menſa ſua alere filios Barſillai Galeaditis. Quanto magis honorificum eſt piis, quod DEUS illos menſa ſua cæleſti dignatur quēadmodum David in hoc Pſalmo ait: Paraſti menſam coram me in conſpectu hoſtiu meorum. Et Chriſtus ad Apoſtolos Luc. 22. inquit: Ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater regnum, ut edatis & bibatis in regno meo ſuper menſam meam, hoc eſt, ut ſitis participes felicitatis ac omnium bonorum meorum in regno gratiæ in hac vita, & in regno gloriæ in altera. O admirandam DEI nos invitantis ſuavitatem! O magnam Filiorum DEI dignitatem! Non immeritò exclamat ille. apud Lucā c. 14. Bea-

…us qui comedet,panem in regno cœ-
…orum ! *DEUS vocat* nos ad conviviũ
…æleſte duobus modis, *externè* & *in-*
…rnè. Externè nos vocat per Miniſtros
… Legatos ſuos. Ah quam blandè &
…enignè nos invitat! dicens : Venite
…uia jam omnia ſunt parata Luc. 14,
…7. Et rurſus: Dicite invitatis : Ecce
…randium meum paravi,tauri mei &
…ltilia mactata ſunt & omnia parata
…enite ad nuptias Matth. 22. Suavita-
…s & dulcedinis plena ſunt illa verba:
…mnia ſunt parata. Parata eſt *DEI Pa-*
…is dilectio Joh. 3,16. Parata eſt *Filij*
…atisfactio (quia ille eſt τέλος finis
…egis Rom. 20,4. Ipſe eſt α & ω prin-
…ipium & finis Apoc. 1,8. ἀρχηγὸς καὶ
…λειωτὴς πίστεως Hebr. 12,2. Ipſe in
… cruce clamavit: Conſummatum eſt
…oh. 29) E. mortis Chriſti merito o-
…nia ſunt parata, quæ ad redemtio-
…ē & ſalutem noſtram ſunt neceſſaria.
…aratus eſt *panis doctrinæ Evãgelicæ* un-
… in nobis gignitur fides Rom. 10,17.
…arata eſt *aqua Baptiſmi*, quo regene-
…mur & renovamur Tit. 3, 5. Parata
…ſt *Abſolutio*, qua peccata nobis
prop-

propter Chriſtum fide apprehenſum
remittuntur, & meritum Chriſti nobi
fide imputatur Matth. 28, 18. Joh. 20
23. Parata eſt *ſacra Euchariſtia menſa*
in qua Agnus mactatus nobis mandu
candus exhibetur, & tanquam viati
cum ſalutare nobis communicatur 1.
Cor. 20, 16. Parata eſt *Arrha ſalut*
noſtræ nempe ſpiritus S. qui conſer
vat Fidem noſtram, ne ab hæreticis
inficiamur, charitatem, ne à filiis hu
jus ſeculi ſeducamur, ſpem & Pati
entiam ne in tribulationibus ab hoſti
bus nos affligentibus interficiamur.
Vocat nos Pater cæleſtis ad cæleſte con
vivium non tantum *blandè* ſed etiam
amarè. Quia dicit ſervis ſuis: Compel
lite eos intrare Luc. 14, 23. Quosdam
enim non dulcedinis ſed amaritudi
nis calice ad ſè venire compellit: quo
videlicet inopia premi, morbis inta
beſcere, orbitatibus affligi, variisq;
fallaci mūdo calamitatibus & incom
modis vexari permittit. O ſuavē & be
nignum Patrem noſtrū! Nam cum bl
diris pater es & cū cædis Pater es, Ide

blan

blandiris, ne deficiamus: Ideo cædis,
ne pereamus. Quamobrem ô chariſ-
ſimi venite ad menſam Domini re-
giam, ad quam Rex regum & Domi-
nus dominantium per ſervos & Lega-
tos ſuos vos invitat. *Regis terreni Lega-*
tos videmus, quantumvis humiles &
abjecti ſint, magna cum reverentia à
populis recipi & audiri: Non enim
nunciantis perſonam, ſed mittentis
autoritatem in eo intuentur, quam
nobis Dominus noſter ita contulit,
ut ipſe dicat: Qui vos audit, me audit,
& qui vos ſpernit, me ſpernit, Luc.
10. Itaq; ô Fratres, in nobis non nos
ſed ipſum DEUM loquentem attende-
re debetis, præſertim cum verba,
quæ vobis proponimus, non noſtra
ſed illius ſint, à ſacris Evangeliſtis in
utilitatis noſtræ gratiam conſignata.
DEUS non tantum vocat nos externè, *2. Internè.*
ſed etiam *internè*: quia ſua gratia nos
præverit, & in verbo atq; in Sacra-
mentis ad nos venit, januam cordis
noſtri pulſat ſanctis deſideriis, devotis
gemitibus, piis cogitationibus, & pul-
ſando rogat, ut oſtium cordis noſtri

aperiamus per veram pænitentiam.
Etenim ſic Chriſtus ipſe inquit Apoc.
3, 20. Ecce ego ſto ad oſtium (cordis
veſtri) & pulſo, ſi quis audierit vocem
meam & aperuerit januam, intrabo ad
illum, & cœnabo cum illo & ille me-
cum. Et *Eccleſia* vocem ſponſi ſui *in*
Cantico enarrat *c. 5.* 2. Ibi eſt vox ſpon-
ſi dilecti mei pulſantis. Aperi mihi ſo-
ror mea, amica mea, columba mea,
immaculata mea. Quia caput meum
plenum eſt rore & concinni mei gut-
tis noctium. Solatio plenum eſt, ô ô
chariſſimi, quod Chriſtus ſponſus no-
ſter in verbo & Sacramentis ad nos
veniens oſtium cordis noſtri pulſat.
Quod ſi igitur vocem ejus audierimus
& pulſanti per veram pænitentiam
oſtium cordis aperuerimus, ipſe ad
nos intrabit & nobiſcum cænabit, hoc
eſt animan noſtram rore cœleſtis ſola-
tii inebriabit, & guſtu vitæ æternæ cor-
da noſtra replebit. Felix ille, qui Spon-
ſo pulſanti aperit! Quamprimum, nõ
fratres, ſanctum aliquod gratiæ cœle-
ſtis deſiderium in cordibus viris ſen-
titis, ce rrò ſtatuite, Chriſtum cor ve-

ſtrum

trum pulſare, intromittite eum, ne
tranſeat, ne vobis miſericordiæ ſuæ
oſtium ipſe poſtea occludat. Quam-
primum flammulam aliquam piarũ
cogitationũ in cordibus veſtris ſenti-
atis, judicate à fervore divini amoris,
ſancti ſc. ſpiritus eam accenſam, fove-
te & alite flammam illam, ut in ignem
amoris excreſcat.

Quartò Moveat nos ad frequentan-
dum ſacrum hoc Convivium, *DEI* IV. *Dei cõminantis ſeveritas.*
comminantis ſeveritas. Nam DEus con-
vivii ſui contemtoribus graviter iraſ-
citur, uti ex Parabolis Matth. 22. &
Luc. 14, patet. At ira DEI quæ, qualis,
quanta? Certè tanta, quantus ipſe eſt.
Ira enim DEI eſt ignis conſumẽs Deut.
4. Cum exarſerit furor ejus Pſal. 2, 12.
Ardebit usq; ad infernum inferiorem
Deut. 32, 2. & in furore ſuo impios
diſperdet, & ignis illos conſumet
Pſal. 21, 9. Quocirca ô homo, iram
DEI metuas & convivium cæleſte ne
ſpernas. Nam iratum gravis eſt res
habuiſſe DEUM, ut pulchrè canit Fo-
ban. Heſſ. in Pſal. 2. *DEUS enim nullũ* *Regula*
peccatum punit gravius, quam contemtũ

 men-

Deus contemptore verbi ſui punit pænis triplicibus, 1. externis.

menſæ cœleſtis. Nam punit contemtores
iſtos pœnis externis, internis, æternis.
Externis. Nam Hoſ. 4, 6. ipſe DEus lo-
quens introducitur hiſce verbis: Quia
tu ſcientiam ſprevisti, ſpernam te non
ſacerdotio fungaris mihi, quia oblitus
es legis DEI tui, obliviſcar filiorum
tuorum etiam Ego. Matth. 23, 37. in-
quit Chriſtus: Jeruſalem, Jeruſalem,
quoties volui congregare Filios tuos,
quemadmodum gallina congregat
pullos ſuos ſub alas & noluiſtis? v. 38.
Ecce relinquetur vobis domus veſtra
deſerta. *Internis.* Quia tales homines
2 Internis juſto DEI punientis judicio excœcan-
tur, inq; mentem reprobam tradun-
tur. Quâ pœnâ nihil gravius cogitari,
nihil horribilius dici, nihil atrocius
proferri poteſt. Cum enim homines
impii Menſam verbi divini, quam ſa-
pientia illis præparavit, & ad eam per
ſervos ſuos, illos invitat, Prov. 9, 2.
Spernunt, pœnam illi talionis expe-
riuntur, ut menſa eorum fiat coram
ipſis in laqueum. Et obſcurentur ocu-
li eorum, ne videant, uti Pſal. 69. v. 23,
24, 25, 26. de Judæis incredulis præ-

dici-

dicitur. Quam diram imprecationem cum legimus, toto corpore contremiſcamus & iram DEI adverſus contemtum Evangelii tremendam metuamus. Etenim peſtibus illis Eccleſiæ ſummum animæ bonum convertitur in ſummum malum. Nam Menſa DEI, quæ animæ noſtræ nutrimentũ & medicamentũ, cõvertitur in laqueũ, qui eſt præſentiſſimũ exitij inſtrumẽ- 3. *Æternis*
tũ. *Æternis*. Nã qui non crediderit, condemnabitur Marc. 16, 16. Qui non credit in Filium DEI jam judicatus (hoc eſt, condemnatus) eſt: quia non credit in nomen unigeniti Filii DEI Joh. 3, 18. Si quis audierit verba mea, & non crediderit, ego non judico eum. Non enim veni ut judicem mundum, ſed ut ſervem mundum, Qui rejicit me, nec accipit verba mea, habet, qui judicet ipſum. Sermo quem locutus ſum, Ille judicabit eum in extremo die Joh. 12, 47, 48. Matth. 3, 7. inquit Johannes Baptiſta & Matth. 7, 19. ipſe Chriſtus: Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum (ſecuri iræ divinæ) exciditur & in ignem mittitur. Quod di-

ctum de triplici hac pœna, corporal...
ſpirituali æterna eſt intelligendum...
Experti hoc ipſum ſunt *Sodomitæ*, qu...
igne abſumebantur cum per Loth...
concionem ad hoc convivium voca...
venire recuſabant Gen. 19. Expert...
hoc ipſum eſt *Chorazim*, *Bethſaida*, *Ca*...
pernaum & aliæ urbes Matth. 11, 10. Ex...
perta hoc ipſum eſt tota Judæa, Græ...
cia tota, Aſia tota, Africa tota. Atq; ...
utinam eandem etiam cladem ingr...
ta Germania tandem aliquando cum...
æterna animarum jactura non exper...
tur! Terrori ergò nobis ſit innumer...
bilium caſus populorum, quibus po...
tot ſecula nulla cæleſtis doctrinæ a...
nunciatio coruſcavit *Ambroſ*. I. de vo...
cat. Gent. c. 5. DEUS inquit Eſa. 44...
Convertimini ad me & ſalvi eritis o...
mnes fines terræ. Chriſtus clamat Lu...
13. Niſi pænitentiam egeritis, omn...
ſimiliter peribitis. Qui enim nolu...
runt audire Chriſtum vocantem: V...
nite ad cœnam: Omnia parata ſunt...
Luc. 14. audient aliquando eum pr...
cipientem: Ite maledicti in ignem a...
ternum. Matt. 25. Ignis enim divini ...

roris abſumet illos, qui per Evangelium vocati convivium cæleſte ſpreverunt.

DOCTRINA. II.

At quomodo Hoſpites ad cæleſte hoc Convivium vocati ſeſe præparare debent, ut tanquam digni hoſpites appareant? ℞. Tum hoſpes dignus eris, ſi fugienda fugis, ſi facienda facis. *Fugienda* ſunt hæc.

Modus, quo Hoſpites invitati ad cæleſte Convivium, ſeſe præparare debeãt.

I. *Mundana ſunt ſpernenda.* Chriſtiani enim in mundo vivunt, ſed mundo addicti non ſunt. Debemus eſſe mundi Lectores ſed non dilectores: Lectio enim divinam ſapientiam; Dilectio v. parit ſtultitiam. Unde Johannes Apoſtolus monet omnes Chriſtianos 1 epiſt. c 2. ℣. 15, 16 Ne diligatis mũdum neq; ea quæ ſunt in mundo: Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo. Quoniam omne quod eſt in mundo, veluti concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum & faſtus vitæ, non eſt ex Patre, ſed ex mundo eſt. In quam ſententiam *Mantuanus* pulchrè ſcribit:

1. Fugienda ſunt tria.

1. Mundana ſunt ſpernenda

Ambitioſus honos,& opes,&fœda
voluptas,
Hæc tria pro trino Numine
mundus habet.

At non ſic Chriſtiani, non ſic
Quidam ex Patribus Chriſtianos ita af-
fatur: *Chriſtianus es? Oportet te contem-*
nere illud, quod videtur eſſe & non eſt &
invenire illud, quod non videtur eſſe & Eſt.
Quodnam. v. illud eſt? Quod videtur eſ-
ſe & non eſt, Eſt omne id quod in hoc mun-
do eſt, quod hominem ad non eſſe perducit
Quod *v. videtur non eſſe & eſt, eſt vita*
juſtorum, quæ cum Chriſto eſt in DEO *abſ-*
condita.

Aureum quoq; eſt illud *Auguſtin.*
Dulciloq. loco. 1. c. 11. O amato-
res mundi, non eſt requies, ubi eam
quæritis: beatam vitam quæritis in
regno mortis: Non eſt hîc. Quomo-
do ibi vita beata, ubi nec vita? Quod
ſi amatis iſtam miſeram fluidam vitã,
ubi cum tanto labore vivitis, quanto
magis amare debetis illam beatam vi-
tam, ubi nullum dolorem ſuſtinebi-
tis? Chriſtus Eccleſiam ſponſam ſuam
ita alloquitur Pſal. 45, 13. Audi filia,
vide & inclina aurem tuam: Oblivi-

cere populum tuum & domum Patris tui. Hæc Chriſti filia eſt vera Eccleſia, quæ eſt Chriſti Filia & ſponſa, Uxor & Mater.

FILIA eſt: quia ſpiritualiter ex eo eſt genita Eph. 5. SPONSA eſt, quia in juſticia & judicio, in gratia & miſericordia, in fide & in agnitione DEI in æternum ei eſt deſponſata. Hoſ. 2. UXOR eſt Apoc. 29, 7. quia ei in diſſolubili conjugii Spiritualis vinculo eſt copulata, & deniq; MATER Gal. 4: quia Chriſto multos ſpiriruales gignit liberos. Hæc autem Chriſti filia, & ſponſa & uxor & mater oblivisci debet (monente Chriſto Sponſo) populum ſuum & Domum patris ſui, hoc eſt non amplius debet mundum, è quo vocata eſt diligere eiq́: adhærere. Nam qni vult eſſe Chriſti diſcipulus, debet abnegare ſeipſum Matth. 16, 24. hoc eſt, renunciare proprio amori, proprio honori, propriæ voluntati. Et qui non odit (hoc eſt, poſtponit & negligit) Patrē ſuum & matrē & uxorē, & filios & matres & ſorores, præterea autē & animā ſuam: non poteſt eſſe meus diſcipulus, inquit Chriſtus Luc. 14, 26. *Cœleſtis*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

enim *Eliſæus* Chriſtus non infundit o-
leum cœleſtis ſuavitatis, niſi omnia
vaſa prius vacua: non ingreditur in a-
nimam amor DEI niſi prius exeat a-
mor proprius & amor mundi. Apoſto-
lus monet omnes pios Hebr. 13,12,13.
ut ad Chriſtum, qui extra portam
paſſus, exeamus extra caſtra. In quem
locum pulchrè commentatur D. *Bern-
hardus* ita ſcribens: *Extra portam* Chri-
ſtus paſſus eſt ad quem *egrediamur* mun-
danæ converſationis contemtu, quod
eſt egredi de civitate hujus mundi.
Illud autem tribus *modis* fieri ait, I. *Af-
fectu* ut mundum non diligamus, II.
Effectu, ut eum mente deſeramus, III.
Profectu, ut cum Domino unus ſpiri-
tus fieri anhelemus. Quare homo
Chriſtianus è mundo immundo exe-
at non corpore ſed mente, non loca-
liter ſed ſpiritualiter, hoc eſt, mun-
dum ſe à mundo im̄undo virtute ſpi-
ritus S. conſervet. Nam quamvis ſit
in mundo, non videtur eſſe in mundo
qui non utitur, vel potius non ititur
mundo immundo. Alterum eſt illud
Chriſoſto-mus. *Chryſoſtomi* (aureo ore nomen haben-

tis)

tis)dictum de populo Iſraelitico: Multi, ait, de populo Iſarelitico egreſſi erant de Ægypto corpore non animo. Nam totam Ægyptum ſecum in moribus bajulabant. Hæc ille. Proinde ò Chriſtiane, ſi quid in mundo ſplendet aut placet, accede, tenta, an verâ luce; & ſi illâ, mirare vel aſsume; ſin v. ſordet aut jacet, calcā: non ſolum trāſi, ſed animoſâ fiduciâ ad meliora abi. Nam Ego, ſic mundum, ſive meipſum foris & intns, ſive quæcunq; in mundo gerantur, ſpectem, nihil reperio firmum, in quo tutò acquieſcam, omnia ſunt evanida, fluxa, tranſitoria, juxta illud Salomonis Eccleſ. 1. vanitas vanitatum & omnia vanitas.

II. Carni dominationen permittenda.

Deinde *Caro eſt crucifigenda*. Nam qui ſunt Chriſti, carnem crucifigunt cum affectibus & concupiſcentiis ſuis Gal. 5, 24. Caro enim eſt hoſtis noſter internus ideoq́; nocentiſſimus. & periculoſiſſimus. Quia Caro ſemper contra ſpiritum militat eiq́; repugnat, ſicut Paulus ait Gal. 5, 17. Caro ἐπιθυμεῖ concupiſcit adverſus Spiritum, & ſpiritus adverſus carnem. ταῦτα δὲ ἀντί-

κεῖται ἀλλήλοις, hæc autem inter ſe mutuò adverſantur. In quam ſentẽtiam pulchrè ait *Owen. in Epigr. loco 3.*

Spiritus huc, illuc caro me trahit, atq; adeo in me
Diviſum imperium cum Jove Cæſar habet.
Pax vobis, ſiquidem vos inter amabilis eſſet
Pax ſemel, in toto pax ſimul orbe foret.

Hic autem hoſtis eſt vincendus, ſubigendus & crucifigendus, hoc eſt ſpiritui ſubjiciendus, licet hoc ipſum acerbiſſimo fiat cum dolore, qualis à crucifixis ſentiri ſolet Regnare enim in homine debet ſpiritus, & caro ſpiritui ſubjecta eſſe, ſi homo vult placere Chriſto ſponſo ſuo. *In vita Valentiniani Imp.* legimus, quod moriturus unâ ſe tantum gloriari victoriâ dixerit. Rogatus qua? reſpondit: Inimicorum nequiſsimum devici CARNEM MEAM. Hujus rei typum habemus venuſtiſſimum in *Jacobo Patriarcha.* Hic enim ex Angeli contactu uno pede claudicabat, altero ſano & integro.

Per

Per duos hoſce pedes duplex Amor intelligitur proprius & divinus. Tunc homo particeps erit divinæ benedictionis, cũ pede proprii amoris claudicabit, altero illo amoris Dei manente ſano & integro. Sicut enim fieri non poteſt, ut uno eodemq; oculo cœlum intuaris & terram; ita etiam fieri nequit, ut unâ eademq; voluntate ſeipſum inordinate quis amet ac Deum.

Tertiò. Omnis communio cum Diabolo eſt fugienda. Communionem autem cum Diabolo habemus vel in *doctrina*, cũ hæreſes verbo DEI contrarias amplectimur. vel in *vita*, cum vitia & ſcelera contra conſcientiam ſectamur. ſicut enim in DEUM verè credentes & ſanctæ vitæ ſtudentes DEO adhæremus & quaſi religati ſumus: Ita cõtra hæreſes amplectentes & in peccatis cõtra conſcientiam viventes à DEO nos avertimus & ad Satanã convertimus, cumq; eo communionem habentes fornicamur. At hoc non decet ſanctam Chriſti ſponſam, quæ ſolum Chriſtum debet amare, amplecti & ſancto oſculo oſculari,

Facienda ſunt tria. I. Simus Virgines caſtæ

Facienda verò hæc ſunt. I. *Simus virgines caſtæ* ſoli Chriſto adhærendo, fidem ei ſervando ac virginitatem veſtram conſervando. Id quod tum fit, cum non polluimus, animas noſtras hæreſi & idololatria, quæ eſt ſpiritualis fornicatio: neq; corpora noſtra variis peccatis & inquinamentis. Quia falſa religio & vitæ contaminatio ſeparant nos à DEO. Nam DEUS & peccata ſunt contraria, quibus commu-

Simile.

nio eſt nulla 2. Cor. 6. Quemadmodum enim in V. T. Sacerdotes ducere cogebantur virgines Levit. 21, 13. Ita etiam Chriſtus verus N. T. Sacerdos talem ſibi virginem ſpiritualiter copulat, quæ à Diaboli, mundi, & propriæ carnis complexibus ſeſe integrā & immaculatam præſtat. Hinc, Apoc. 14. de Electis coram throno DEI, ſtantibus dicitur, quod ſint virgines, quæ cum mulieribus non ſunt coinquinatæ.

II. Induti ſimus Veſte nuptiali.

II. *Induti ſimus veſte nuptiali.* Nam nemo ad convivium, cœleſte vocatus DEO eſt gratus, ſi veſte nuptiali haud indutus apparet, ſicut patet ex parabola Chriſti de Nuptiis

regiis Matth. 22, Et Apoc. 3,18, monet
FiliusDEI omnes credentes: Suadeo
ut quisq; ſibi hæc veſtimenta compa-
ret, ut induatur, nec appareat dedecus
nuditatis ejus. Hæc autem veſtis non
eſt propria noſtra juſtitia. Hæ enim
eſt. ἐσπιλωμένος τῆς σαρκὸς χιτὼν, hoc
eſt maculata carnis noſtræ tunica.
Epiſtola Judæ v. 23. E. omnes noſtræ
juſtitiæ ſunt velut pannus menſtrua-
tæ (ſc. mulieris) Eſa. 64. Nos ſuper
pannum vitæ, quem operibus juſti-
tiæ teximus, jugiter ſtillamus ſaniem
diverſorum peccatorum, ſicut ele-
ganter ait *ſuntdrianus de Trajecto* in 4.
ſent. uti *Caſſander* refert. Quare hæc
veſtis carnalis dicut exui & projici:
quia nihil carnale & coinquinatum
ntrabit in regnum cœlorum 1. Cor.
15. Apoc. 21. Et contrà veſtis nova
& ſpiritualis debet aſſumi & indui.
Veſtis autem illa eſt *triplex*. 1. *Purpu-*
rea hæc eſt tincta ſanguine Filii DEI
Apoc. 7, 14. Hæc veſtis eſt ipſe
Chri-

Veſtis My-ſtua eſt triplex
1. Purpurea.

Christus cum toto ſuo merito. Hunc
verâ fide induimus Gal. 3.27. eoq́; nu-
ditas noſtra tegitur, & nos adverſus
æſtum iræ divinæ protegimur. Chri-
ſtum autem induimus, cum gratis per
fidem juſticia Chriſti nobis imputa-
tur, peccata nobis remittuntur, & nos
2 Candida & Byſsina cum DEO reconciliamur. 2. *Candida*
& byſsina ſtola Apoc. 19,8. qua creden-
tem indui oportet, hoc eſt, cum nos
Chriſtum vera fide indumius, decet
etiam nos eum induere, quoad vitæ
ſanctitatem Rom. 13. Eph. 4. id eſt
oportet nos ſpiritu mentis renovari &
DEO in vera ſanctitate & juſticia cun-
ctis diebus vitæ noſtræ ſervire Luc. 1.
Nam purpurea veſtis juſticiæ Chriſti
immaculata eſt ſervanda, ne ſuper e
jugiter ſtillemus ſaniem variorum
peccatorum. ſicut monet Filius DE
Apoc. 16,15. Beatus qui vigilat & cu-
ſtodit hæc ſua veſtimenta, ne nudu
ambulet & videantur pudenda ipſi
3. Aurea. 3. *Aurea* Pſal. 45. Ezech. 16. Hæc eſt ra-
dians Chriſti juſticia fulgens in vit
æterna. Hac veſte quando eſt indut
Chriſti ſponſa, eſt abſq; ruga atq; ma

cu

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

cula Eph. 5. ſicut Sacerdotes in V. T.
induti erant veſtibus precioſis, cum
in tabernaculo coram conſpectu DEI
apparere debebant: Ita quoq; nos Sa-
cerdotes per ſanguinem Chriſti factos
Apoc. 1. juſticia Chriſti tanquam vera
veſte Sacerdotali indutos eſſe opor-
tet, ut coram facie DEI apparere poſ-
ſimus. Hæc eſt ornatus ille ſanctus, in
quo nos novi Sacerdotes offerimus
DEO hoſtias ſpirituales Pſal. 110. Tum
Eccleſia tota erit pulchra ut *Luna*, &
munda ut Sol Cantic. 6,9. Tum perfectè
implebitur, de quo Eccleſia Chriſti
ſponſa Eſa. 61, 10. gloriatur: Gau-
dens gaudebo in Domino, & exulta-
bit anima mea in DEO meo, quia in-
duit me veſtimẽtis ſalutis & indumẽ-
to juſticiæ operuit me quaſi ſponſum
ſacerdotali ornatu & quaſi ſponſam
ornatam monilibus ſuis.

Elegans ſimile.

III. *Ad cœnam cœleſtem invitati cum
gaudio veniamus.* ſicut habetur Apoc.
19. 7. Gaudeamus & exultemus & de-
mus gloriam illi: quia venerunt nup-
tiæ Agni & uxor ejus præparavit ſe, v.
8. Et datum eſt illi, ut cooperiat ſe byſ-

III. Ad cœnam cœleſtem invitati cum gaudio veniamus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

ſino puro & ſplendido (Byſſinum e-
nim ſunt juſtificationes ſanctorum)
v. 9. Et dicit mihi: Scribe. Beati qui
ad cænam nuptiarum Agni vocati
ſunt. Et dicit mihi: Hæc ſunt verba
DEI vera. O igitur beatos nos ac feli-
ces, qui à DEO omnipotente & cœle-
ſti hoſpite ad cænam magnam invita-
mur! Agnoſcamus hoc tempus gra-
tiæ, in quo viſitamur Luc. 29. Non ne-
gligamus cœleſte convivium, ſicut
invitati ad Cœnam magnam faciebãt,
agros boves & uxorem convivio cœ-
leſti, hoc eſt, terrena cœleſtibus, æter-
na caducis, & viſibilia inviſibilius præ-
ferentes. Luc. 14. Hi homines ſunt è
mundo, quorum venter theſauris DEI
terrenis eſt repletus Pſal. 17, 14. ſunt è
terra terreni. Joh. 3. & terreſtria cu-
rant: quorum finis perditio & DEUS
Elegans Typus Filiorum hujus Seculi.
venter, & gloria eorum in dedecore
ipſorum Pſal. 3. 19. Quorum typus e-
rat *Eſau*, qui primogenituram ſuam
rubro edulio vendebat Gen. 25, 33.
Ita ſæpe homines terrenè propter vo-
luptates, honores & mundanas opes
æterna bona perdunt, quæ in eo con-

ſiſtunt, quod Chriſtus nos Sacerdotes & Reges coram DEO Patre cœleſti fecit. Nam in ira ſua DEUS cœleſtis convivator contemtoribus cœnæ magnæ ait: Dico vobis, quod nemo virorum qui vocati (cœnam magnam cõtemſerunt) cœnam meam guſtabit Luc 14. Quod nobis dictum putemus. Veniamus igitur nos & guſtemus quã ſuavis ſit Dominus.

Hæc namq; eſt vera & viva DEI cognitio, quando bonitatem & ſuavitatem ejus actu experimur. Ut enim nemo mellis dulcedinem aut ignis calorem plenius novit, quam qui utriusq; vim experiendo magis quam audiendo percepit: Ita nemo DEI ſuavitatem & bonitatẽ perfectius intelligit, quã qui illius intra ſe vim frequentur expret⁹ eſt. Hujus igitur Cœnæ magnæ excellentia longè maxima nos quoq; invitet atq; adeo compellat, ut.

Ad cœnam agni providi
Et ſtolis albis candidi
Poſt, tranſitum maris rubri,
Chriſto canamus Principi.
Cujus corpus ſanctiſſimum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

In ara crucis torridum,
Cruore ejus roſeo
Guſtando vivimus DEO.

Quod ſupereſt, Chriſtum Paſtorem animarum noſtrarum rogamus: ut in paſcuis verbi ſui paſcat nos, aquis ſalutis potet & refocillet nos, in valle umbræ mortis virga ſua nos regat & baculo tegat menſamq́; adverſus hoſtes noſtros inſtruat. Miſericordia ipſius præveniat ac ſubſequatur nos, quæcunq; ſalubriter ſcienda neſcimus, doceat nos: in his, quæ vera ſcimus, cuſtodiat Nos: in quibus ut homines fallimur, corrigat nos: in quibus veris titubamus, confirmet nos, & à malis & noxiis eripiat nos, & tandem in domum cœleſtem introducat nos, ubi eſt ſumma & certa ſecuritas, ſecura tranquillitas, tranquilla jucunditas, “ jucunda felicitas, felix æternitas, “ æterna beatitas & beata Trinitas, “ & Trinitatis unitas, & unitatis Deitas, “ & Deitatis beata viſio, quemadmo- “ dum piè loquitur auguſtus ille Pater “ *Auguſtinus c, 31. Soli loquiorum.*

Cui trinuno DEO ſit laus, honor & gloria in ſempiterna ſecula. Amen.

PARAPHRASIS POETICA GEORGII Buchanani Pſalmi XXIII.

1. Quid fruſtrà rabidi me petitis Canes?
Livor propoſitum cur premis improbum?
Sicut Paſtor Ovem me Dominus regit:
Nil deerit penitùs mihi.

2. Per Campi viridis mitia pabula,
Quæ veris teneri pingit amænitas,
Num paſcor placidè, nunc ſaturum latus
Feſſus molliter explico.

3. Puræ rivus aquæ leniter adſtrepens
Membra reſtituit robora languidis,
Et blando recreat fomite Spiritus
Solis ſub face torrida.

4. Saltus cum peteret mens vaga devios,
Errorum tenebras illecebras ſequens,
Retraxit miſerans denuò me bonus
Paſtor juſtitiæ in Viam.

Nec, ſi per trepidas luctificâ manu
Intentet tenebras Mors mihi vulnera,
Formidem, Duce te, pergere: me pedo
Securum facies tuo.

Tu menſas Epulis accumulas merum
Tu plenis pateris ſufficis, & caput
Ungento exhilaras. Conficit æmulos,
Dum ſpectant, dolor anxius.

Me

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Me nunquam bonitas deſtituet tua,
Profuſusq; bonis perpetuò favor:
Et non ſollicitæ longa domi tuæ
Vitæ tempora tranſigam.

PARAHPRASIS SEBASTIANI Hornmoldi I. V. Doctoris & Poetæ coronati.

QUid eſt neceſſe vos canes feroculos
Procace me laceſſere,
Dolo? Vir unus ille dicor unguine,
Sacratus inter omnium.
1. Propagines Bidentis inſtar obtegor,
Nihil deeſſe mi poteſt.
JEHOVA namq; me gubernat, & regit
2. Ab ipſiusq; dexterâ
Ad arva ducor & reducor herbida.
Ad ambulacra limpidis
Aquis referta, purpurata, roſcida.
Ubi cubare molliter
Licebit: ac utrumq; languidum latus
3. Fovere ſole torridâ
Favillulâ flagrante propter uvidas
Strepentis amnis undulas.
Quid euge plùs poteſt adeſſe commodi?
Retraxit ille cor meum
Vagans per antra, ſubq; calle ſaxea.
Ad æquitatis arduam
4. Viam. Nihil timebo luridæ necis
Tenebricoſa funera;
Nec inferæ voraginis repagula.
Pede tuo refrigeror
Satis, nec eſt neceſſe plura poſcere.
5. Parata menſa regio
Modo ſit ante me, dapesq; cœlicæ
Pares in urbe luxui.
Et apparatus eſt, ut agmen hoſticum
Dolor pecurat æmulus.

Metaph

Merum deinde pleniore poculo
Mihi meisq; ſufficis,
Caputq; balſami liquore proluis
Fragrantis. Eia lenitas
Ubiq; nota ceu profuſa gratia
Fidele plasma diligat
Ob id domi tuæ dies ſuperſtites
Quietus usq; trianſigam.

PRECATIO Andreæ Wnnſtÿ adverſus Hoſtes Eccleſiæ quotidie ad Deum fundenda.

O Qui res hominum ſolio ſtellantis Olympi
Auguſtâ reſidens in Majeſtae gubernas:
Huc ades; & tanto præſens in turbine rerum
Affer opem: tenûes ſine te Spes omnis in auras
Vana volat; Superant infanda pericula vires
Humanas, dextræq; tuæ ſine viribus actum eſt.
Cernis ut irarum diris agitata procellis
Sæviat indomito mundi vis integra motu?
Nosq; feris petat exiguum, & ſine viribus, armis:
Pendentem tamen ex cœli bonitate popellum?
Aſpices ut tacitâ coaleſcant impia fraûde
Corda Tyrannorum, Reges immania nectant
Retia? certi animis priùs haud abſiſtere cœpto,
Quàm tibi ſacratum populum, ſemenq; piorum
Ut ferro, & flamma, ex imâ radice revellant:
Nulla vel ut ſuperent ſacri veſtigia cultus.
Ceu Leo compoſitis cœco latet unguibus antro:
Aſt ubi fortè armenta boum paſcentia vidit:
Ignescunt Oculi, prædæq; cupidine & irâ
Fervidus evolat, & patulas in ſanguine fauces
Irrigat, & terram numeroſâ cæde cruentat.
Inſuper hæc miſeris addunt convitia, menti
Vix toleranda piæ, cui tu ſpes una relicta es:
Arx qui veſtra DEUS nunc eſt? & ahenea turris?
Anchora? præſidium? ſcutum? munimen? aſylum?
Sic ajunt: divæq; illudunt robora dextræ
Itne impune DEUS? DEUS expergiſcere vindex;
Sollicitiq; tenax, præſenti Numine firma

Sepi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-117 8° 2127